

Surlok

2020-21

Gurudwara Nankana Sahib Birthplace of
Sri Guru Nanak Dev Ji

SRI GURU NANAK DEV KHALSA COLLEGE

(University of Delhi)

Dev Nagar, New Delhi - 110005

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਭਾਸ਼ਾ ਭਾਸ਼ਣ
(ਸਮੇਂ ਗੁਰਮਤਿਕੀ)

੨੦20 ਵਰਲਮ ਓਨਲਿਨ ਸੁਰਲੋਕ - 2021
(੨ ਮਹੀਨਾ - ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ)

ਸਮੇਂ ਹਰਿਮਤ ਸਥਿਤਾ - 3-5 ਫੀਰ
ਸਿੱਖ ਓਨਲਿਨ ਭਾਸ਼ਣ - 5-7 ਫੀਰ
ਏਸਟਰਲ ਭਾਸ਼ਣ - 10-15 ਫੀਰ

ਸਿੱਟੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਿੱਖਣ ਲਿੱਖਿ ਸਾਫਲੀ।
ਸਿੱਖ ਭਾਸ਼ਿਕਾਨ ਓ ਫੈਲਾ ਖੀਤਮ ਫੈਲਾ।

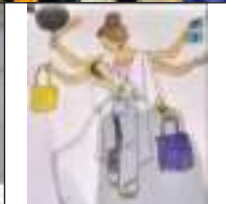
ਡਾ. ਸਾਜਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖਾ (ਸਮੇਂ-ਭਾਸ਼ਿਕਾਨ)

ਡਾ. ਸਾਜਿੰਦ ਸਿੰਘਾ (ਸਮੇਂ-ਭਾਸ਼ਿਕਾਨ)

ਡਾ. ਸਾਜਿੰਦ ਸਿੰਘਾ (ਸਮੇਂ-ਭਾਸ਼ਿਕਾਨ)

ਸਮੇਂ: 15 ਫਰਵਰੀ, 2021
ਸਮੇਂ: 10:30 ਫੁਲੀਕਾ ਸਮੇਂ: ਫੁਲੀਕਾ ਸਮੇਂ

ਓਨਲਿਨ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ-ਭਾਸ਼ਿਕਾਨ
ਓਨਲਿਨ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ-ਭਾਸ਼ਿਕਾਨ
ਓਨਲਿਨ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ-ਭਾਸ਼ਿਕਾਨ

ੴ

ਸਤਿਨਾਮੁ

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ

ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ

ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

SRI GURU NANAK DEV KHALSA COLLEGE

(University of Delhi)
Dev Nagar, New Delhi-110 005

SURLOK

2020-21

Publisher :

**Principal
Prof. Gurmohinder Singh**

Editor-in-Chief:

Dr. Anju

Student Editor-in-Chief

**Subhashini Pandey &
Ramnivas Geela**

Student Sub Editor-in-Chief

Vivek Kumar

Faculty Editors:

**English Section :
Priyanka Srivastava**

**Hindi Section :
Dr. Hardeep Kaur**

**Punjabi Section :
Dr. Bhupinder Pal Singh Bakhshi &
Dr. Jasvinder Kaur Bindra**

**Sanskrit Section :
Dr. Dhamendra Kumar**

Student Editors:

**English Section :
Tavleen Kaur & Gurpal Kaur**

**Hindi Section :
Bhavishya Dahiya**

**Punjabi Section :
Jaswinder S. & Harpreet kaur**

**Sanskrit Section :
Anubhav Kumar**

Chairman's Message

Since its inception, Sri Guru Nanak Dev Khalsa College, under the aegis of the Delhi Sikh Gurudwara Committee (DSGMC), has been at the forefront of imparting quality education to students of varied backgrounds coming from various parts of the country. Having started as an evening college, catering to the needs of working youth, the college has witnessed dramatic changes since becoming a morning college in the year 2009. A highly erudite and accomplished faculty, an able administrative team, hardworking staff and most importantly, the hundreds of bright and young minds who make this college their second home for three years, have together helped the college scale great heights.

The institute has strived to impart holistic education, where students are not just provided scholarly knowledge but are encouraged to explore and expand their creative thought processes, talents and skills. The COVID 19 pandemic presented major operational challenges to all educational institutions across the country. To its credit, SGND Khalsa College has successfully overcome all these challenges

and hurdles with the help of its diligent and progressive staff members. The activities highlighted in the magazine are a testimony to the hardwork and efforts put in by staff and students of the college. The extensive use of new online tools and the virtual space for conducting webinars, talks, discussions, competitions, FDPs and workshops deserve much appreciation. The activities conducted throughout the year are a prime example of how challenges were faced head on and converted into opportunities for the benefit and advancement of all stakeholders of the college.

I would like to appreciate the efforts of the entire staff of the college, especially the officiating Principal, Dr. Gurmohinder Singh, and students in contributing immensely to the legacy of the college. Despite the various challenges posed by Covid-19, the hard work put in by entire editorial team for bringing out this issue of SURLOK magazine in a timely manner is very much evident. My heartiest congratulations to you all. May wahe Guru forever keep you all safe, healthy and guide you all on the path of truth and righteousness.

S. Bhupinder Singh Anand
Chairman

President's Message

It gives me much pleasure to congratulate the Principal, staff and students of Sri Guru Nanak Dev Khalsa College for bringing out SURLOK 2020-2021, the annual magazine of the college. The magazine and its contents are a testimony to the untiring efforts of the college faculty and staff in overcoming the various challenges brought about by the COVID-19 pandemic. It is indeed a commendable effort that both staff and students have adapted and adjusted to the 'new normal' situation and have made themselves adept in utilizing the online or virtual space both for academic and extracurricular activities. As president of the Delhi Sikh Gurudwara Management Committee (DSGMC), I feel very proud that the college has not let pandemic situation affect its main objective of providing holistic and quality higher education to students, irrespective of the situation that surrounds us all. On my part, I would like to extend all my help to the college in these difficult times, so that this institution continues to provide the model of education envisioned by Guru Nanak Dev ji, to all students, irrespective of any caste, creed, gender or race. May wahe Guru forever guide us in attaining this ideal.

Under the aegis of DSGMC, the college has strived hard to be a premiere educational institution in Delhi, that caters to students coming from varied backgrounds and regions of the country. The college is blessed to have highly qualified, competent and

motivated faculty who are willing to take extra efforts to encourage students to explore their inner talents and expand their horizons. This has been amply evident during the current pandemic situation, wherein the faculty have utilized the various online educational tools to engage students in curricular and extension activities as has been highlighted in the magazine. More significantly, the college has been working hard to inculcate universal human values and ethics among students helping them to develop socially, intellectually, physically and spiritually. I would like to whole heartedly appreciate the efforts of the entire faculty and administration in this regard.

The contribution of the Sikh community during the COVID-19 crisis has served as another example of the humanitarian efforts that our community has taken time and again. This was particularly evident during the second wave that occurred in April-May wherein our community members tirelessly provided various kinds of aids and help through Gurudwaras and various other institutions. In these tough times, I hope and believe that SGND Khalsa College will serve as a beacon of hope not just for its students but also for the neighboring community as well. I express my gratitude and support of the entire staff – teaching and non-teaching – for working towards helping the college achieve its goals.

S. Manjinder Singh Sirsa
President

From Principal's Desk

The world today is going through unprecedented crisis and unpredictable times in the form of COVID-19 pandemic. While the second wave of the pandemic that struck the country and brought about much tragedy to the lives of many is subsiding slowly, the threat of another wave looms large on all of us. We are going through a 'new normal' scenario which has impacted every aspect of our lives. Educational institutions have been facing major challenges with respect to its functioning, especially the challenge of effectively and efficiently delivering the curriculum while at the same time, keep students engaged in different extra-curricular activities and nurturing their various skills and talents. It is in these demanding situations, that SURLOK, the annual magazine of Sri Guru Nanak Dev Khalsa College is being released for the year 2020-2021.

As always, the SURLOK magazine is a recapitulation of the academic year gone by, highlighting the various events and activities conducted or organized by the various college/department societies during the last one year. However, this is the first time that the complete session has been conducted online which presented a major challenge in organizing activities and also raised question mark on participation of students and staff. However, I take immense pride in informing, that with the help of our hard working and progressive staff members, and enthusiastic students, the college has performed much above

expectations. Due to the efficient use of digital space and online tools, the number of activities conducted/organized has been much higher than previous years as is clearly evident from the contents of the magazine. All such activities have ensured a two-way learning system with teachers and resource persons sharing their subject or domain knowledge with students while students helping teachers in gaining technical know-how of various educational softwares and ICT tools. No doubt, the magazine is a testimony to the untiring efforts and enthusiasm that the teachers and students have showcased throughout the last one year. It also inspires us all further to keep up our endeavors, overcome obstacles and scale greater heights in the coming years.

I take this opportunity to congratulate the editorial team for their perspiration, persistence and patience without which this magazine could not have come out in the current form and in a timebound manner. Their efforts deserve special mention due to the limitations and restrictions that they had to face. I also express my immense gratitude to the entire staff – teaching and non-teaching – and students without whose active contributions the magazine could never have been a reality. May this magazine be a reminder to the legacy of this college in facing and overcoming hurdles while cheerfully dispensing its duty toward the goal of education of masses.

Best wishes to everyone. Stay safe and healthy.

Prof. Gurmohinder Singh

संपादकीय

डॉ. अंजु

सर्वे भवंतु सुखिना
सर्वे संतु निरामया
सर्वे भद्राणि पश्यंतु
मा कश्चिद्दुःखं भाग्भावेत।

अर्थात् अखिल विश्व सुखी रहे सभी स्वस्थ एवं निरोगी रहे, सभी मानव कल्याण ही देखें और कोई भी दुःख का भागी ना होवे। कोरोना काल में भारतीय संस्कृति के इस महान स्वर को आज पूरे विश्व द्वारा उच्चरित किया जा रहा है। इस स्वर ने एकता में अनेकता और अनेकता में एकता स्थापित करके मानव मंगल को परिमण्डित किया है।

भारतीय समाज में मनुष्य सांस्कृतिक एवं नैतिक मूल्यों को धारण करके चलता है। तभी वह "वासुदेव कुटुंबकम" की भावना का पालन कर रहा है। भारतीय संस्कृति ने अनेक संस्कृतियों को अपने में आत्मसात करते हुए विश्व में सबके लिए एक साकारात्मक ऊर्जा को जन्म दिया है। जिस कारण विश्व का प्रत्येक नागरिक स्वास्थ्य भावना से ऊपर उठकर मानव कल्याण हेतु तत्पर है एवं कोरोना महामारी से लड़ने में सक्षम है। इन आदर्शों और नैतिक मूल्यों को शिक्षा के साथ शिक्षार्थियों को प्रदान करना ही श्री गुरु नानक देव खालसा कॉलेज का अपना कर्तव्य है।

निसंदेह विद्यार्थी किसी भी शिक्षण संस्थान की महत्वपूर्ण कड़ी होते हैं जो शिक्षण संस्थान को गौरव प्रदान करते हैं। हमारे विद्यार्थी भी हमारे लिए बहुमूल्य हीरे हैं जो हमारे संस्थान से शिक्षा प्रदान ग्रहण कर समाज एवं राष्ट्र के निर्माण में महत्वपूर्ण भूमिका अदा करते हैं। जीवन में नैतिकता एवं आदर्श को स्थापित करने हेतु एवं व्यक्ति के भावों को जीवित रखने के लिए साहित्य संजीवनी बूटी के रूप में कार्यरत है। साहित्य कविता, कहानी, लघुकथा, उपन्यास, जीवनी आदि अनेक प्रेरित शोध आलेखों का संग्रह है। विद्यार्थियों में ऐसे लेखन को प्रेरित करने के लिए कॉलेज की ओर से हर संभव प्रयास किया जाता है।

श्री गुरु नानक देव खालसा कॉलेज साहित्य एवं सांस्कृतिक योग्यताओं को उभारने के लिए सुरलोक का प्रकाशन हर वर्ष करता है ताकि कॉलेज के विद्यार्थी इस प्रकाशन का अंग बन सकें और अपनी रचनाओं द्वारा सकारात्मकता फैला सकें। यह सभी विद्यार्थियों के आत्मविश्वास को भी उजागर करता है और उन्हें जीवन में सदैव प्रेरणादायक रचनाएं लिखने के लिए प्रोत्साहित करता है।

साहित्य सभी को समाज से जोड़ता है क्योंकि जो भाव आचार व्यवहार से व्यक्त नहीं किए जा सकते उन्हें साहित्य सदैव प्रोत्साहित करता है ताकि जनकल्याण हो सके अर्थात् साहित्य का जनकल्याण में एक महत्वपूर्ण योगदान है। जीवन में नैतिकता एवं आदर्श को स्थापित करने हेतु एवं व्यक्ति के भावों को जीवित रखने के लिए साहित्य संजीवनी बूटी के रूप में कार्यरत है। साहित्य कविता कहानी, लघुकथा, उपन्यास, जीवनी आदि अनेक प्रेषित शोध आलेखों का संग्रह है।

में मुख्य संपादक के तौर पर सभी विद्यार्थियों का धन्यवाद करती हूँ जिन्होंने अपनी रचनाओं के द्वारा इस पत्रिका में अपना अमूल्य योगदान दिया है। मुझे दृढ़ विश्वास है कि इसके अध्ययन उपरांत ज्ञान प्राप्त कर विद्यार्थी लाभान्वित होंगे।

में सभी का इस पत्रिका सुरलोक 2021 को पढ़ने के लिए स्वागत करती हूँ.....

From the Student Editors Desk

It gives us great pleasure and pride to present the Surlok'21 magazine of Sri Guru Nanak Dev Khalsa College. It portrays the outstanding achievements of students in various areas and hence encourages the mass to bring forth their talent and take it to the right direction with the help of our mentors.

This magazine should be viewed as a launch pad for those who have the potential to thrive ahead.

We feel proud to declare that with the support and dedicated efforts of the college authorities, we are able to compile this edition of our college magazine. I hope our readers will find this magazine informative and inspiring.

The valuable support and guidance which we received from our Chairman and other heads of college made it possible to release the magazine. We believe that sky is not the limit for us, it is just the beginning.

All of us in the editorial board enjoyed compiling this magazine immensely. Once you have read this magazine you are going to zeal for more. Promised

—Vivek Kumar

Education is the most powerful weapon which you can use to change the world" – Nelson Mandela.

Surlok is a concerted effort of all the members of the editorial team as well as the contributors of the variant articles who have made this journey smooth, successful and fun. Our main motive while formulating this magazine was to provide a platform through which our budding aptitudes get an opportunity to share their views, ideas, thoughts and experiences. We did face some difficulties due to lockdown when we couldn't meet physically to orchestrate and everything had to be arranged virtually. Nevertheless, we did not let it affect our zeal to make this publication one of the best.

For us, it has been an opportunity of pleasure to work through these write-ups that were brimming with creative ideas. our heartfelt thanks to Dr. Anju Bala for entrusting us with this work. We also thank all the department Coordinator and student core member for contributing lot of things. Hope you enjoy going through this compilation as much as we had fun creating it.

- Ramnivas Geela

It gives us immense joy and satisfaction to finally introduce our college magazine "SURLOK 2020-2021. Just like the gods and the asuras churned the ocean of milk to extract the nectar, we have tried to churn out creativity from this mess of science.

As we know that, a college magazine is a mirror of the college life. It reflects the literary, education and sports activities going on in the college. I would like to utilise this opportunity to have a dialogue with my readers especially young readers. At the outset I consider it my foremost duty to express my gratitude to all the languages editors whose painstaking efforts have helped me in sharing the magazine in such a nice form. I would like to express my sincere thanks to our Principal Dr. Gurmohinder Singh for giving me an opportunity to contribute to Surlok Magazine. Last but not the least I would also like to thank Dr. Anju Bala for giving support and encouragement with their guidance. I invite you to travel the journey of our accomplished academic year through the words and pictures within the pages of this magazine.

- Subhashini Neha Pandey

It's there

01

President's message

02

Chairman's message

03

Principal's message

04

From the editor's desk

05

From the Student Editor's desk

06

College Diary 2020-21

07

Retirement ceremony

08

Poster making

09

English section

10

Picture gallery- 1

11

Punjabi section

12

Picture gallery- 2

13

Hindi section

14

Picture gallery- 3

15

Sanskrit section

16

Picture gallery- 4

17

Pic tale 1

18

Shuttersnaps by Photobug

19

Shradhanjali

20

Acknowledgement

ਸਲੋਕ ਮਃ ੧

Shalok, First Mehl:

ਦੀਵਾ ਬਲੈ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ ॥

When the lamp is lit, the darkness is dispelled;

ਬੇਦ ਪਾਠ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਖਾਇ ॥

reading the Vedas, sinful intellect is destroyed.

ਉਗਵੈ ਸੂਰੁ ਨ ਜਾਪੈ ਚੰਦੁ ॥

When the sun rises, the moon is not visible.

ਜਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਅਗਿਆਨੁ ਮਿਟੰਤੁ ॥

Wherever spiritual wisdom appears, ignorance is dispelled.

ਬੇਦ ਪਾਠ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਾਰ ॥

Reading the Vedas is the world's occupation;

ਪੜ੍ਹਿਹੁ ਪੜ੍ਹਿਹੁ ਪੰਡਿਤ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰ ॥

the Pandits read them, study them and contemplate them.

ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਸਭ ਹੋਇ ਖੁਆਰ ॥

Without understanding, all are ruined.

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰਿ ॥੧॥

O Nanak, the Gurmukh is carried across. ||1||

College Diary 2020-21

- May 18, 2020
- IQAC in collaboration with the Anand Institute of Social Work, Anand, and Bhopal School of Social Sciences, Bhopal, conducted a one week Online Faculty Development Programme (FDP).
- May 24, 2020
- IQAC, in collaboration with the Anand Institute of Social Work, Anand, and Bhopal School of Social Sciences, Bhopal, conducted webinar on “Internationalization of Higher Education in India: Challenges and Opportunities”.
- May 27, 2020
- KIRT – organized a webinar on "Implications of Covid Caused Lockdown for Indian Economy".
 - IQAC with Department of Economics organized webinar on “Implications of COVID caused lockdown”.
- May 29, 2020
- IQAC, with Anand Institute of Social work, Anand, and Bhopal School of Social Sciences, Bhopal, conducted webinar on “Constitutional Obligations – Values, Rights, Duties and Responsibilities of Citizens”.
- June 3, 2020
- IQAC, with the Anand Institute of Social Work, Anand, and Bhopal School of Social Sciences, Bhopal, conducted webinar “Impact of Covid-19 on the economy and the importance and significance of indigenous ideas”.
- June 5, 2020
- Vanaj organized an interactive online session on Instagram.
 - IQAC with the Anand Institute of Social Work, Anand, and Bhopal School of Social Sciences, Bhopal, conducted webinar on “New Perspectives on Nature Conservation in Post-COVID-19 era”.
- June 11, 2020
- IQAC with the Department of Punjabi conducted webinar on “Punjabi Rangmanch: Dasha te Disha”.
 - IQAC organized webinar on “Leave Rules”.
- June 16, 2020
- IQAC with the Internal Complaint Committee organized a webinar on “Sexual Harassment of Women at Workplace (Prevention, Prohibition, Redressal), Act 2013”.
- June 18, 2020
- IQAC with Bhopal School of Social Sciences, Bhopal and Anand Institute of Social Work, Anand organized webinar on “Gender Sensitization, Society and Law: Learning from the Experiences of Lockdown”.
- June 20, 2020
- Vijayant NCC organized “DELHI DISTRICT SURVEY”.
- June 21, 2020
- IQAC of Anand School of Social Work, Anand, and Bhopal School of Social Sciences, Bhopal, organised a webinar on the topic “Psycho – Physical Challenges of Girls in HEI’s”.
- June 23, 2020
- IQAC conducted the webinar entitled “Corona Pandemic: Coping upon the Unpredictable Scenario”.

- July 11, 2020

 - Vijayant NCC organized a webinar on youth development on 23rd June 2020 by the speaker Major General VPS Bhakuni.
 - IQAC, with the Anand Institute of Social Work, Anand, and Bhopal School of Social Sciences, Bhopal, conducted webinar on “शिक्षा और राष्ट्र निर्माण”.
- July 13-16, 2020

 - Vijayant NCC participated in “TREE PLANTATION PAKHWADA”.
- July 18, 2020

 - IQAC with Anand Institute of Social Work, Anand and Bhopal School of Social Sciences organized a webinar on the topic “Roles and Function of IQAC as per Revised Accreditation Framework”.
- July 19, 2020

 - Vanaj had a virtual farewell for the seniors to give bid goodbye to their seniors by virtual way.
- July 20, 2020

 - Photo bug with Pinhole (photography society SGTB Khalsa College) organized an online workshop.
- August 5, 2020

 - IQAC with Anand Institute of Social Work, Anand, Bhopal School of Social Sciences, jointly was conducted on the topic entitled “Characteristics of an Excellent Teacher in the Present Context”.
- August 6, 2020

 - KIRT – gave a Virtual Farewell to B.A (Hons.) Business Economics, III year Students.
- August 11, 2020

 - Vijayant NCC organized “POSTER MAKING COMPETITION:- “VOCAL FOR LOCAL” as the part of “Atmanirbhar Bharat”.
- Month of August

 - KIRT – organized Trivia Series – QUIZ (Weekly Event).
- September 1, 2020

 - Vijayant NCC organized “YOGA EXERCISE ACTIVITY” to reduce the stress and anxiety.
- September 2, 2020

 - IQAC under the Mentoring the Mentor (MMP) initiative organised webinar on “Managing Anxiety” for the faculty.
- September 5, 2020

 - Certatus conducted a Discussion on the “National Digital Health Mission”.
 - IQAC with Anand Institute of Social Work, Anand, Bhopal School of Social Sciences, organized 2nd lecture on the topic entitled “Green Audit and Green Practices in Higher education Institutions”.
- September 11, 2020

 - Hindi Shahtiya Sabha conducted Online PTM.
 - Photobug – A video tutorial based training session on use of Photoshop software was organized for the members.
- September 14, 2020

 - IQAC organised Virtual Training Workshop on “Framing Course Outcomes and Mapping with program Outcomes”.
 - Hindi Sahitya Sabha “Manthan”, conducted Literary Lectures on “Employment Opportunities in Hindi” and “Online classes in Corona period”.
- September 15, 2020

 - Manthan organized One day national webinar on the occasion of Hindi Diwas “Global Scenario of Hindi and employment prospects”

- September 16, 2020
 - Inaugural ceremony of the ENVISAGE was held on the occasion of World Ozone Day.
- September 18, 2020
 - Vanaj had a Webinar with Times education on the topic CV Writing.
- September 19, 2020
 - Certatus organized a Workshop on Rules and Procedures of MUN.
- September 21, 2020
 - Encore, organized Poetry Party for students to present their self-composed poems.
- September 21-26, 2020
 - Vijayant NCC organized "POLIO EXERCISE CAMP" at old Delhi railway station.
- September 22, 2020
 - UMANG, organized webinar on "Technical problems encountered in online class for visually impaired".
- September 24, 2020
 - Encore team organized an online talk on 'The Transmodern Novel: Literatures of the Indian Ocean'.
- September 24– 28, 2020
 - KIRT –organized Inter College Online event MANZAR.
- September 26, 2020
 - Umang, organized – "Inter college speech competition" and "Online poetry competition".
- September 27, 2020
 - Umang, organized – "Inter college debate competition".
- September 28, 2020
 - Encore organized an online talk by Ms. Sumita Tiwari titled 'Career Options after English Honours'.
- October 1, 2020
 - Vedang held auditions for new members.
 - Virsa : Organized a Panel Discussion on "Relevance of Gandhi in the Modern World".
- October 2, 2020
 - Vanaj had a retirement ceremony for its Convenor Dr. Vinod Kumar Sir.
 - IQAC conducted 1st lecture under Nutrition webinar series on topic "Unlock Your Potential with Good Nutrition
 - Sofica conducted its recruitment process.
 - Vijayant NCC organized a general "SPEECH COMPETITION".
 - Impasto participated in Mandala competition organized by Sri aurobindo college.
 - ENVISAGE: To observe Wildlife week (2-8 October) conducted an online talk.
- October 3, 2020
 - Certatus organizes a Topic introduction session on –Capitalism.
 - NZM organized Orientation program for students and announced its recruitment process.
- October 4, 2020
 - Vedang held auditions for new members.
 - IQAC with EnviSAGE, organized webinar on "More than scales, spines and poison: A peek into the secret world of reptiles" on the occasion of Wildlife week.
 - Encore : initiated Peer-Share (PS).

- October 5, 2020

 - Photobug was conducted an Online Inter-College photography competition, "SHUTTERDOWN".
 - Civil society organized a webinar on 'Bapu in contemporary times'.
 - IQAC with Anand Institute of Social Work, Anand, Bhopal School of Social Sciences, Bhopal, conducted webinar "Why Focus on Teaching?".
- October 8, 2020

 - Kalam organized NAVISANJH.
 - EnviSAGE : An online competition, Fauna Silvestre, was held during the Wildlife week.
- October 9, 2020

 - Placement Cell organized webinar on "How to Crack Interviews".
 - NZM organized the 2nd round of recruitment process.
 - Encore, organized a talk on 'Graphic Novels'.
 - Kalam organized Kavita De Ang – Sang.
- October 13, 2020

 - Certatus organizes a Workshop on the "Basics of MUN".
 - Impasto participated in Sketch making competition organized by Shivaji College.
- October 14, 2020

 - Virsa was conducted webinar on the topic of "Conservation of Ajanta Caves".
- October 17, 2020

 - IQAC conducted 2nd lecture under Nutrition webinar series on topic "Food and Emotions".
- October 19, 2020

 - Civil society with IQAC, organized a webinar on 'Parliament in democracy and the role of an individual parliamentarian'.
- October 24, 2020

 - EnviSAGE : A panel discussion to discuss the 'Policies concerning climate change in India' was held on the occasion of International Day of Climate Action.
- October 28, 2020

 - Vanaj had the orientation ceremony.
- October 31, 2020

 - IQAC conducted 3rd lecture under Nutrition webinar series on topic "Food, Family and Health Connect".
 - Kirt organized workshop on Canva – A Graphic Design Platform.
- November 1, 2020

 - Certatus conducted a Workshop on Specified Writings by Ms Utkarsha Bansal.
- November 3, 2020

 - Sofica organized INVERSIO which was a multiple round competition with a quiz followed by a live online Gaming session.
- November 5, 2020

 - Sofica organized Enigma: Break the codes which was a victorious attempt at reviving the love of Treasure Hunt.
- November 5–6, 2020

 - The Department of English and Department of Environmental Studies in collaboration with Internal Quality Assurance Cell organized a two-day National Webinar on 'Man ↔ Nature'.
- November 7, 2020

 - Vijayant NCC participated with full enthusiasm in National Cade Corps and the Care India NGO jointly organized the "NATIONWIDE CANCER AWARENESS DAY".

- November 8, 2020 • Certatus organizes an Intra Society discussion on the US Elections result.
- November 10, 2020 • Impasto participated in Mandala competition organized by Sri aurobindo college.
• Impasto participated in Art competition organized by Mata Sundri college
- November 12, 2020 • Sofica in collaboration with the Entrepreneurship cell organized an Inaugural ceremony.
- November 13, 2020 • Joint orientation programme of both SOFICA (The Financial Literacy Society) & UDYAMITA (the E-Cell) of SGNDKC.
- November 15, 2020 • IQAC conducted fourth lecture under Nutrition webinar series on topic & quot; Food, Periods and You & quot; A Connect for Good Health
- November 16, 2020 • Vijayant NCC Participated with great enthusiasm and patriotism in “CLUBBED YOUTH YAMUNA SWATCHTA ABHIYAN” which Organized the Minister of Home Affairs.
- November 18, 2020 • Manthan organizes orientation program.
- November 19, 2020 • Encore held an online function for the first cut-off admissions to English Honours to welcome them to the course and the college.
- November 21, 2020 • Students Welfare Committee organizes orientation for first year students.
- November 23, 2020 • NZM team organized an online poetry competition RUHANIYAT .
- November 27, 2020 • UDYAMITA: Udyam-pariksh – An exciting entrepreneurial quiz for students all over India.
- November 28, 2020 • IQAC conducted fifth lecture under Nutrition webinar series on “Topics of Popular Choice” given by participants.
- November 29, 2020 • Encore organized an inter-college essay writing competition on ‘Understanding Literary Traditions, Epochs, Influences and Forms: History of English Literature.’
- November 2020 • Kirt society organized Weekly event on Trivia series – E- vision.
- December 2020 • December 2020 Running Project- PROJECT SANRAKSHAN (Protecting the interest of stray dogs)
- December 7, 2020 • Vijayant NCC Participated in the rally which was organized by 2 Delhi Battalions.
- December 15-22, 2020 • Enactus : Food drive named ahaar was initiated in which stray dogs were feeded for seven days in different parts of the country.
- December 18, 2020 • Magus organizes the orientation program.
- December 21, 2020 • Vanaj started taking registrations for the newcomers and started recruiting .
- December 28, 2020 • MAGUS: Beginning of Regular online Practice session with Freshers.
- December 28-29, 2020 • Vijayant NCC decided to take their Ground Physical Test, Written Test and Interview at ITI PUSA Ground.
- January 1 to April 15, 2021 • Oorja organized its maiden online chess tournament—“Rook-ies”—for both students and Teaching as well as Non-teaching Staff.

- January 2, 2021
 - NZM organized the re-recruitment process.
- January 4, 2021
 - Certatus organizes an Intra college “Session on what is MUN” for starters.
- January 6, 2021
 - Enactus : Orientation session was conducted.
- January 7, 2021
 - Enactus had conducted a detailed orientation to introduce the fresher’s to the society.
 - Oorja was organized Orientation program.
- January 9, 2021
 - Kirt society organized Orientation Session for BBE I year Students.
- January 10, 2021
 - Enactus : Stage 1 of recruitment screening was conducted.
- January 12, 2021
 - NZM organized a Workshop with ex-members of NZM .
- January 15, 2021
 - Enactus : Stage 2 of recruitment group discussion was conducted.
 - Members of Magus continued with their regular online practice sessions.
- January 17, 2021
 - Udyamita New students were welcomed by the society and regular meetings started.
 - Enactus : Stage 3 of recruitment personal interview was conducted.
- January 19, 2021
 - Enactus – Shortlisted candidates from recruitment were welcomed into the team
- January 21, 2021
 - Umang organized webinar on “New Education policy and disabled”.
- January 22, 2021
 - Official Enactus meeting was organized in a virtual mode to address the new members.
- January 25, 2021
 - Sofica had conducted a second round of interviews.
 - Kirt organized Inaugural Lecture on Indian Youth, Employability and Education Policy.
- January 26, 2021
 - Sofica Organized an online quiz competition on its Instagram page.
 - A Short-Term Online Certificate Course on Holistic Fitness and Wellness Learning was jointly organized by the IQAC and the Department of Physical Education of Mata Sundri College for Women (University of Delhi) and Sri Guru Nanak Dev Khalsa College (University of Delhi).
- January 27, 2021
 - Encore organized Adoringly Yours an inter-college Fan Letter Competition.
- January 28, 2021
 - Team Magus participated in online solo dance competition organized by IITM Choreo Club.
- January 29, 2021
 - NZM organized an Open Mic Competition.
 - Kirt organized Case Study Competition on Trade Tales – The Insights of Dalal Street.
 - Magus had conducted Informative Interaction session.
- January 30, 2021
 - Sofica had conducted a Panel Discussion on the theme of “ Role of women in finance in post COVID economy”.

- February 1, 2021
 - Impasto participated in sketch-doo-paint organised by Shivaji college.
 - IQAC webinar on the topic "What do you plan to do after college?: Options after an Undergraduate Degree & quot;, under the Mentoring the Mentor (MMP) initiative.
- February 2, 2021
 - Impasto organized poster making competition on women empowerment.
- February 4, 2021
 - Vedang held an inter college General Quiz.
 - Musoc organized Anhad, an inter college virtual semi classical solo singing competition.
- February 5, 2021
 - Enactus meeting was held to decide about the annual competition organized by Enactus.
 - Team Magus participated in online solo dance competition organized by FORE School of Management. The event name was Dare2Compete.
- February 6, 2021
 - Kirt organized Inter College Debate Competition on “ MSP Under Farm Laws: Boon or Bane for Farmers”.
 - Enactus – came up with the idea of beyond the tank and registrations were started for beyond the tank.
- February 8, 2021
 - Team Magus met online for an interaction and Mr. Abhinav Mishra was welcomed as another convenor of the society.
- February 9, 2021
 - Vanaj had a webinar on What After graduation in association with Times Education under the guidance of Mr Amit Poddar.
 - Musoc organized selection of office bearers for ensuring the smooth functioning of society
- February 10, 2021
 - Manthan organizes self composed poetry competition.
- February 11, 2021
 - Manthan organizes self composed story telling competition.
- February 12, 2021
 - Manthan organizes debabte competition.
- February 11-15, 2021
 - Enactus: Beyond the tank was conducted in a virtual mode many students all over from india participated and was a big hit.
- February 12, 2021
 - Placement Cell organize Webinar on “Methodology to select right career path” by Expertrons .
- February 12-13, 2021
 - Certatus organizes the 3rd Certatus Inter MUN.
- February 13, 2021
 - IQAC and Department of Economics started Short Term Online Course on & quot; Business and Data Analytics & quot; from 13th February to 20th.
 - Webinar organized on “Cyber Crime- Harassment in Digital Space”.
 - PHOTOBUG organized a photo walk to Humayun’s Tomb for its members under the guidance of mentor and Photobug alumni Mr. Manav Chugh..
- February 13 to March 30, 2021
 - Department of Economics conducted Short Term Course on “Business and Data Analytics”.
- February 15, 2021
 - Manthan organizes PTM.

- February 15-19, 2021
 - Encore inaugurated the English Literary Fest LITERATUS`21.
- February 16, 2021
 - Kalam organized SURLOK`21 Inter-college competition (Poem , Folk Song & Poster Making).
- February 17, 2021
 - NZM organized an event Kavya Mela`21 .
 - IQAC and Department of Punjabi started Short Term Course on “Computer and Punjabi Language”.
 - Impasto organized Illustrations of mind, an online painting competition.
- February 18, 2021
 - Vedang organized an inter college turncoat debate competition.
 - Musoc organized Tarang, an intra college virtual solo inter-genre singing Competition.
 - Virsa organized another webinar on the topic “Geography and History in the Service of a Nation”.
 - Photobug had conducted an Online Inter-College photography competition, PENUMBRA.
- February 19, 2021
 - Magus participated in online solo dance competition organized by GL Bajaj Institute of Management and Research. Magus secured 1st Position in it and Collected Prize Offline.
- February 20, 2021
 - Sofica had organized INVERSIO 2.0 which was a two round competition involving crossword puzzles in round 1, followed by a real gaming event in round 2.
 - Udyamita E- bridge – A platform for young entrepreneurs to share their entrepreneurial Journey and experiences and stories.
 - Impasto participated in Polaroid painting competition organized by Ambedkar university.
- February 21, 2021
 - Udyamita €-xpedition – An Online treasure hunt. It was a fun event which was filled with exciting challenges but with an entrepreneurial twist.
 - Enactus – Different society members from different states celebrated international mother language day in a virtual mode.
- February 21-24, 2021
 - Kirt organized Econnect – Annual Inter College Fest of the KIRT.
- February 22, 2021
 - IQAC with Gender Sensitization cell conducted webinar on “Vlog: Abhiviyakti Ka Madhaym” under Lecture Series: Learning and Developing Skills & “Dhara Se Uthte Kadam &”;
 - Vanaj had a webinar with Dr. Vinod Kumar on the topic “ Sudent boom in the stock market – genuine or dubious.”
- February 22 to March 1, 2021
 - Enactus – Food drive ahaar-2 was initiated in which we again feed stray dogs for 7 days in different parts of the countries.
- March 23, 2021
 - Placement Cell organize Webinar on Enhancing Communication Skills and Honing Interview Skills by Twilight Consulting Co.

- IQAC with Gender Sensitization cell conducted webinar on “Entrepreneurship Indian Languages: Hindi Literature in 21 st century”.
 - Magus organized an online Inter -College Dance Competition under Surlok – 21.
- February 24, 2021
- IQAC with Gender Sensitization cell conducted webinar on “Abhinay: Junnu ate Jaadu” under Lecture Series: Learning and Developing Skills & quot; Dhara Se Uthte Kadam & quot.
- February 25, 2021
- IQAC with Gender Sensitization cell conducted webinar on “Media De DorqIr Vich Stri Sampadak Hona” under Lecture Series: Learning and Developing Skills & quot Dhara Se Uthte Kadam ".
 - Team SOFICA conducted a webinar on “Developing an Entrepreneurial mindset in students”.
 - Udyamita organize Webinar by Ms Nisary Mahesh on the topic of “Developing an Entrepreneurial Mindset in Students”.
 - Vijayant NCC took the initiative “ADOPTION OF STATUES” to make changes in the world.
 - Impasto participated in Caricature making organized by Maitreyi college.
- February 26, 2021
- Civil society conducted webinar on, ‘Public policy priorities for India in the post covid era’.
 - NSS UNIT organize a webinar on Healthy lifestyle so that student can adapt good and productive lifestyle.
 - IQAC with Gender Sensitization cell conducted webinar on “Journey of an Intellectual Women” under Lecture Series: Learning and Developing Skills & quot Dhara Se Uthte Kadam"
- February 27, 2021
- NSS UNIT organize Webinar on Self Esteem to motivate students in this pandemic.
 - IQAC with Gender Sensitization cell conducted webinar on “Art: The Journey of a Free Soul” under Lecture Series: Learning and Developing Skills & quot; Dhara Se Uthte Kadam & quot;
- February 28, 2021
- Vanaj’s Team was expanded with the addition of first year students as it’s members.
 - Sofica conducted Online Annual fest IKHTIYAR.
- March 1, 2021
- NSS unit organized webinar, Media : The Mind Maker in this speaker tell us how media is able to change our perspective and influence our decision.
 - IQAC with Dep. Of Physical Education started Short Term Online Course on Holistic Fitness and Wellness Learning from 1st March to 15th April 2021.
 - Sofica conducted an exceptional online rap event “Gully Cred” which would portray the idea of any financial, commerce, and consumer awareness concepts.
- March 2, 2021
- Student Welfare Committee organized webinar collaboration with NSS Unit on Yoga.

- March 4, 2021

 - An Intra College Panel Discussion was organized by Virsa on Colonialism in India.
 - NSS UNIT organized the Sanitary pad distribution drive. In these volunteers provide sanitary pads to the women and girls of slum area.
 - Manthan organized opening ceremony , translation, practice and therapy courses.
 - PROJECT SEVA was organized An online orientation.
- March 6–7, 2021

 - Vanaj organized it's annual fest titled DIGICOM FEST 2021.
- March 7, 2021

 - Vijayant NCC collaborated with "NANHE PAKSHI" NGO and organized the biggest "DONATION DRIVE 2021" in the Aadpur area. It is truly said:- "GIVING IS THE GREATEST ACT OF GRACE"
- March 8, 2021

 - NSS Unit organized Poetry competition On International women's day.
 - IQAC conducted webinar on the topic Managing the Self & under the Mentoring the Mentor (MMP) initiative.
 - Umang organized "Extempore competition" And "Quiz competition"
- March 9, 2021

 - UMANG, the enabling unit organized "National Music competition".
 - NSS UNIT organized webinar on women security.
 - IQAC in collaboration with Girl Up initiative organized Group Discussion on & Gender Discrimination.
 - Project Inara was launched digitally by Enactus SGND Khalsa.
- March 10, 2021

 - Cyber Clan organized an event "Root kit: A Heist to Escape" competition based on cryptography and cipher techniques.
 - Kalam organized Ms. Bachint Kaur naal RU-BA-RU.
- March 12, 2021

 - Civil society organized an inter college debate competition, 'Taqreer', on 'Judicial Activism: A Boon or A Bane .
- March 16, 2021

 - Project S.E.V.A commenced its first field visit at Lohar Basti in Sarai Rohilla, Karol Bagh.
- March 19, 2021

 - NSS UNIT organized Road safety awareness Campaign.
 - Manthan organized a webinar commemorate the birth centenary of "Phanishwar Nath Renu".
- March 20, 2021

 - Student Welfare Committee organized webinar collaboration with NSS Unit on Spinal injury.
- March 22, 2021

 - On water day NSS UNIT organized Inter college poster making competition.
 - IQAC in collaboration with EnviSAGE organized webinar on "Valuing water" on the occasion of World Water Day.
 - KIRT organized Panel Discussion on "The Dynamics of India's Slowdown: A Self – Inflicted Process.

- EnviSAGE organized an inter-college online photostory competition. On the theme, 'Paani re paani tera rang kaisa'.
- March 23, 2021
 - On Shaheedi diwas Student Welfare Committee collaboration with NSS Unit organized competitions which are essay writing, song writing, and poetry competition themed based on patriotism.
 - Vijayant NCC celebrated "Shaheedi Diwas" at the college ground. We cannot forget the great sacrifices given for our freedom.
- March 24, 2021
 - Manthan organized ending ceremony, translation, practice and theory courses.
- March 25 to April 10, 2021
 - Enactus SGNDKC is providing work to small tailors in different cities like Patna, Karnal, Delhi making radium collar for dogs coming under project Sanrakshan.
- March 30, 2021
 - Project S.E.V.A - An online training session on career guidance was conducted by Mr. Ashish – Manager (Tata owned organization, Navi Mumbai).
- March 31, 2021
 - Student Welfare Committee organized webinar collaboration with NSS Unit on Learn how to balance logical and creative mind.

(Weekly Event) in the month of March, 2021.

- KIRT – The Economics/Business Economics society organized Meme Monday.
- KIRT – The Economics/Business Economics society organized Fact Friday.
- April 1, 2021
 - IQAC conducted five-day Online Faculty Development Program on the theme The Road Ahead : NEP and Pedagogies in collaboration with Guru Angad Dev Teaching Learning centre of SGTB Khalsa College, DU.
- April 8, 2021
 - Placement Cell organized Webinar on Financial Literacy By Be artsy.
- April 9, 2021
 - Virsa organized a webinar on "Indian Leaders, Western Disciples and The Campaign Against Indenture".
- April 10, 2021
 - KIRT organized Mauka-e-Quiz- A Multidisciplinary Quiz Competition.
 - Photobug was conducted an online training session .
- April 12, 2021
 - NSS UNIT organized a webinar collaboration with Perroayuda welfare foundation on Animal's welfare.
- April 13, 2021
 - Vijayant NCC along With Shivaji NCC performed an event on Delhi's Historic KHOONI DARWAZA .
- April 14, 2021
 - NSS UNIT organized webinar on Dr. B.R Ambedkar.
- April 15, 2021
 - Cyber Clan Organized "Zeppelin" competition based on Block chain, a Business Plan event.
- April 15-17, 2021
 - Umang organized three days webinar series.
- April 19, 2021
 - KIRT organized Webinar on "Investing in Stocks, Mutual Funds, Equities"
 - An online Intra-College competition, PRATIBIMB: The Reflexion, was conducted by PHOTOBUG on the theme – Reflection

- April 21, 2021
 - Certatus organized a Panel Discussion on India's Vaccine Diplomacy.
- April 22, 2021
 - NSS UNIT organized a webinar on Earth day on the topic Natures's Green Industry for Countering Climate.
 - EnviSAGE was organized Dayan online meme making competition.
- April 23, 2021
 - NSS UNIT organized webinar on Covid-19.
- April 29, 2021
 - Umang organized "A Workshop" on "Skill enhacement And Career Opportunities for Persons With Disabilities"
- May 23, 2021
 - Vijayant NCC conducted its 11th annual fest because of the unfavorable situation we conducted the fest online.
- May 23-28, 2021
 - Umang organized An intra college "Pic Tale Competition " and An intra college "Poster Making Competition "

Teacher's Farewell

"Every new beginning comes from some other beginning's end"

Wishing you all the best

Mr. Vinit Kapoor

Felicitating with plant pot

Sharing memories in the form of collage

Honouring with a bunch of flowers

Felicitation by all the teaching staffs

Teacher's Farewell

"Every new beginning comes from some other beginning's end"

Wishing you all the best

Dr. Raghbir Singh

Teacher's Farewell

"Every new beginning comes from some other beginning's end"

Wishing you all the best

Mr. Devender Pal Singh

Sharing some memory

Students appreciating their teacher by plant pot

Honouring with a bunch of flowers

Felicitating with plant pot

Honouring with a bunch of flowers

Colleagues sharing a small token of love

Teacher's Farewell

"Every new beginning comes from some other beginning's end"

Wishing you all the best

Mr. Vinod Kumar

Sharing some memory

Honouring with a bunch of flowers

Felicitating with memento

Honouring with a bunch of flowers

Colleagues sharing a small token of love

Teacher's Farewell

"Every new beginning comes from some other beginning's end"

Wishing you all the best

Dr. Balbir Kundra

Honouring with plant pot

Sharing her best experience

Felicitating with memento

Honouring with plant pot

Felicitating with memento

Colleagues sharing a small token of love

POSTER MAKING UMANG : THE ENABLING UNIT

World of colours

“

इस रंगीन दुनिया से दूर भी कोई रहता है। जिनकी आंखों के सामने तो रंग नहीं है, लेकिन अपनी सकारात्मकता से हर जगह को रंगीन बनाना चाहते हैं। यह खुद में तो प्रोत्साहित रहते ही हैं और सामान्य विद्यार्थियों के लिए भी प्रेरणा स्रोत हैं। चाहे हमें स्वयं किसी भी रंग में रहते हो लेकिन सबके लिए रंगीन दुनिया की तमना करते हैं। आपका भी रंगों की दुनिया में स्वागत है।

”

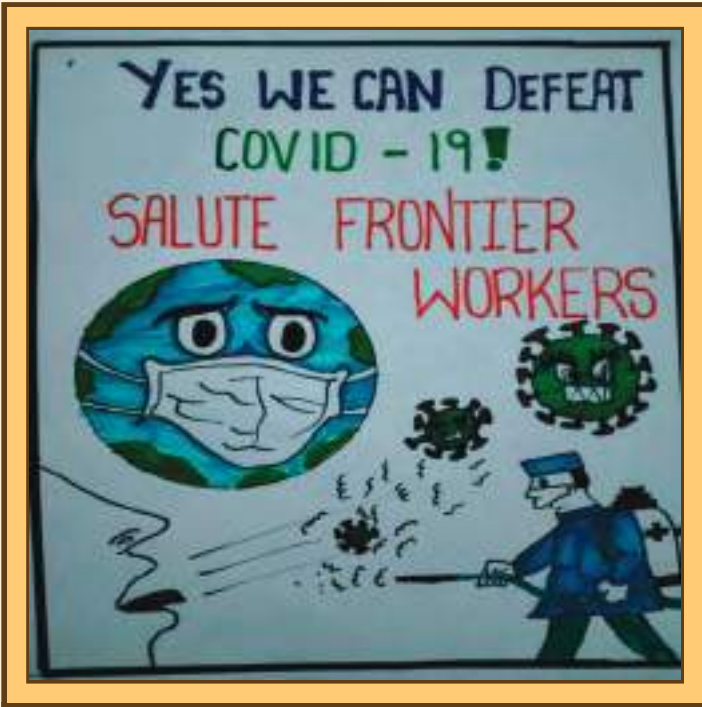
Name – Simar Kaur
Course – BA (Prg)
Theme – Salute to frontier worker

Name – Shivam Rajput
Course - Hindi Honors
Theme – Women Empowerment

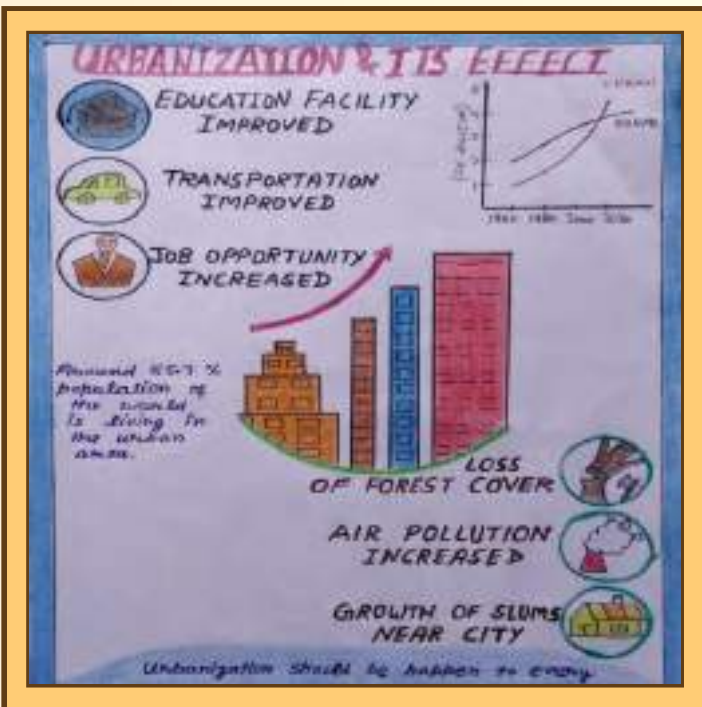
**"Painting is self-discovery.
Every good artist paints what he is!"**

Name - Khushi Bansal
Course - BCP (2nd year)
Theme - Lockdown

Name - Deepa Verma
Course - HJM (2nd year)
Theme - Salute to frontier workers

Name - Ayush Jindal
Course - B.A. Prog. (1st year)
Theme - Urbanization and its effect

English Section

Editor :

Priyanka Srivastava

Student Editors :

Tavleen Kaur & Gurpal Kaur

Contents

1. Peace	Sirjan Kaur	33
2. Trifles Make Perfection, But Perfection Is Not A Trifle	Shrishti Gupta	34
3. Books: Our Life Changer	Akalpreet Singh	35
4. Toxic Education System	Ashveen Kaur	36
5. Youth's Addiction	Bishpreet Kaur	37
6. Three Years and On	Rasleen Kaur	38
7. Delhi	Rasleen Kaur	40
8. Girl Child: A Liability Or An Asset	Ashpreet Kaur Budhiraja	41
9. Man	Chirag Sharma	42
10. Society	Anil Naudiyal	43
11. Discrimination	Anil Naudiyal	43
12. Finding Women's Special Power	Gurpal Kaur	44
13. Becoming Self-reliant	Gurpal Kaur	45
14. Gender Sensitization	Prerna Bansal	46
15. Legacy	Tavleen Kaur	48

From the Student Editor's Desk

Every year, the Surlok Magazine encapsulates the many remarkable moments of the academic session of Sri Guru Nanak Dev Khalsa College, University of Delhi. It brings together the budding talents of the students and allows them to wander in the realms of their imagination and create beauty with their pens. This magazine is a compilation of the immense efforts and creativity of the students and a celebration of our college's glory, accomplishments, and achievements. Expressed through articles and poems, it also captures the pulse of the talent that the students of this college have.

We hope this edition successfully recapitulates our eventful journey of a year gone by. Editing these creative pieces was an

honour for us. It was a learned experience like no other as we got to experience the myriad of strong emotions and opinions our peers possess. We feel grateful for having the fortune of honing their pieces. The editing process of this magazine also strengthened our bond as editors and team members as we learned to value and respect each other's decisions. We are extremely thankful to our teachers for giving us a chance to be a part of this memorable journey. We thank and applaud all the students who came forward and contributed to this issue. We hope you enjoy reading it.

Tavleen Kaur
BA (Hons) English, 3rd Year

Gurpal Kaur
BA (Hons) English, 3rd Year

Faculty Editors

The editorial team of the English department of Sri Guru Nanak Dev Khalsa College is happy to introduce the English section of the college magazine in times of the ongoing Covid-19 pandemic. These last two years have, in many ways, re-defined the ways in which we engage with not just people and processes but also our creative and imaginative horizons. This is just as true of our students, who, very early into their adulthood, have been forced to come to terms with an unprecedented social reality that has challenged our imaginative and critical boundaries of thought. The college magazine is one of the most exciting ways of celebrating the myriad outpourings of youthful imaginations engaging with our social reality. This particular edition of Surlok is a testimony to the sprightly and vigorous creativity of our

students as they negotiate their existence with the newer challenges introduced by the vicissitudes of living in an increasingly fragile world. It is perhaps not surprising that most of the entries this year revolve around themes and issues of cultural and social relevance. These young minds are adventurous, curious and optimistic. They colour the forbearance of critical enquiry with the radiance of hope and confidence, and their creative forays into social and cultural assessment are a matter of pleasure and appreciation. I end my short introduction to this section with the hope that the readers find as much joy in reading these pieces as the editorial team had in putting them together. We hope you enjoy reading it.

Priyanka Srivastava

Peace

Sirjan Kaur
BA (Hons) English, 3rd Year

Trifles Make Perfection, But Perfection Is Not A Trifle

What is perfection? Is it something which is easy to achieve or is it something far from a mere human's reach?

Wanting to attain perfection is one of those adamant qualities present in human nature. Aspiring to be the best and wanting to outshine others and to be the superior one are the wishes of humans to feed their competitive nature and ego. But is perfection attainable? Is it possible for anyone or anything to be without flaws? If you ask me, I believe that nothing is perfect or can be perfect in this universe.

However, we get anxious and distressed when we are not the best and when the other's work is better than ours. I think that instead of comparing ourselves to others, we should take pride in our flaws—both innate and nurtured—as they define our individuality. To me, perfection is attainable. It is like the stars that guide us, motivate us, and inspire us; but never move. We move so much in this pursuit, but stars are far away from our reach.

But does that mean that we should stop trying? The answer is no, because life itself is a trip with ups and downs and pros and cons. So, we should try our best and certainly give our best, but in this pursuit, we should also not forget to enjoy this beautiful journey.

Srishti Gupta
BA (P), 1st Year

Books: Our Life Changer

In today's world, everybody has leisure time in which they perform different activities. These activities include playing, exercising, photography etc. However, if one really thinks about changing his/her mind set, then the major thing that he/she needs to do is reading.

Books are an important part of our lives. They provide us all the knowledge and information which make us wise. There are many kinds of books such as fiction, non-fiction, motivational, life-changing and self-improvement books, books about health care, financial improvement, etc. One way or another, books manifest to be very beneficial for us.

With the passage of time, technology has become a very crucial part of our lives. With technology, we are able to access many books in the PDF format for free which we can easily read on a mobile, PC, laptop, etc. anytime and anywhere.

Self-improvement is the best improvement. The more we understand things, the more we are able to apply them practically (thanks to books!).

Akalpreet Singh
BA (P), 1st Year

Toxic Education System

Our education system is strange,
It's getting beyond the range.
Studying all day with sleepy eyes,
So that in the end, we are left with cries.
From the start till the end, being stressed,
And still, life just keeps taking a test.
Delhiites aspire for Delhi Universities,
But they stand nowhere in diversities.
Schools and Universities can appoint more counsellors,
But can't change this system which is harming students like liquor.
A thousand students give away their life due to stress,
Are we waiting for the next thousand to give life rest?
Can we give importance to practical understanding more and mugging up less?
When will we be using our common sense?
It really feels as if we are stuck behind and an electric fence!

Ashveen Kaur BBE,
1st Year

Youth's Addiction

People are so bound to phones,
That their humanity is gone.
Chatting with people unknown,
Drifting away from what they own...

Unconsciously spending hours and hours,
Not knowing the real sweet and false sours...
Netflix has taken place of family talks,
And hardly do I see people out for walks.

The addiction has become so worse,
They literally need a nurse, but we feel it's a curse.
Unfortunately, it can't be reversed.

I think I'm one of these,
Because without my phone, I'm at ease
It's like a trend,
That's never gonna end.
But someone has to take a stand
Lest this addiction goes beyond hands.

Selfies are now their only priority,
This is the anthem of the people in majority.
Life now costs less than a picture
It's a burning issue that we need to stricture.

But oh! No actions taken,
Mankind is yet to waken.
Human race has already been shaken,
All in vain, we are mistaken.

Since childhood, I've been told 'Excess of anything is bad.'
Become a suture
To save the future...

Bishpreet Singh
B.Com (BCP), 1st Year

Three Years And On...

I have always had an abundance of confidence inside me, but I never got many opportunities to explore my inner talent or take upon any kind of role that required strong leadership roles. Back in school, I always wanted to participate in many events but I was never encouraged or was given an opportunity to do something that I always wanted to.

But then, I stepped into this college and got exposure to many things that I could have never thought of.

There were so many opportunities that I got to explore in the first year itself which gave me the chance to learn many new things. By winning the title of 'Miss Confident' at the college fresher's event to becoming the president of Encore – The English Literary Society and A'n'C, the Art and Culture society, I explored my inner self and discovered many skills that were hidden inside me such as good organizational skills, being a multitasker, handling different responsibilities at the same time, and working in a team and as well as managing a team. College made me realize that I can wholeheartedly work on anything that I love and be successful at it. I am now a more responsible person who knows how to handle her responsibilities.

College life has been a major boost for me. Everything that I came across in college, whether it was my friends, seniors, teachers, staff, books or anything else, taught me a specific thing about life. I would like to mention a few people here without whom my college life would have been incomplete. They are Tavleen Kaur, Tanya Gera, Deepika Sharma, Sirjan Kaur and all my teachers. Thank you to each one of them for withstanding with me in every situation and never leaving me alone no matter what happened. A special thanks to my seniors, Jayesh Dhawan and Kanchan Jhakmola for being so incredibly gracious and nice towards me and helping me in every situation, whether it was when they were in college or even now when they have graduated. They have given me their selfless support through thick and thin. They have been a constant support to me in my personal life and I will always be thankful to them.

Being a student of B.A. English Honours made me gain a lot of knowledge. This course introduced me to so many different cultures and gave me a tour around the globe just through books. This course made me realize that books can be your best mates, can help you identify with everything that exists in this world, and also help you in figuring out your inner self. I have learnt the art of criticism and perception so well that it has made me more self-confident in expressing my views. Literature helps you to build your creativity and to look beyond what exists in front your eyes. It has also helped me to build better communication skills, improve my vocabulary, and express my feelings in a unique manner.

I have seen many opportunities and problems at the same time in this college and this has helped me to grow better. This place has given me a lot. I have grown up to be more mature, sensible, and emotional. I have been able to bring out the best of me and have learned the importance of hardwork and determination in life. SGNDKC is just not a word for me. It is an emotion that will last long—till the very end of my life. This place has made Rasleen Kaur, who almost everyone knows here, who she is. These three years have groomed me well for my journey ahead in life.

I know this college lacks behind in many things and needs development in many areas, but if someone is determined to do something, nothing can stop them from doing so. I would like to tell all the freshers and my juniors that being your real self here is very important to learn and explore. No one should miss out on any opportunity where they can learn and grow more. This college may be small physically, but the opportunities that we get here are not less than anything. Joining different societies and pursuing something in which your interest lies is very important because it will help you in building your personality and to see a side of yourself that you didn't even know existed.

Three years of college life are just like a ride in a boat that takes you to another side of an island which you could have never imagined how beautiful it would be. Living this journey to the fullest is very important because no one should regret not doing something at the end of three years. I will always miss this place and will always be grateful to it for making me stronger and better person.

Thank you Sri Guru Nanak Dev Khalsa College for everything.

Rasleen Kaur
BA (Hons) English, 3rd Year

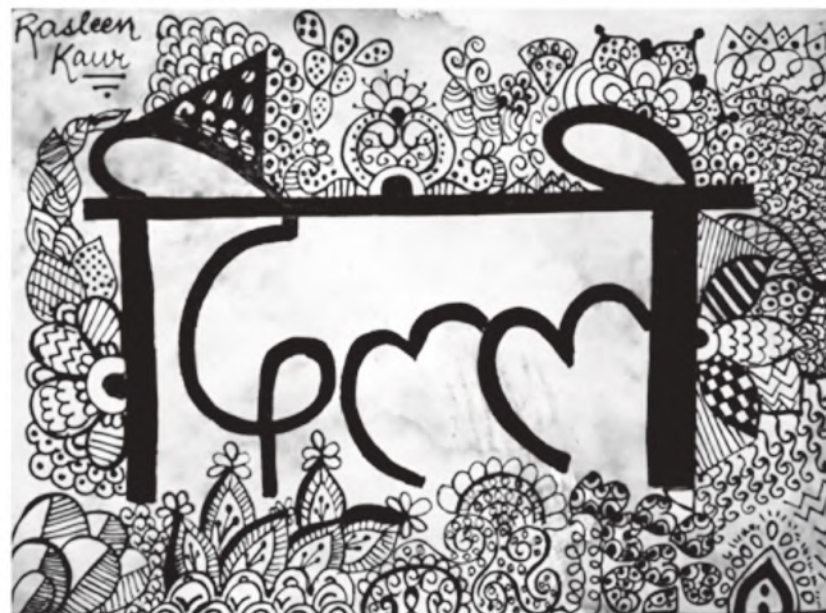

Delhi

A city that never stops, a city that never gets tired.
A city that has a world of its own, with such a large map to get lost into.
Delhi is just not a word, but an emotion that falls upon all.
Chaos, cries, laughs, wins, losses— you have to deal with it all.
From walled city to Aravallis,
From Parathe Wali Gali to Taj,
From India Gate to Qutub Minar,
From Jama Masjid to Bangla Sahib,
From North Delhi to South Delhi,
This city has everything you want! Just take their names on your lips and you will find them all.
You find your new self in the run that goes in the city,
You find your life in the run that goes in the city,
But at times you will also lose yourself in this city!
You will run out of places in this whole city to find peace
But even then, you will love this city.
This city is an addiction you have to deal with!
The addiction of love,
The addiction of madness,
The addiction of opportunities,
The addiction of struggle.
This city will take a lot from you but it will pay everything back to you.
It's not easy to survive here,
It takes a hell of a journey to make your living here.
The extreme cold,
The extreme hot,
You need to have patience to fight them all,
But your love and faith will determine all.
You will experience an explosion of emotions here,
But still be nostalgic about everything here!
This is Delhi,
And I am just a wanderer here,
Finding a meaning in everything that exists here.

Rasleen Kaur

BA (Hons) English, 3rd Year

Girl Child: A Liability Or An Asset?

We have seen people being partial. From her birth till her death, she lives her every breath with dread. She has fear of domestic violence, fear of people not giving her respect, fear of the society, and fear of dealing with her friends and family. The many changes in her body make her feel more burdened. Discrimination starts from the day she is born. There is burden of dowry on her family due to which she is either not accepted by them or she gets caught up in the circle of discrimination where we see her being given less food as compared to the son in the house. Girls are being victimized.

I ask—why don't you train your girl child to fight for herself and widen the circle of her growth? Why is partiality dominating in this world?

Well, dowry! Money spent on her education! Liability on family! Marriage!

Are these the things which irritate you?

Well, then I guessed it right.

Why don't you educate your girl child so that she can be independent and learn to deal with things by herself. She also has the right to get respect. Once you start investing in your so-called liability, you will surely get high returns. Think about it. Maybe she'll prove to give you better returns...

We see that there are people who are still narrow-minded, expecting girls to be meant for just household work. I know that about 60% of the population thinks this way only. That why to educate her to then just marry her as soon as possible so that their load can be realised...

Think about it!

Stop being partial!

Teach boys to respect her!

Change your thinking!

Let her grow!

Don't create obstacles in her path!

Girls are not a LIABILITY but an ASSET for their family...

I would be very glad if any of you changed your mind set about the girl child.

Ashpreet Kaur Budhiraja

BA (P), 2nd Year

MAN

I am the unseen, the non-existent.

The weed, the burden, the unkempt, the road tenant.

People say their life is hard because they work hard.

My life is hard because I hardly work.

Again, life is but a funny thing.

I am a mathematician, an economist, the diplomat.

Just yesterday, I worked my way to get more space on the road.

So, I am proud I got some skills.

But what are they good for?

My earnings are from those humble-hearted generous beings.

Some are arrogant, some are amusing, and some are assuming.

But I have no time for this.

These words would not explain.

I got to go

I am a busy Man.

Chirag Sharma

BCP, 2nd Year

SOCIETY

Society provides us the right to speak,
But chokes us by their talks.

Society provides us the right to wander,
But chains us by their thoughts.

Society provides us the right to be protected,
But harms us by their actions.

Society provides us the right to live freely,
But kills us by their standards.

DISCRIMINATION

I love my childhood because back then, the only discrimination that I saw or did was to always choose bigger Christmas gifts over the smaller ones, choose pink cotton candies over white ones, red power ranger over the pink one, and spicy chicken over simple green one.

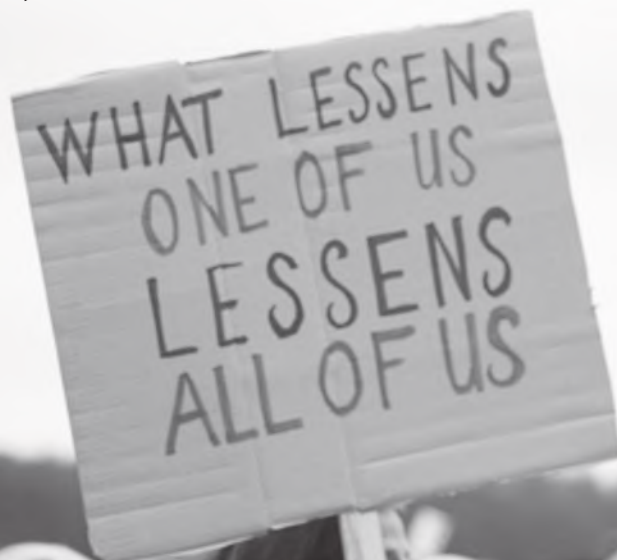
But, as I grew up, I became choosier and apparently, the inequality between the sizes of Christmas gifts became the inequality between the sizes of human beings.

The inequality between the colours of cotton candies became the inequality between the colours of human skins.

The inequality between the genders of cartoon characters became the inequality between the genders of human beings.

And the inequality between the tastes of foods becomes the inequality between the religions of human beings.

Anil Naudiyal
BA (P), 2nd Year

Finding Women's Special Power

Education is a tool that gives ideas a wing and freedom a way. As a woman, I strongly feel that education is not merely a human right but it a powerful weapon for my empowerment. Being able to write today is a privilege that has been passed on to us through generations. Education is the only way to improve the position of women in society.

Since ages, patriarchy has deprived women of the basic human right of education in order to ensure the subordination of women. Patriarchy demands domesticity of the female. They want her to be in the garb of customs and traditions. The society didn't want women to intellectually challenge the men. The patriarchal society has tricked women into this mind-set. They have made her believe that she is inferior and weak. Men fed women with comfort at home in order to insure their domesticity. Here, the role of education comes at play. Educated women will have and do have a voice of their own. And only education can make them understand that patriarchy has deceived her. She has been bamboozled. She is not weak. She isn't and never was inferior, and she is not an object either.

Just think of why would society deprive woman of knowledge? Why would they not provide them the same schooling as men? The simple reason is that they wanted the submission of women to the patriarchy. Men always considered themselves superior to

women and they ensured this higher status of theirs by dominating the female. Gender disparity is the reason for depriving the female of her right to education. Society fooled women by tutoring them into believing marriage is the only way for them to improve their status and they were taught to adjust and compromise while in reality, marriage is just an economic proposition for women.

From Enheduanna in 23rd century BCE to Chimamanda Ngozi Adichie in the 21st century, women writers have proved that education plays a major role in woman's life. I firmly believe that it just takes one tiny moment of courage to shatter years of patriarchy. Education is the way to voice your opinion, put your stance, and express your idea. Girls have to tutor themselves to go out into the world and make up their own minds about things. Knowledge will give a woman a chance to be her own muse. Feminism never asks for superiority, it has always demanded equality.

An Ode to Women

Hold your pen and neglect the society. Fill in the blank pages. Never let anyone decide who you are. Write your own legacy. Education is your magic wand. It gives you an opportunity to cast your spell of wisdom in the society. Consider education to be your superpower and with it, mend the society and embrace the world.

Gurpal Kaur
BA (Hons) English, 3rd Year

Becoming Self-reliant

Normal life came to a halt when the government declared COVID-19 as a global pandemic. The situation was tense and it created fear all around. Overlooking the negative aspect, this lockdown period gave me a golden chance to become self-reliant. I got a chance to introspect and take better care of myself. I feel that people can take their own decisions and become self-reliant at any age. Spending time with my family made me understand that aging does not makes you a responsible person but working on personal development and learning good manners and morals will definitely make you a better human. Learning to become self-reliant involves accepting responsibilities, completing small tasks like helping your parents in household chores, doing self-reading, and setting regular to-do lists. These made me a responsible person. Accomplishment of these activities generated positivity and made me self-sufficient.

The next step towards becoming self-reliant is attaining self-confidence. We should accept ourselves the way we are. We should recognize our strengths and weakness and work upon our flaws. We should accept our mistakes and promise ourselves not to repeat them. One should not ponder over their problems but should work upon them find the best solution forthem. The path towards self-

reliance is only successful when we stop comparing ourselves with others. Emerson once said, 'The only person you are destined to become is the person you decide to be.' Remember to not be afraid to make decisions. Never underestimate yourself and be happy. The values which I have inculcated and these changes in my lifestyle will remain a part of my

life throughout. They have given me the opportunity to nurture myself as I strongly believe in what Gustavus Franklin Swift said: 'The secret of all great undertakings is hard work and self-reliance.'

Gurpal Kaur
BA (Hons) English, 3rd Year

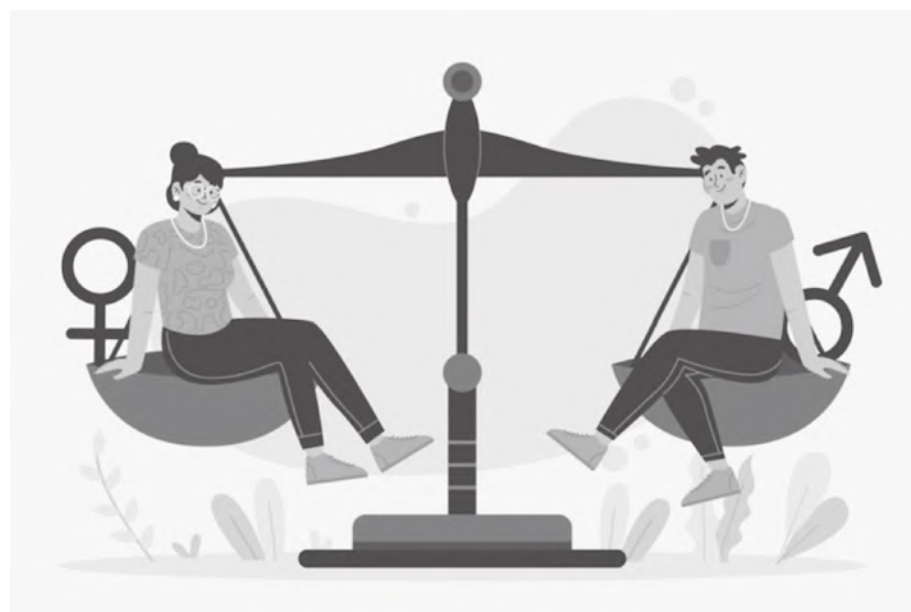
Gender Sensitization

When a child takes birth, he or she is tagged with various identities. Your sex is determined by your chromosomes but your gender is built by the society. No one is born a man or a woman. They are made up by the surroundings they are brought up in. In the 20th century, gender sensitization goals and issues have gone under various changes wherein how once only talked about teaching women, today, we tend

for them. Education should not be seen as a privilege for them, rather a basic necessity for preparing them for a better tomorrow. The question is not only about education but also about what kind of education women are given and the facilities being provided because even today, 32.5% of girls drop out of secondary schools due to lack of basic facilities. Women need to be taught to strengthen their self-esteem, work on gaining

a position of respect in society, and make decisions for themselves. Confidence and knowledge are the keys which will enable them to be strong, have their own views, and present them well in the society rather than being submissive and controlled by patriarchy where their lives are run by somebody else.

Let a woman herself be the hero of her life so that she doesn't need someone else to be there to protect her.

to focus on training men to be respectful towards the other gender. Though there are some issues that still stand strong today like educating women, economic equality, and domestic violence, as much as they are issues, the solutions are within them.

When we talk about educating women, we don't only talk about 79% world literacy rate or 64.6% of India's literacy rate. The figure is far deeper and aims at paving the way of freedom

To encourage women, we have to create a society which is more sensitive towards them as years of suppression has killed their hope for any sort of development, and even if there is some left, it is brought down by the prevailing crimes and the severe criticism they face in everyday life. Valuing them is a critical factor. They have to be given the chance to recognise the spark in them so that they can also build careers in whichever field they wish

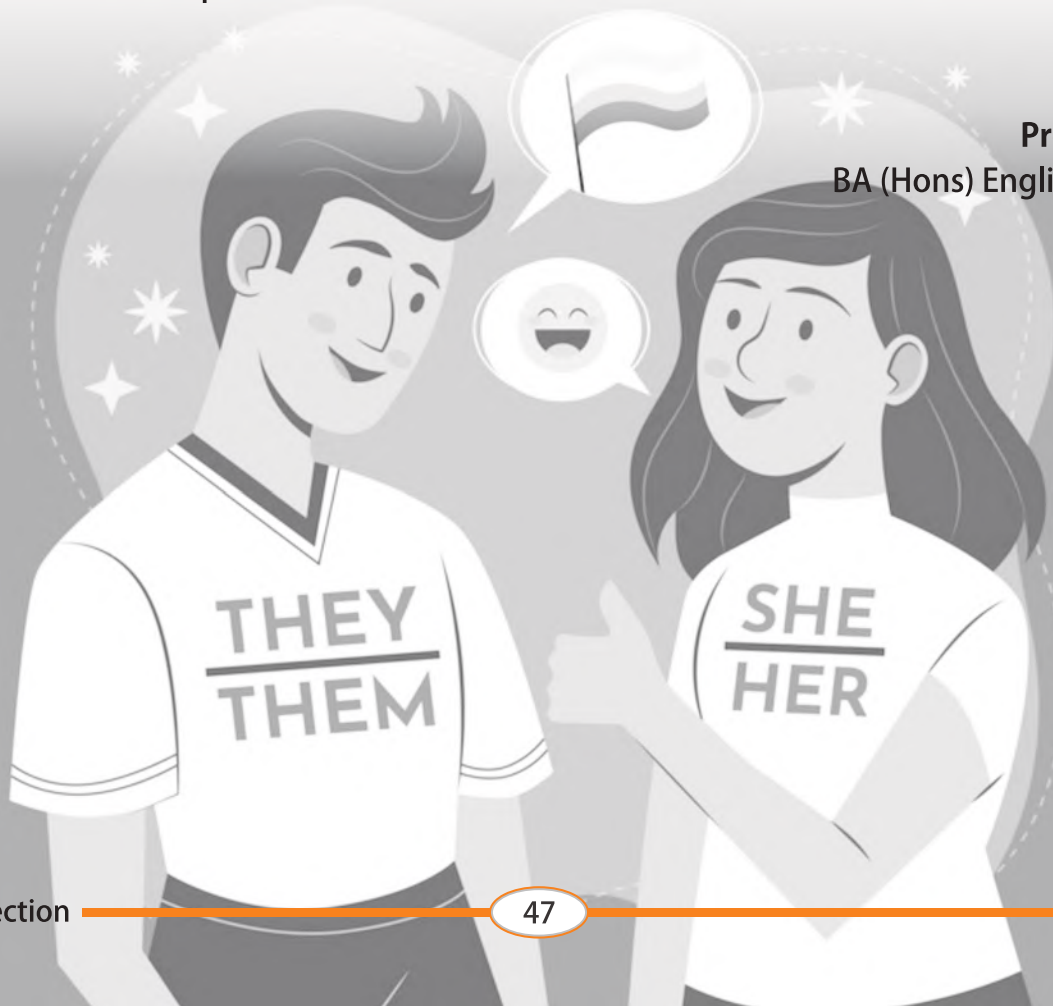

to. A change in social norms around marriage, work, and household duties has to be brought in order to save them from negative family pressure. The first step to changing is the recognition of change wherein we need to change the old views and reform them in the out-dated legislation and policies that act as a deterrent to their development. Gender-focused development is needed to be brought into the picture and development in every sector should be made women-friendly so that there is nothing that can stop them from coming forward. Whether it is better connectivity, creation of a safe working environment, or the availability of basic facilities, they contribute together in removing the barriers that women face. In the end, change cannot be brought just by the government or the society. We have to stand for ourselves since a person who doesn't

help themselves is not helped by anyone. The war of women's equality has been long and has to be continued by us because the revolution is still there and we are the fighters of it. Women have to play a key role in claiming space for themselves and be together and support each other instead of pulling each other down, making our society more inclusive. In my opinion, the biggest inspiration for any woman in her life is her mother whom she should not only look up to, but also try to be a better version of. Make your weaknesses your strength because at every point in your life, there would be someone or the other ready to control you and tell you that you are a woman and are therefore weak. So, just stand against it, fight it, and break the chain. Never give up.

"Together we rise, together we fall. Let's fight for ourselves. That is our only hope."

Perna Bansal
BA (Hons) English, 3rd Year

Legacy

Why do people write? Why do people draw and paint? Why do people write songs, produce music, and make movies?

And why for the love of God do they show it to other people? For fame? For praise? For it to be trampled on by those that didn't consider it their cup of tea and banished it as unworthy of their time?

Yes, all these reasons and one more.

Legacy.

This is their legacy. No matter what happens to them or their life, their art is out there in the world. It's not only tangible but a very part of the universe. The words they wrote are etched into the minds of readers. The songs they sang are memories for moments in time. No one can take it away. This is their legacy. This legacy is immortal.

Shakespeare said it in his sonnet 55,

"Nor Mars his sword nor war's quick fire shall burn

The living record of your memory.

'Gainst death and all-oblivious enmity"

Their art may be manipulated, interpreted, torn apart or cherished, but it is there. It has their stamp and a piece of them in it.

Who doesn't want to leave a piece of them behind before they die? Who doesn't want to leave a mark, no matter how minuscule, in this gigantic universe?

I do. Maybe you do too.

So do it.

Write that poem. Write that book. Publish it. Sing that song and put it out. Paint that self-portrait and etch your name proudly on it. Choreograph those moves.

Create your art. It is important because it is yours and it is unlike anyone else's. It is important because you don't know who it could touch or comfort.

Let your art fly out in the world. It'll land in places you never imagined.

Leave a legacy behind, and others will carry it and leave theirs.

Tavleen Kaur
BA (Hons) English, 3rd Year

CERTATUS : THE MUN SOCIETY

Training Sessions

Workshop on Specified Writing

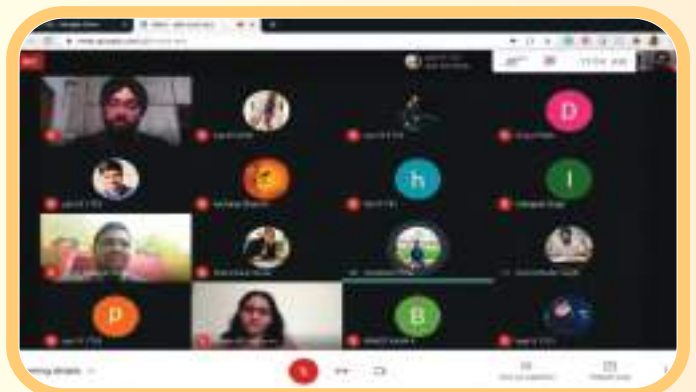
Inter College Mun Conference 2021

CIVIL SOCIETY

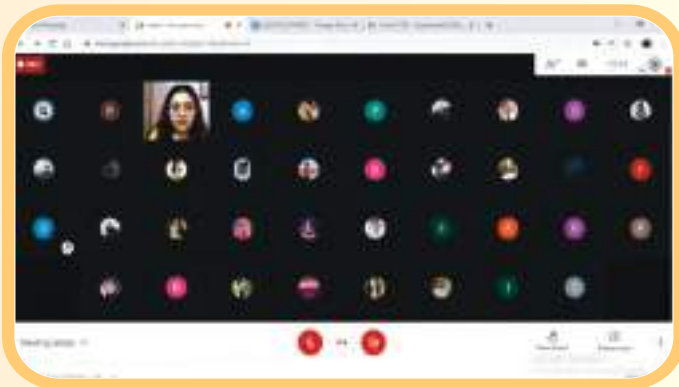
Inter College Debate Competition, 'Taqreer', on 'Judicial Activism: A Boon or A Bane'.

CIVIL SOCIETY

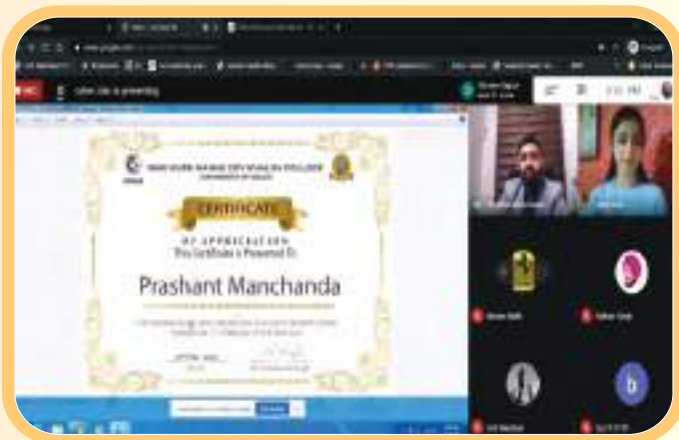
Webinar on 'Public policy priorities for India in the post covid-19 era'

Webinar on 'Parliament in democracy and the role of an individual parliamentarian'

CYBER CLAN

Cyber Crime- Harassment in Digital Space

Root kit: A Heist to Escape

ENACTUS

Ahaar: Food Drive for stray dogs

Orientation of the Enactus

Recruitment of Enactus

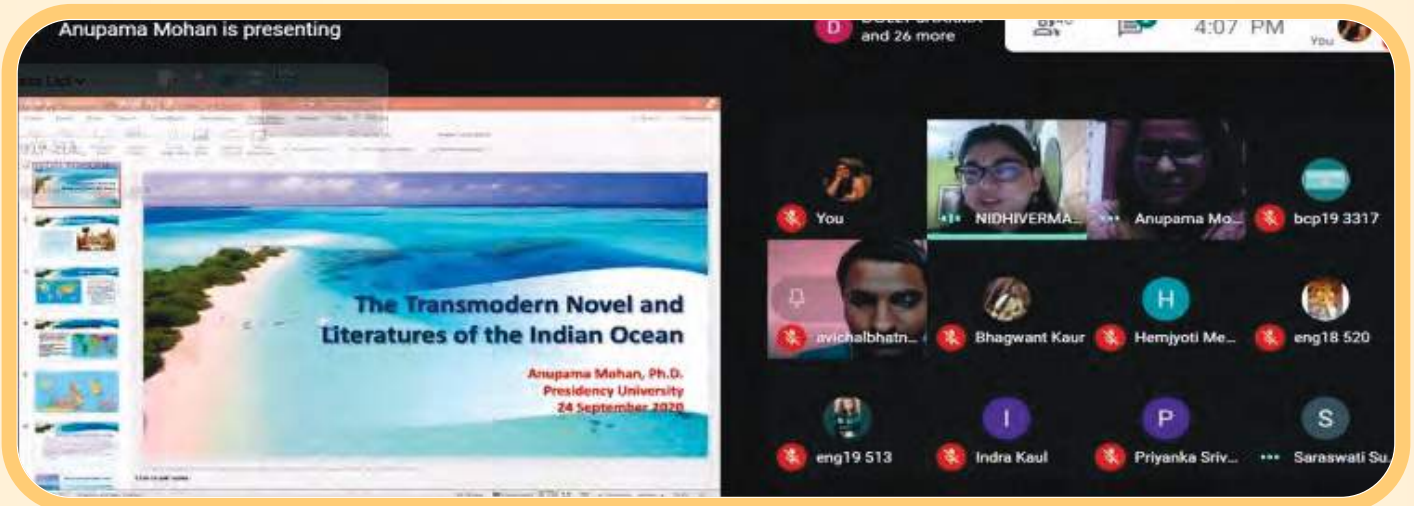

Webinar on International Mother Language Day

Encore : English Literary Society

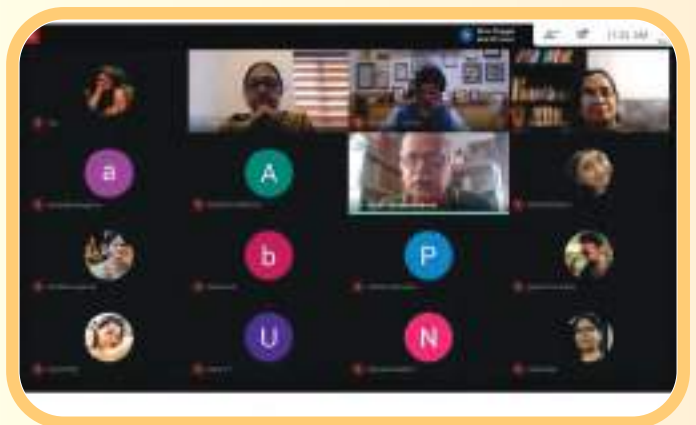
Inauguration of "Literatus'21"

Talk on "The Transmodern Novel and Literatures of the Indian Ocean"

Talk on, "Career options after English Honours"

National Webinar on Man nature:

EnviSAGE : Environmental Society

Inaugural Ceremony

The Reptiles of India on the occasion Wildlife Week

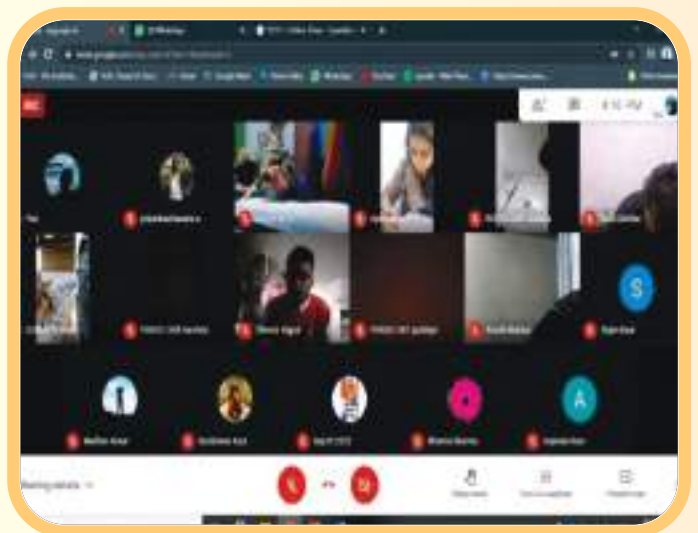
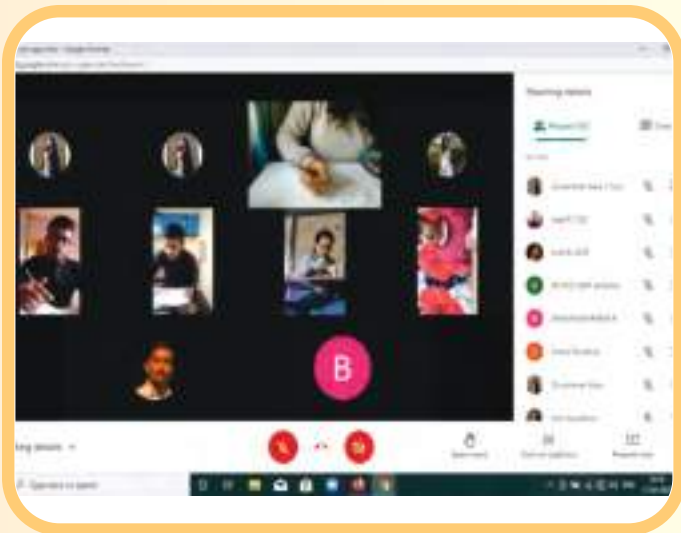
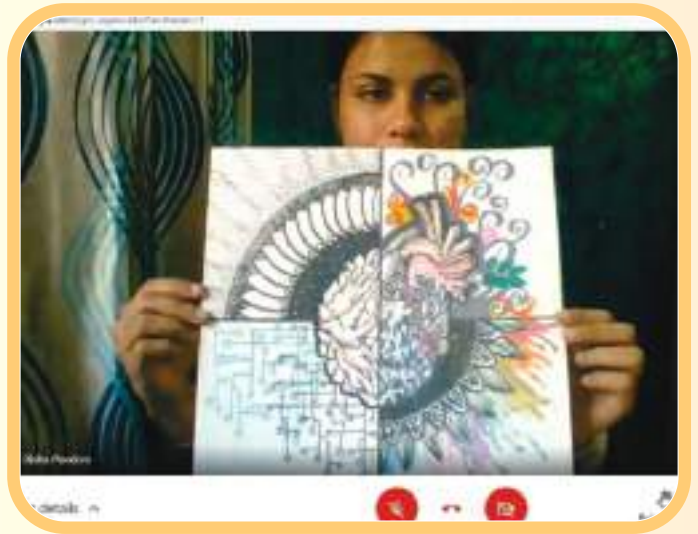
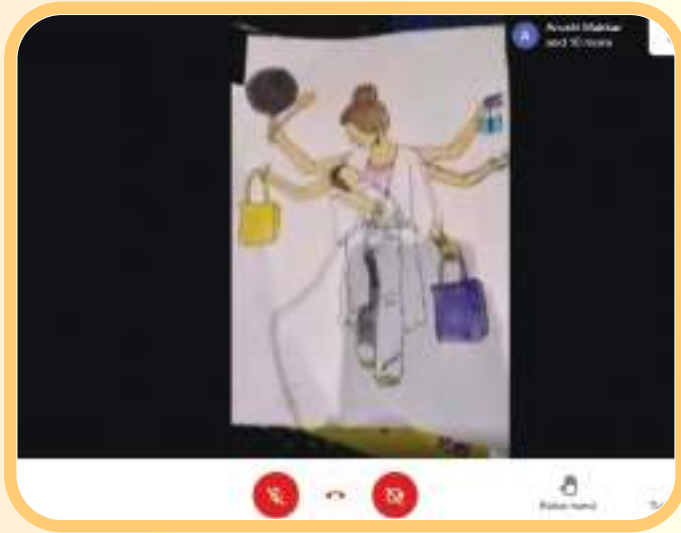

Webinar on World Water Day

Panel Discussion:- Policies Concerning Climate Change in India

IMPASTO

Online poster making competition on women empowerment.

IQAC : Internal Quality Assurance Cell

Webinar on Sexual Harassment of Women at Workplace (Prevention, Prohibition, Redressal), Act 2013 jointly organized by IQAC and Internal Complaint Committee on 16th June 2020.

Webinar on Psycho – Physical Challenges of Girls in HEIs organized by IQAC.

International webinar on "शिक्षा और राष्ट्र निर्माण" by Internal Quality Assurance Cell on 31st July 2020.

Webinar on "Role and Functions of IQAC as per Revised Accreditation Framework (RAF)" in collaboration with Bhopal School of Social Sciences and Anand Institute of Social Work on 18th July 2020.

Lecture on "Green Audit and Green Practices in Higher Education Institutions" organized as part of Webinar series *From Internal Quality to Quality Internalising* by IQAC on 5th September 2020.

IQAC : Internal Quality Assurance Cell

Glimpse of National Webinar Series organized by Internal Quality Assurance Cell from 2nd October to 28th November 2020

A Career Counselling talk on "What do you plan to do after college?: Option After An Undergraduate Degree" under SMP initiative organized on 1st February 2021.

Ms. Annet Khas, an inspirational speaker conducted session on the topic "Managing the Self", organized by IQAC under the Mentoring the Mentor (MMP) initiative on 8th March 2021.

Participants attending Online FDP on "The Road Ahead : NEP and Pedagogies" from 1st to 5th April 2021

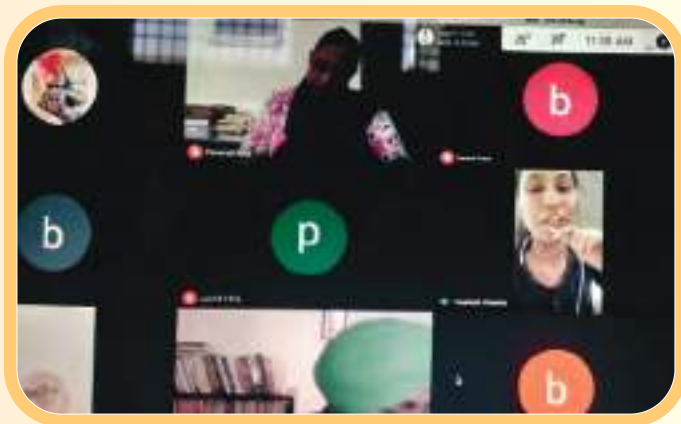

Online Faculty Development Program on the topic " The Road Ahead : NEP and Pedagogies" organized from 1st to 5th April 2021 in collaboration with Guru Angad Dev Teaching Learning Centre, Sri Guru Tegh Bahadur Khalsa College, University of Delhi

Kalam : Punjabi literary Society

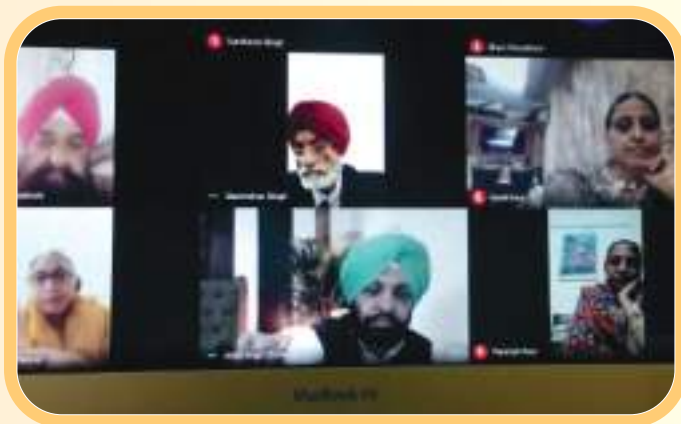
NAVI SANJH

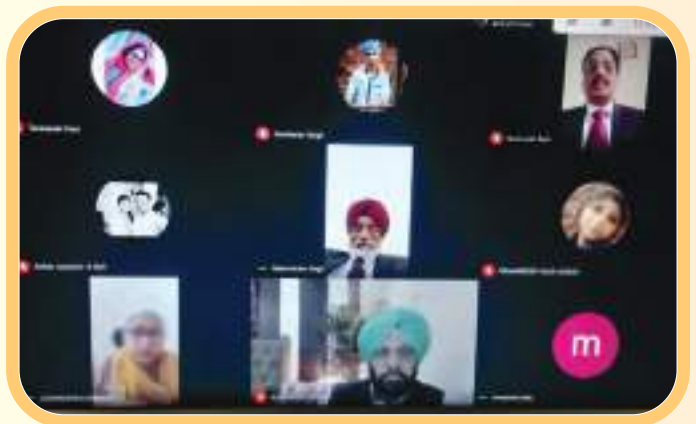
KAVITA DE ANG – SANG

MS. BACHINT KAUR NAAL RU-BA-RU

Inter College Competition

MAGUS : The Western Dance Society

MAGUS organized an online Inter –College Dance Competition under Surlok-21

Magus secured 1st Position in online solo dance competition organised by GL Bajaj Institute of Management and Research and Collected Prize Offline

Informative interaction of Freshers

Online Inter -College Dance Competition

Online Orientation ceremony

Beginning of Regular online Practice session with Freshers

'मंथन' : हिंदी सहित्य सभा

वेबिनर "फणीश्वर नाथ रेणु के कथा साहित्य में लोक जीवन" ।

वेबिनर "हिंदी का वैश्विक परिदृश्य और रोजगार की संभावनाएँ"

वेबिनर "हिंदी का वैश्विक परिदृश्य और रोजगार की संभावनाएँ"

ऑनलाइन मल्टीमीडिया कार्यशाला

वेबिनर "फणीश्वर नाथ रेणु के कथा साहित्य में लोक जीवन" ।

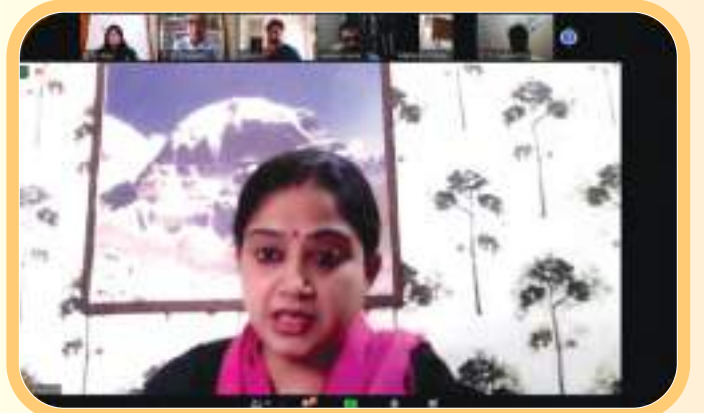
'मंथन' : हिंदी सहित्य सभा

अनुवाद व्यवहार और सिद्धांत पाठ्यक्रम
उद्घाटन समारोह

वेबिनर "फणीश्वर नाथ रेणु के कथा
साहित्य में लोक जीवन"।

वेबिनर "फणीश्वर नाथ रेणु के कथा
साहित्य में लोक जीवन"।

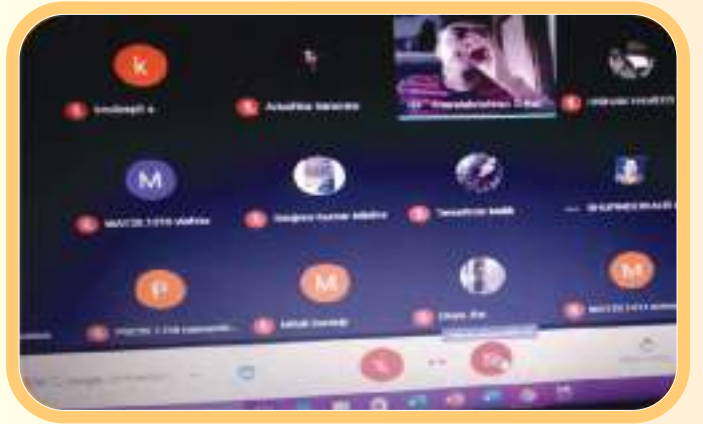
वेबिनर "हिंदी का वैश्विक परिदृश्य और रोजगार की संभावनाएँ"

MUSOC

Performances in Anhad

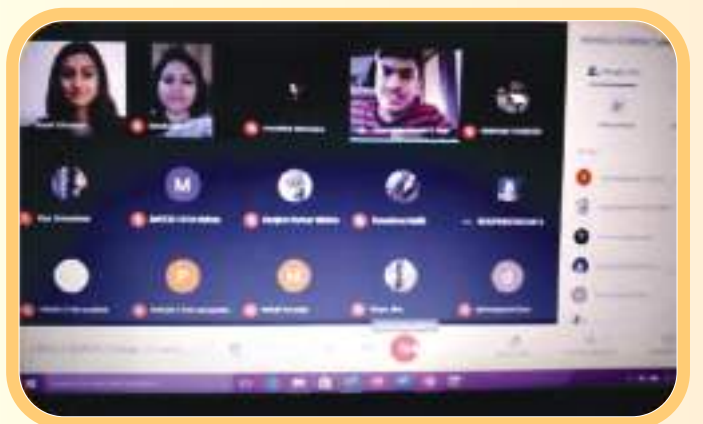
Performances in Tarang

Results being announced in Tarang

Tarang : Intra college Singing competition

Feedback on the performance in Anhad

हिन्दी-विभाग

सम्पादक:

डॉ. हरदीप कौर

छात्र-सम्पादक:

भविष्य दहिया

अनुक्रम

1. संपादकीय	डॉ. हरदीप कौर	64
2. छात्र संपादकीय	भविष्य दहिया	65
3. कोरोना वायरस: एक नया जीवन अनुभव	डॉ. हरनेक सिंह गिल	66
4. प्यार का महत्व	सुभाषिनी नेहा पांडे	66
5. गुरु का महत्व	भविष्य दहिया	67
6. समय का महत्व	भविष्य दहिया	67
7. गुरु गोबिंद सिंह जी	भविष्य दहिया	68
8. वीर सैनिक	हर्ष मिश्रा	69
9. कोरोना से डरो ना	अनुष्का मिश्रा	69
10. वृक्ष जीवन का आधार	भविष्य दहिया	70
11. विश्व में हिंदी के बढ़ते कदम	शुभम गुप्ता	71
12. हर जिंदगी का अहम हिस्सा है औरत	हर्ष मिश्रा	71
13. वही है जिंदगी जो दूसरों के नाम हो	श्वेता कुमारी	72
14. प्रदूषण की समस्या	भविष्य दहिया	73
15. गाँव की ओर	श्वेता कुमारी	73
16. गरीबों द्वारा जिंदगी से ज़द्दोज़हद	चेतन सिंहरावत	74
17. स्त्री	शरद अवस्थी	75
18. किसान	राम निवास गीला	75
19. अगर मैं बताऊं तुम्हें	शरद अवस्थी	75
20. पेड़ों से करो प्यार	डॉ. हरनेक सिंह गिल	76
21. राष्ट्रभक्ति सर्वोपरि है	सुशील कुमार	77
22. गणेश जी का मंत्र (चित्र)	हशमीत कौर	79
23. माता गुजरी जी अपने छोटे साहिबजादों के साथ (चित्र)	हशमीत कौर	80
24. साहिबजादे जुझार सिंह जी (चित्र)	हशमीत कौर	81
25. बाबा दीप सिंह जी (चित्र)	हशमीत कौर	82
26. नेशनल एजुकेशन पॉलिसी 2020	भविष्य दहिया	83

संपादकीय

वार्षिक पत्रिका 'सुरलोक' में आपका स्वागत है, हमें इस बात की प्रसन्नता है कि इस पत्रिका के माध्यम से हमें महाविद्यालय के विद्यार्थियों की सृजनात्मक क्षमता का परिचय मिलता है।

पिछले लगभग डेढ़ वर्षों से हम सब कोरोना महामारी से जूझ रहे हैं, जिसके कारण पूरी देश-दुनिया में हाहाकार मचा हुआ है। चिंता की बात यह है कि यह वायरस परिवर्तनशील है, और दिन-प्रतिदिन घातक रूप लेता जा रहा है। अपने जीवन को बचाने के लिए हम घरों में क़ैद हैं। कक्षाएँ भी ऑनलाइन चल रही हैं और परीक्षाएँ भी ऑनलाइन हो रही हैं।

ऐसे विकट कोरोना काल में भी हमारे महाविद्यालय के विद्यार्थी 'सुरलोक' पत्रिका के माध्यम से साहित्य के प्रति पूर्ण रुचि दिखाते हैं, मन में छिपी भावनाओं को कविता, कहानी, निबंध और चित्रों के माध्यम से अभिव्यक्त करते हैं।

'शिक्षक' नामक कविता में शिक्षक की भूमिका को बारीकी से समझा जा सकता है। एक विद्यार्थी द्वारा निर्मित गणेश जी का चित्र बहुत मनमोहक है। माता गुजरी जी का छोटे साहिबजादों के साथ चित्र ऐतिहासिक घटना की याद दिलाता है। इसी प्रकार हमारे महाविद्यालय के नन्हे उभरते हुए रचनाकारों ने विभिन्न समसामयिक विषयों पर लेखनी चलाते हुए हमें अपनी रचनात्मक क्षमता से अवगत करवाया है। सभी विषय सकारात्मक सोच और नई दिशा देने वाले हैं।

आशा करती हूँ, भविष्य में भी वे अपनी भावनाओं को यँ ही लेखनीबद्ध करते रहेंगे और समाज के प्रति अपने दायित्व का निर्वाह करते रहेंगे।

युवा रचनाकारों को बहुत-बहुत शुभकामनाएँ। कोरोना काल में धैर्य बनाए रखना और नन्हे रचनाकारों की रचनात्मक शक्ति को पहचानना 'सुरलोक' पत्रिका का उद्देश्य है।

इस विकट घड़ी में हमारे वरिष्ठ सहयोगी डॉ. हरनेक सिंह गिल की ये पंक्तियाँ हमारे लिए मार्गदर्शक की भूमिका अदा कर रही हैं

चल मेरे भाई ! चल हँस कर, नई जीवन-शैली का स्वागत कर !
नागिन-सी प्रतिगामी आदतों से नाता तोड़,
नई वैज्ञानिक दृष्टि को अपना कर,
अपने को अब नए ज्ञान से जोड़ ।।

डॉ. हरदीप कौर

छात्र संपादकीय

वार्षिक पत्रिका 'सुरलोक' समाज में हर वर्ग के लोगों को ध्यान में रखते हुए युवा वर्ग को अपने विचारों को प्रस्तुत करने का मंच प्रदान करती है।

'कोरोनाकाल' में जनमानस ने अपने घरों की चारदीवारी में सिमट कर एवं भारी मानसिक तनाव के बीच अपने हौसलों को बुलंद रखा। उन्हीं हौसलों को हम सलामी देते हुए अपने सभी युवा रचनाकारों का हृदय से स्वागत करते हैं कि उन्होंने इस विकट परिस्थिति में भी 'सुरलोक' पत्रिका में अपनी रचनाएँ प्रस्तुत कर इस की शोभा में चार चाँद लगा दिए।

इस 'सुरलोक' पत्रिका के माध्यम से विद्यार्थी हर प्रकार से साहित्य में रुचि लेते दिखाई देते हैं। इसके जरिए वे पाठकों में पूर्ण रूप से उत्साह का प्रवाह करते हुए अपने भावों को विभिन्न प्रकार से समाज में जन-जन तक पहुँचाने का कार्य करते हैं।

मैं सादर भावनाओं से संपूर्ण 'सुरलोक' परिवार का आभारी हूँ मुझे छात्र संपादक के रूप में कार्य करने का अवसर प्रदान किया। मैं खुले दिल से सभी रचनाकारों का धन्यवाद भी करता हूँ। अपना कीमती समय देकर अपनी मौलिक रचनाओं के द्वारा 'सुरलोक' पत्रिका को और भी अधिक मूल्यवान बना दिया।

भविष्य दहिया
बी.ए.प्रोग्राम
अंतिम वर्ष

कोरोना वायरस : एक नया जीवन अनुभव

भाई हरनेक ! अब छोड़कर, कोरोना का रोना — धोना ।
अब सीखो ! कोरोना संग, प्रतिदिन जीवन—जीना ।।

अपनाओ सामाजिक दूरी और समय—असमय हस्त प्रक्षालन ।
मुंह पर रखो —ढक्कन, साथ में रोग — प्रतिरोधक क्षमतावर्धन ।।

बंधुवर !
प्रतिदिन योगाभ्यास, घरेलू आयुर्वेदिक काढ़ा और तप्त जल सेवन ।
मायावी कीटाणु होगा धीरे—धीरे मटियामेट । टालमटोल न कर, मेरे मीत !
क्षणै — क्षणै रक्षक है भारतीय संस्कृति, शताब्दियों का प्राकृतिक जीवन — यापन ।।

विलक्षण शत्रु है अदृश्य, चारों ओर फैल गया है ।
तू डाल — डाल, मैं पात — पात, अब कुछ ऐसा खेल हो गया है ।।

चल मेरे भाई ! चल हँस कर, नई जीवन शैली का स्वागत कर !
नागिन— सी प्रतिगामी आदतों से नाता तोड़,
नई वैज्ञानिक दृष्टि को अपना कर, अपने को अब नए ज्ञान से जोड़ !!

सारी घटना देती है निष्कर्ष—भाई हरनेक ! सावधान ! सावधान !!
बैरी अज्ञान ! हाँ, बैरी अज्ञान — मनुष्य जीवन में विपदा और विफलता का जन्मदात
और परमप्रिय निष्कपट मित्र — ज्ञान सरलता से करता सबकी समस्या का समाधान ।।

डॉ. हरनेक सिंह गिल
हिंदी विभाग

प्यार का महत्व

ना कर मोल मेरे रंग का
ज़रा मन का मैल निकाल कर
मेरी रूह में उतर कर तो देख
राधा जैसी प्रेम दिवानी तू
कान्हा जैसा रूप मेरा होगा ।

मत कर भेद रंग का,
वरना सुजान जैसा हाल तेरा होगा,
अपना ले कान्हा का प्रेममार्ग,
अपना भी प्रेम इतिहास होगा ।
सुनाऊँ मैं मुरली मधुर
सखियाँ तेरी मंद मंद—मुस्कुराएँ
छोड़ दूँ, मैं नैनों का बाण
तुझ संग सखियाँ पनघट पर नचाऊँ
ना कर मोल मेरे रंग का ।
वरना राधा जैसी प्रेम दिवानी मैं तुझे बनाऊँ,
कुछ तो बात, प्रेम के एहसास में
वरना गोरी राधा, साँवले कान्हा की दिवानी ना होती ।।

सुभाषिनी नेहा पांडे
बी.ए. हिंदी, (विशेष) द्वितीय वर्ष

गुरु का महत्व

रोज़ सुबह मिलते हैं इनसे,
क्या हमको करना है ये बतलाते हैं।

लेकर तस्वीरें इन्सानों की,
सही—गलत का भेद हमें ये बतलाते हैं।

कभी डाँट तो कभी प्यार से,
कितना कुछ हमको ये समझाते हैं।

है भविष्य देश का जिन पर,
उन सबका भविष्य ये बनाते हैं।

हैं रंग कई इस जीवन में,
रंगों की दुनिया से पहचान, ये करवाते हैं।

खो ना जाएं भीड़ में कहीं हम,
हमको हमसे ही ये मिलवाते हैं।

हार—हार के फिर लड़ना ही जीत है सच्ची,
ऐसा एहसास ये हमको करवाते हैं।

कोशिश करते रहना हर पल,
जीवन का अर्थ हमें ये बतलाते हैं।

देते हैं नेक मंज़िल भी हमें,
राह भी बेहतर हमें ये दिखलाते हैं।

देते हैं ज्ञान जीवन का,
काम यही सब है इनका,
ये शिक्षक कहलाते हैं, ये शिक्षक कहलाते हैं।।

भविष्य दहिया
बी.ए. प्रोग्राम अंतिम वर्ष

समय का महत्व

समय गति, कभी मधुर सुबह, कभी संध्या है।
कभी प्रभात, चमक, कभी भयावह अन्धकार है।
कभी जीत ध्वज, तो कभी हार नैतिक मूल्यों की है।
कभी मूल्यों की हार सी, तो कभी साथ का प्रतीक है।

समय गति कभी मधुर सुबह, कभी संध्या है।
कभी एकता की झलक, तो कभी तकरार है।
कभी नित घटित प्यार, तो कभी यादे साथ हैं।
कभी वर्तमान की मार, तो कभी आज का प्रहार है।

समय गति कभी मधुर सुबह, कभी संध्या है।
कभी ये हँसी—ठिठोली, तो कभी परेशानियाँ हैं।
कभी मिलन समय का, तो कभी पीड़ा बिछोह है।
कभी बरसता सावन, तो कभी दुःख की पीड़ा है।

समय गति कभी मधुर सुबह, कभी संध्या हैं।
कभी कर्मों का मेला, तो जीवन झमेला है।
कभी राम—सी मूरत, तो कभी कृष्ण अलबेला है।
कभी चिंतन बहुत, तो कभी बेपरवाही अपार है।

भविष्य दहिया
बी.ए. प्रोग्राम, अंतिम वर्ष

गुरु गोबिन्द सिंह जी

हालात कितने ही ख़राब क्यों हों,
जीत की लालसा मन में होनी चाहिए।
गुरु गोबिन्द सिंह जी

फूल मिले, कभी शूल मिले,
प्रतिकूल, उन्हें हर मार्ग मिले।
फिर भी, चलने की ठानी थी,
मुग़लों से हार न मानी थी।
नवें गुरु, पिता तेगबहादुर,
माता गुजरी, धन्य हुई।
गोबिन्द सिंह ने जन्म लिया,
माटी बिहार की धन्य हुई।
नवें वर्ष में गुरु पद पाकर,
दशम गुरु निहाल हुए।
तन-मन देकर, देश धर्म की
रक्षा में, वे बहाल हुए।

ज्ञान , भक्ति, वैराग्य, समर्पण,
देशभक्ति में, निज का अर्पण।
हर हाल में धर्म बचाए थे,
वे कहाँ किसी से हारे थे।।
धर्म की खातिर, खोया पिता को
माँ ने भी बलिदान दिया।
पुत्रों को भी खोकर जिसने,
धर्म को ही सम्मान दिया।।
मन मंदिर हो, कर्म हो पूजा,
बढ़कर सेवा से, धर्म न दूजा।
नव धर्म-ध्वज, फहराया था,
पाखंड कभी न, भाया था।।

भविष्य दहिया
बी.ए.प्रोग्राम, अंतिम वर्ष

खेल चाहे कितने ही बदल लो, लक्ष्य केवल विजय पर ही होना चाहिए। ”

वीर सैनिक

एक जन्म भी कम पड़ जायेगा, इस मिट्टी का कर्ज चुकाने को...
मैं छाती आगे कर दूँगा दुश्मन की गोली खाने को....

ना धर्म मेरा, ना पात मेरी, ना ही है कोई जात मेरी...
मैं इस मिट्टी का बेटा हूँ, ये धरती ही है माता मेरी...

सरहद पर हूँ मैं तन के खड़ा, मेरे देश का गौरव सबसे बड़ा...
मैंने सीने पर गोली खाई है, मैं छाती तान के फिर भी खड़ा..

ये देश ही है पहचान मेरी, ये आन मेरी, ये शान मेरी...
सरहद है मेरा आखिरी पता, यहीं जाएँगी जान मेरी...

बलिदान नहीं, ये फर्ज है मेरा, मुझे सबसे प्यारा ये देश है मेरा....
मैं भारत माँ का रक्षक हूँ, फौजी, सैनिक है नाम मेरा...

ना भूख मुझे, ना प्यास मुझे, हाथों में है हथियार मेरे...
सीना चीर के देख लो मेरा, दिल में है हिंदुस्तान मेरे....

ना झुका मैं, ना खुद को झुकने दूँगा, इस मिट्टी का कर्ज चुकाने को...
मैं छाती आगे कर दूँगा दुश्मन की गोली खाने को....

हर्ष मिश्रा
बी.ए. हिंदी पत्रकारिता (विशेष)
अंतिम वर्ष

कोरोना से डरो ना

कल रात मैंने देखा सपने में कोरोना।
जिसे देख मैं डरा, मुस्कुराने लगा कोरोना।
कहा उसने मुझसे कितनी अच्छी तुम्हारी संस्कृति।
अभिवादन के लिए हाथ जोड़कर सिर झुकाते।।
कहाँ से सीखा तुमने रूम स्प्रे, बॉडी स्प्रे ?
पहले तो तुम धूप, दीप, और कपूर थे जलाते।
वही करो ना, मुझसे डरो ना।।
अच्छे से हाथ-पैर धोकर घर में घुसो ना।
मत भूलो अपनी संस्कृति, वही करो ना, मुझसे डरो ना।।
सादा जीवन, उच्च विचार, यही है हमारे संस्कार।
जंक फूड, फास्ट फूड के चक्कर में पड़ो ना।
मुझसे डरो ना, मुझसे डरो ना।।
जानवरों को पाल-पोस प्यार हमने दिया है।
रक्षण की प्रकृति तुम्हारी, भक्षण तुम करो ना। भूल जाओगे एक दिन कभी आया भी था कोरोना
मुझसे डरो ना ,मुझसे डरो ना।।
सिर्फ वही गिने गए जो मर गए शरीर से, उनकी गिनती अभी बाकी है, जो गिर गए ज़मीर से।
उनके लिए भी कुछ तो कहो ना।
मुझसे डरो ना, मुझसे डरो ना।।

अनुष्का मिश्रा
बी.ए. प्रोग्राम, प्रथम वर्ष

वृक्ष जीवन का आधार

रो-रोकर पुकार रहा हूँ, हमें ज़मीं से मत उखाड़ो।
रक्तस्राव से भीग गया हूँ मैं, कुल्हाड़ी अब मत मारो।

आस्मां के बादल से पूछो, मुझको कैसे पाला है।
हर मौसम में सींचा हमको, मिट्टी-करकट झाड़ा है।

उन मंद हवाओं से पूछो, जो झूला हमें झुलाया है।
पल-पल मेरा ख्याल रखा है, अंकुर तभी उगाया है।

तुम सूखे इस उपवन में पेड़ों का एक बाग लगा लो।
रो-रोकर पुकार रहा हूँ, हमें ज़मीं से मत उखाड़ो।

इस धरा की सुंदर छाया, हम पेड़ों से बनी हुई है।
मधुर-मधुर ये मंद हवाएँ, अमृत बन के चली हुई हैं।

हम ही से नाता है जीवों का, जो धरा पर आएँगे।
हम ही से रिश्ता है जन-जन का, जो इस धरा से जाएँगे।

शाखाएँ आँधी-तूफानों में टूटें, टूँठ आँख में अब मत डालो।
रो-रोकर पुकार रहा हूँ, हमें ज़मीं से मत उखाड़ो।
हम ही करते प्राणी को अमृत का रसपान।
हम ही से बनती कितनी औषधि नई पनपती जान।

कितने फल-फूल हम देते, फिर भी अनजान बने हो।
लिए कुल्हाड़ी ताक रहे हो, उत्तर दो क्यों ?

हम ही से सुंदर जीवन मिलता, बुरी नज़र मुझपर मत डालो।
रो-रोकर पुकार रहा हूँ, हमें ज़मीं से मत उखाड़ो।

अगर ज़मीं पर नहीं रहे हम, जीना दूभर हो जाएगा।
त्राहि-त्राहि जन-जन में होगी, हाहाकार भी मच जाएगा।

तब पछताओगे तुम बंदे, हमने इन्हें बिगाड़ा है।
हम ही से घर-घर सब मिलता है जो, खड़ा हुआ किवाड़ा है।

गली-गली में पेड़ लगाओ, हर प्राणी में आस जगा दो।
रो-रोकर पुकार रहा हूँ, हमें ज़मीं से मत उखाड़ो।

भविष्य दहिया
बी.ए. प्रोग्राम, अंतिम वर्ष

विश्व में हिंदी के बढ़ते कदम

मुँह से निकली वाणी जो, हॉ हिंदी उसका नाम हैं,
जन्म हुआ मानवता का, यही वो पावन धाम हैं,
दी सीख जिन्होंने धर्म की हमको,
तुलसी, कबीर, संत महान है,
संस्कृत से संस्कृति हमारी, हिंदी से हिंदुस्तान है।।
भाषा है यह जनमानस की,
जो दिल से दिल को जोड़ती है,
पढ़ा जाए इतिहास तो ये,
सभ्यता की ओर मोड़ती हैं ,
प्रत्येक हिंदुस्तानी के दिल में इसके लिए सम्मान है।
संस्कृत से संस्कृति हमारी हिंदी से हिंदुस्तान हैं।।
बात कहे जो लिपि की तो
बात ही इसकी निराली है,
जैसा बोले वैसा लिखते,

चीनी भाषा के बाद, हमारी हिंदी भाषा का ही स्थान है।।
आज विश्व मंच पर भी,
हिंदी का ही बोलबाला है,
गौरवपूर्ण इतिहास है इसका,
अंदाज़ ही इसका निराला है,
प्रत्येक देश में मिल रहा अब हिंदी को सम्मान है।
संस्कृत से संस्कृति हमारी हिंदी से हिंदुस्तान है।।

शुभम गुप्ता
बी.ए. प्रोग्राम, प्रथम वर्ष

हर जिंदगी का अहम हिस्सा है औरत

माँ बनकर खून से सींचा जिसने,
बहन बनकर मुसीबतों से खींचा जिसने,
पत्नी बनकर, जिन्दगी जीना सिखाया जिसने,
सभी रिश्तों में अपना फर्ज़ बखूबी निभाती है औरत
हर जिंदगी में अहम हिस्सा निभाती है औरत...

बचपन से जिसे दबाया हो,
उसके हुनर को सबसे छिपाया हो,
उसे अबला कहकर कमजोर जताया हो,
इन सब से उभरकर अपनी पहचान खुद बनाती है औरत,
हर जिंदगी में अहम हिस्सा निभाती है औरत...

ना सुनने की अब आदत सी ही गई है उसे,
ये मत करो, वो मत करो, ये शब्द बढ़ने से रोकते हैं उसे
पता नहीं लोग क्यों कमजोर समझते है उसे
बलवानों से भी बलवान होती है औरत,
हर जिंदगी में अहम हिस्सा निभाती है औरत...

उसका एक दिन नहीं, सारे दिन उसके हों...
वो औरत एक देवी का रूप है, उसी से हर दिन हो,
उसका क्या मोल, जो एक नई जिन्दगी को जन्म देती हो...
हर किरदार में अपना स्त्री-धर्म निभाती है औरत।।
हर जिंदगी में अहम हिस्सा निभाती है औरत...

हर्ष मिश्रा
बी.ए. हिंदी पत्रकारिता (विशेष)
अंतिम वर्ष

वही है जिंदगी जो दूसरों के नाम

“जिस व्यक्ति के विचार महान हैं,
उससे श्रेष्ठ व्यक्ति कोई हो नहीं सकता।”

वही है जिंदगी, जो दूसरों के नाम हो
हम रहें या ना रहें, बस यही कलाम हो,
वही है जिंदगी, जो दूसरों के नाम हो।

वजह से तो हमेशा मुस्कुराते हो,
कभी—कभी बेवजह मुस्कुराओं भी।

छिनना तो जानते हैं यहाँ सभी,
कभी अपने हिस्से की खुशी लुटाओ भी।

अकेलेपन में अगर रह लिया हो बहुत,
तो आओ सबके साथ समय बिताओ भी।

चलते रहो जिंदगी के सफ़र में,
तो थाम उंगलियाँ चलना भी सिखाओ।

जीतते हो बहुत खुद को कभी हराओ भी,
किसी को सीने से अपने लगाओ भी।

अगर कमा लिया हो बहुत धन—दौलत,
अब कमाओ कुछ दुआएं भी।

खामोशियों में रह लिये तो,
अब देखो हंसती दुनिया को भी।

नींद आया करेगी कमाल की,
किसी को दे के थपकियां सुलाओ भी।

खुशियाँ देकर रखो अपनी खुशी की आस,
बहुत है लोग आप बाहें फैलाओ तो सही।

वो याद नहीं करते तो क्या हुआ,
समय—समय पर अपने होने का अहसास कराओ भी।

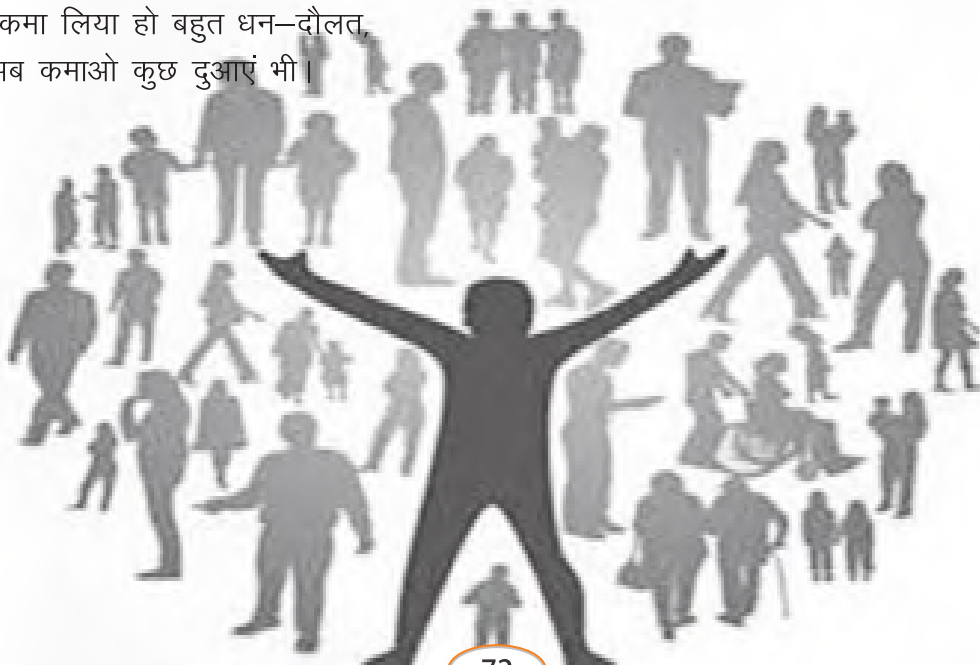
आज तक तो जिया है अपने लिए,
अब देखो जी कर दूसरों के लिए भी।
हम रहें या ना रहें बस यही कलाम हो,
वही है जिंदगी जो दूसरों के नाम हो।

इंसान तेरी बस यही पहचान हो,
वही है जिंदगी जो दूसरों के नाम हो।।

श्वेता कुमारी

बी.ए. राजनीति विज्ञान (विशेष)

द्वितीय वर्ष

प्रदूषण की समस्या

प्रदूषण की समस्या से,
जूझ रहा है समस्त संसार,
हो प्रकृति या मानव जाति,
सब पर है इसका घोर प्रहार।

बढ़ रहा है बीमारियों का प्रकोप,
जीवन हो गया है दुश्वार,
खत्म हो रही हरियाली धरती से,
वातावरण हो गया है बेकार।

कहीं जल की समस्या के कारण,
सूखे और भुखमरी की है मार,
कहीं वायु प्रदूषण का संकट,
जो कर रहा सबको बीमार।

जनसंख्या वृद्धि के कारण प्रदूषण ने तो,
छीन लिए हैं सबके अधिकार, जिसके कारण ही,

बेरोज़गारी ने लिए अपने पैर पसार।

स्वयं ही मानव ने अपने,
दुष्कर्मों से लिया जीवन बिगाड़,
कर लिया स्वयं को पीड़ित,
और कर धरती पर मनाव को बेजार।

भविष्य दहिया
बी.ए. प्रोग्राम, अंतिम वर्ष

गाँव की ओर

गाँव का भरा-पूरा परिवार,
वो घर के मीठे शोर का ख्याल,
मेरे गाँव का सुकून भरा परिवार,
और कहाँ, ये शहर की दिखावटी भीड़ – भाड़,
टेढ़ी-मेढ़ी ये गलियाँ करती गुमराह,
ऊपर से ये अकेलेपन का बवाल...
मैं अब यादों के घोड़े पर सवार,

दिल चल पड़ा मेरा ये गाँव की ओर।
याद कर के मिट्टी की सौंधी खुशबू
खेतों में झूमते वो गेहूँ की फसल,
तो कहीं नज़र आती वो गन्ने की क्यारी
नाना मैं नहीं चली....
अभी तो बस..यादों के घोड़े पर सवार,
दिल चल पड़ा मेरा, ये गाँव की ओर।
तीज-त्योहारों की खिलती रौनक
जिसमें नज़र आता अपनापन मेरे गांव का,
मंदिर के चबूतरे पर वो दोस्ती के हँसी ठट्टे
वहाँ वो सखियों का मेला आते ही याद,
दूर कहीं दिखता कदम के पेड़ का झूला
बस अब और ना सता पाएँ याद,
लो... चल पड़ी मैं यादों के घोड़े पर सवार
दिल चल दिया मेरा, ये गाँव की ओर।

श्वेता कुमारी
बी.ए. राजनीति विज्ञान (विशेष)
द्वितीय वर्ष

गरीबों द्वारा जिंदगी से जद्दोजहद ...

एक गरीब मजदूर
किस्मत, हालात और अपनों को कंधों पर लेकर
इतना चला, इतना चला, कि चल बसा
सब लोग सपना देखते हैं
उसने भी सपना देखा
रोटी, कपड़ा, मकान का
वो काम करता गया, करता गया
कि उसे रोटी भी जब नसीब हुई
जब वो पूरे दिन मेहनत करके कमाई घर ला सका
आज उसके पास
न खाने को रोटी है
न रहने को घर अपना
बस इतना है कि दर – दर है भटकना
जिंदा रहनी चाहिए ये जिन्दगी
क्या फर्क पड़ता है जिंदा रहे या न रहे सपना
अब तो इन सपनों ने भी
इनको कहां माना अपना
वो किस्मत बदलने के लिए
मेहनत करता गया करता गया
कि उसे अपना दर्द बयां करने का
वक्त भी न मिल सका
लगता है आज किस्मत की लकीरें मिट गई
दुआओं की अर्जी कम पड़ गई
आज अमीरों के शहर
और अपनी गरीब दुनिया की सीमा पर
फंस गया है हर गरीब खुद
या गरीब का कोई न कोई अपना

जहां एक तरफ है दरिया
एक तरफ है समुंदर
न नाव है न कोई बचाने वाला अपना
बस दोनों तरफ है डूब मरना
अमीरजादों को सोचना चाहिए
जिन्दगी जीने की जद्दोजहद में
जो लंबी कतारें लगी हैं घर लौटने के लिए
उनमें उनका भी हो सकता था कोई न कोई अपना
अमीर शब्द का अस्तित्व गरीब की वजह से है
वरना कौन समझता है
अमीर शब्द की अहमियत इन गरीबों जितना
थोड़ी करुणा दिखाओ
उनके हृदय की आवाज़ सुनो
सही नहीं है झूठे दिखावे करना
कि ये भारत है अपना
उन्होंने तुम्हें सम्मान दिया है
उनका मान रखो
वरना खत्म हो जाएगा हर गरीब
और अमीर जैसे शब्दों को नहीं मिलेगा
किसी शब्दकोश में ठिकाना
चलो एकजुट होकर इस जहां को दिखाते हैं
भारत की विविधता में एकता
और बचाए रखते हैं
महापुरुषों द्वारा देखा गया
भारत के भविष्य का सपना।

चेतन सिंह रावत
बी.ए. प्रोग्राम, अंतिम वर्ष

स्त्री

माँ ने मुझे कल ही तो उसकी
आखिरी पूंजी कहा था
पिता जी के लिए मैं, बीते दिन ही तो उनका अभिमान थी

प्रेमी ने खत में लिखकर बताया था मुझे, मैं उसकी जान थी
आज खिड़की में लगी सरियों के तले देखती, मैं अपनी कहानी कहूँ

जब देखा मैंने अपनी बेटी को उनकी उँगली थामे स्कूल जाते
भूल बैठी मैं बीती ज़िंदगी की रवानी को हूँ

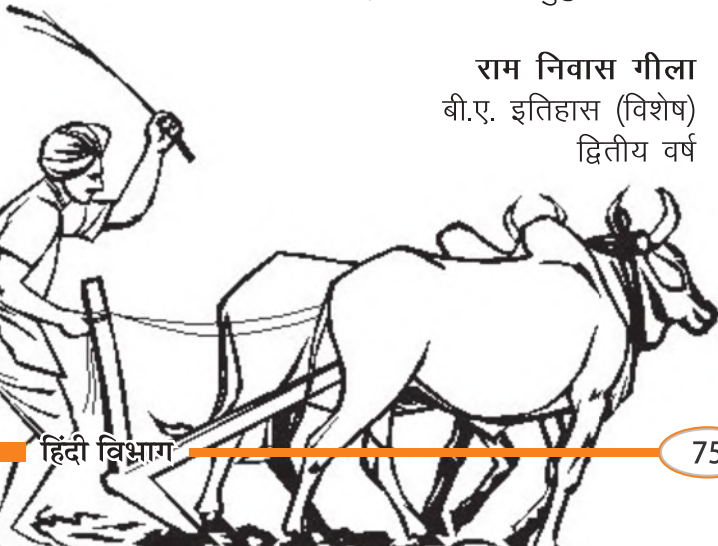
शरद अवस्थी
बी.ए. इतिहास (विशेष)
प्रथम वर्ष

किसान

निर्धनता, भूख, लाचारी और अभावों का पर्याय है।
क्यों आजन्म होता आया, इनके साथ ही अन्याय है?
हर संशोधन का होता अनुमोदन, अवरोधों के बीच,
क्या कर लेंगे सत्ताधीशों का, किसान तो बुझी गाय है।

हमेशा करते शोषण, आखिर तुम्हारा, क्या अभिप्राय है?
हे! करो भूल सुधार हम सबकी यही राय है।
हो जो भी आदेश मान ले आँखें मूँद, ये तो असंभव है,
रहकर मौन हाथ धरे सब सहे, किसान क्या बुझी गाय है?

राम निवास गीला
बी.ए. इतिहास (विशेष)
द्वितीय वर्ष

अगर मैं बताऊँ तुम्हें

अगर मैं बताऊँ तुम्हें
कि तुम मेरे लिए कौन हो?
जेठ की शाम हो
और उसकी धूप हो
मर्ज में आराम हो
और दर्द में सुकून हो
सफ़र काम—काम हो
और ज़िंदगी के उसूल हो
जुगनूओं की रोशनी हो
और लिखने का जुनून हो
अगर मैं बताऊँ तुम्हें
तुम मेरे लिए कौन हो?

शरद अवस्थी
बी.ए. इतिहास (विशेष)
प्रथम वर्ष

पेड़ों से करो प्यार!

जैसे कोई बच्चों से
करता है प्यार!
जैसे कोई अपनों को
करता है स्वीकार!!
पेड़ों से करो प्यार!!
उन से लिपट जाओ
बच्चों की तरह,
उन्हें सहलाओ!
उन्हें दुलराओ !!
उनसे बातें करो दो चार
बच्चों की तरह!
जन्म लेते हैं, बढ़ते हैं,
गली-मोहल्ले के लड़कों की तरह
जवान होते हैं
और बूढ़े हो जाते हैं ये पेड़ !
उनके दुःख-दर्द को समझो,
उन्हें हमारी और
हमें उनकी ज़रूरत है।

उन्हें चाहिए दवाई
हवा-पानी, देखभाल —
बच्चों की तरह !
भूल गए हैं हम,
हमारे परिवार के सदस्य
हैं ये पेड़ !
दूर-दूर खड़े चुपचाप
कुछ ना कुछ देते रहते हैं ये पेड़।
बड़े भाई की तरह
होता है एक छायादार पेड़।
नहीं उतार पाएगा कोई उसके उपकार !
हम सबका
बहुत बड़ा कर्जा
उतारता है हर एक पेड़ !
यह प्रकृति का उपयोगी उपकार !
पेड़ ! तुम मेरे बड़े भाई हो, निष्कपट, सहनशील, सहायक
भाई !!

डॉ. हरनेक सिंह गिल
हिंदी विभाग

निबंध – राष्ट्रभक्ति सर्वोपरि है

प्रस्तावना : – अपने निजी स्वार्थ से ऊपर उठकर तन—मन—धन से अपने राष्ट्र के प्रति समर्पित होना ही देशभक्ति या राष्ट्र भक्ति है। देशभक्ति एक अनुभूति, एक भाव हैं, जिसका अनुभव कोई साधारण सा कार्य करके भी किया जा सकता है।

अपने देश और मातृभूमि के प्रति सम्मान रखना, उसके प्रति वफ़ादार रहना, स्वाभिमान प्रकट करना आदि देशभक्ति की भावना के सूचक हैं। साहित्य में इस भावना का एक विश्वसनीय स्थान है। प्रत्येक मनुष्य को देशभक्ति का अवसर मिलता है, लेकिन सच्चा देशभक्त वही होता है जो अपनी मातृभूमि की रक्षा के लिए अडिग रहे।

देशभक्ति की भावना के साथ देशद्रोह भी एक भाव है, जिसके अंतर्गत, लोभ, मोह आदि कारणों से वही मानव देश की गरिमा व जन्मभूमि के विरुद्ध कार्य कर अपने राष्ट्र को नुकसान पहुंचा सकता है। राष्ट्रभक्ति या देशभक्ति की भावना उत्पन्न करने के लिए किसी प्रकार के लालच की आवश्यकता नहीं है, बल्कि यह हमारे आचरण व व्यवहार में स्वाभाविक रूप से होना चाहिए।

जिस देश में हम लोग जन्म लेते हैं, वही देश हमारी जन्मभूमि होत है। माता और मातृभूमि पूजनीय और आदरणीय होती है। इसके यश से ही पूरे देशवासियों का यश होता है। इसके गौरव से ही सभी देशवासियों का गौरव होता है। जो लोग अपनी उन्नति के लिए देश का अहित करते हैं वे अधर्म हैं।

देशभक्ति सभी भक्तिओं में श्रेष्ठ होती है। इससे देश की स्वतंत्रता की रक्षा होती है। देश भक्ति से प्रेरित लोग जैसे भगत सिंह, चंद्रशेखर आजाद, आदि ने अपना बलिदान देश के लिए दिया था।

देशभक्ति व्यक्ति, समाज और देश के कल्याण हेतु औषधि व दवा के समान है। ज़रूरी नहीं कि देशभक्ति हम तभी कर सकते हैं जब हम सेना में हो या सेवा संस्था से जुड़े हो। नहीं! अगर हम एक आम नागरिक हैं एक अन्य आम नागरिक की सहायता करके भी देश सेवा कर सकते हैं। एक साधारण नागरिक को भी देशभक्ति का भाव प्रकट करने के कई मौके मिलते हैं। निम्नलिखित तरीकों से भी हम देश सेवा या देशभक्ति कर सकते हैं:—

1. हम गरीब और ज़रूरतमंद की मदद कर सकते हैं।
2. जल को बचाकर हम देश सेवा कर सकते हैं।
3. पेड़ लगाकर पर्यावरण का बचाव कर सकते हैं।
4. हम रक्तदान कर सकते हैं।

देशभक्ति का सर्वश्रेष्ठ उदाहरण निम्न है:—

The Enemy नामक एक कहानी जिसके लेखक Pearl S- Buck है यह कहानी विश्वयुद्ध के उपरांत तब लिखी गई थी जब अमेरिका और जापान दोनों देशों में शीतयुद्ध की समस्या थी तथा फिर भी एक जापानी चिकित्सक Dr. Sadao जब एक अमेरिकी घायल सैनिक को देखते हैं तो उसका इलाज शुरू किया तथा चोरी छुपे वह उस सैनिक का इलाज कर रहा था तथा वह कुछ दिनों में स्वस्थ हो जाता है पर उस चिकित्सक को धीरे—धीरे यह भी समझ आता है कि चिकित्सक का कर्म द्वितीय है तथा देशभक्ति का स्थान सर्वप्रथम है।

इसलिए डॉक्टर अंत में उस सैनिक को देश से चुपके से नाव के माध्यम से उसे उसके देश भेज देता है तथा वह अपनी डॉक्टरी तथा देशभक्ति दोनों भावनाओं का ख्याल रखकर यह कार्य करता है। हालांकि वह कई बार देश के भले के लिए उसे पकड़वाने का प्रयास भी करता है, परंतु असफल होने के परिणामस्वरूप वह खुद ही अंत में सैनिक को अपने देश से बाहर निकाल देता है। इसी के साथ वह अपने देश से गद्दारी भी नहीं करता था और अपने डॉक्टर होने का कार्य भी करता है।

कहानी के सारांश में कह सकते हैं कि देश भक्ति की भावना अन्य भक्तियों से पहले आती है, बाद में अन्य भक्तिभाव आते हैं।

वास्तव में राष्ट्रभक्ति स्वार्थ और आत्मगत सुख सुविधाओं से ऊँचा उठा हुआ त्याग और बलिदान का एक ऐसा शिखर है, जिस पर पहुँचकर ही मानव की मानवता, सार्थकता सिद्ध होती है।

“जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी”

अर्थात् माता और मातृभूमि स्वर्ग से भी बढ़कर महान है। कवि का यह कथन सचमुच सार्थक और निरापद सत्य को प्रकट करता है। इस कथन की सार्थकता तभी है, जब हम निश्चल होकर मन, वचन और कर्म से अपने देश के प्रति समर्पित रहे।

देश भक्ति के स्वरूप से परिचित होने के लिए हमें अपने देश के समस्त वातावरण से परिचित होना पड़ेगा। सर्वप्रथम हमें अपने देश के नदी-पर्वत, जंगल, मैदान, झरने, भाव-भाषा, आचार-विचार, रहन-सहन, खान-पान, आवास-प्रवास इत्यादि जीवन के विविध पहलुओं से अपनत्व स्थापित करना होगा, तभी हम सच्चे देशभक्त हो सकेंगे और हमारी नसों में देश प्रेम का सच्चा रक्त प्रवाहित हो सकेगा।

देशभक्ति की भावना कूट-कूट कर भरी होने के कारण महात्मा गाँधी, पंडित जवाहरलाल नेहरू, सरदार वल्लभभाई पटेल आदि ने अपने ऊपर ना जाने कितनी विपत्तियाँ झेली और खुद मिटकर राष्ट्र को स्वतंत्र किया। इतिहास ने भी हमें राष्ट्रभक्ति की भावना की ओर अग्रसर होने को प्रेरित किया। जैसे कि मध्यकालीन भारत में एकजुटता ना होने के कारण अंग्रेजों ने हमें अपने अधीन किया इसलिए कई राष्ट्रभक्तों ने ऐसे गीत लिखे, ऐसी रचनाएँ की, ऐसे संदेशों के प्रतीक बनाएँ, आदि जिससे हर नागरिक एकजुट हो सके। उदाहरण के लिए वंदे मातरम गीत जो कि बंकिम चंद्र चटर्जी द्वारा रचित है, इसे हर एक विद्यालय में गाया जाता है, ताकि बचपन से ही बच्चों में यह भावना उत्पन्न की जा सके और बेहतर समाज का निर्माण कर सकें।

निष्कर्ष – अतः यह कहा जा सकता है कि राष्ट्रभक्ति सभी भक्तियों में सर्वोपरि तथा श्रेष्ठ है। एक सच्चा देशभक्त न केवल अपने देश के निर्माण की दिशा में काम करता है बल्कि अपने आसपास के लोगों को भी ऐसा करने के लिए प्रेरित करता है।

धन्यवाद।

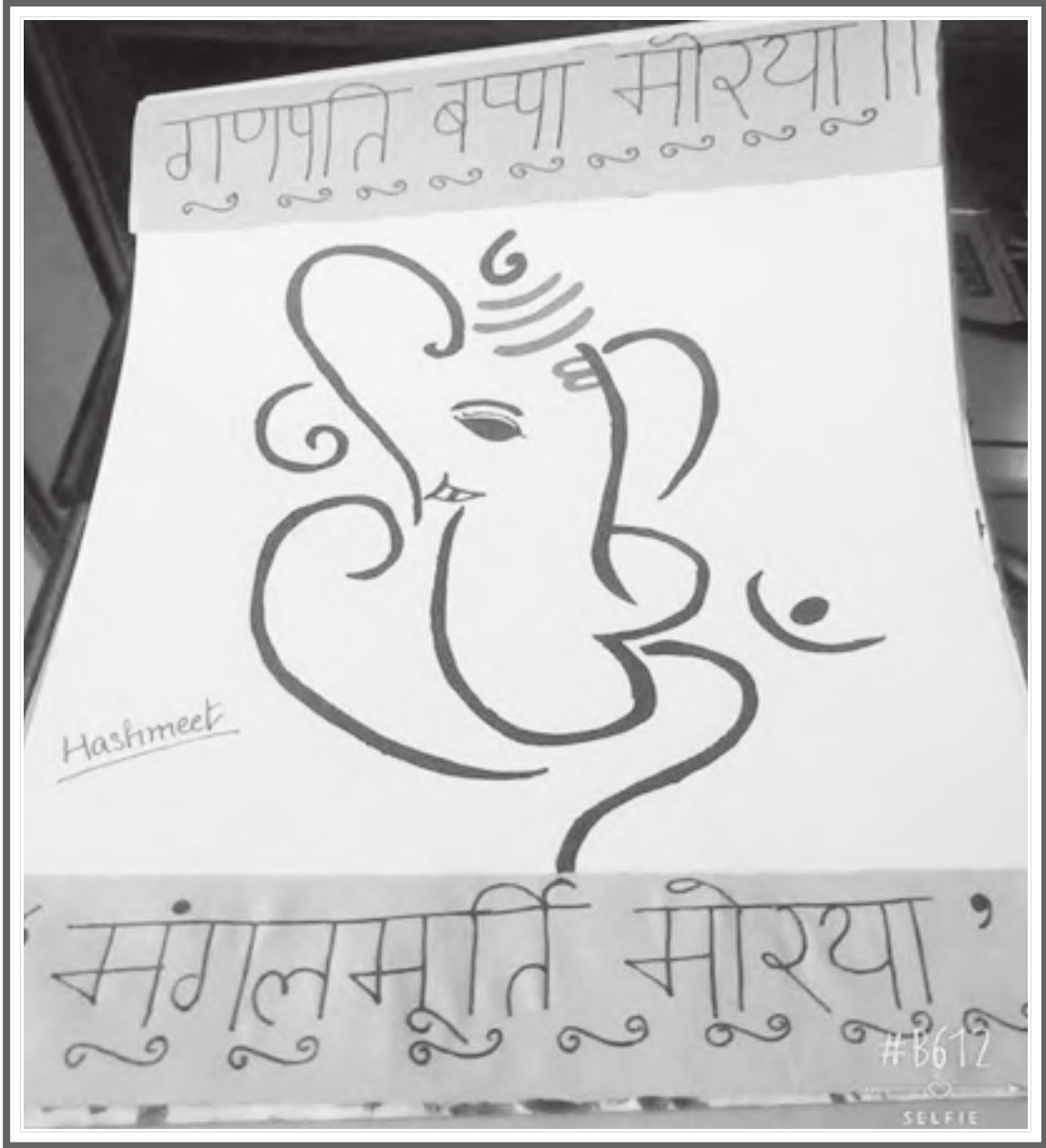
सुशील कुमार
बी.ए. हिंदी (विशेष)
द्वितीय वर्ष

अनमोल वचन:

“जो समय बर्बाद करते हैं, वह स्वयं को बर्बाद करते हैं।”

गणेश जी का मंत्र

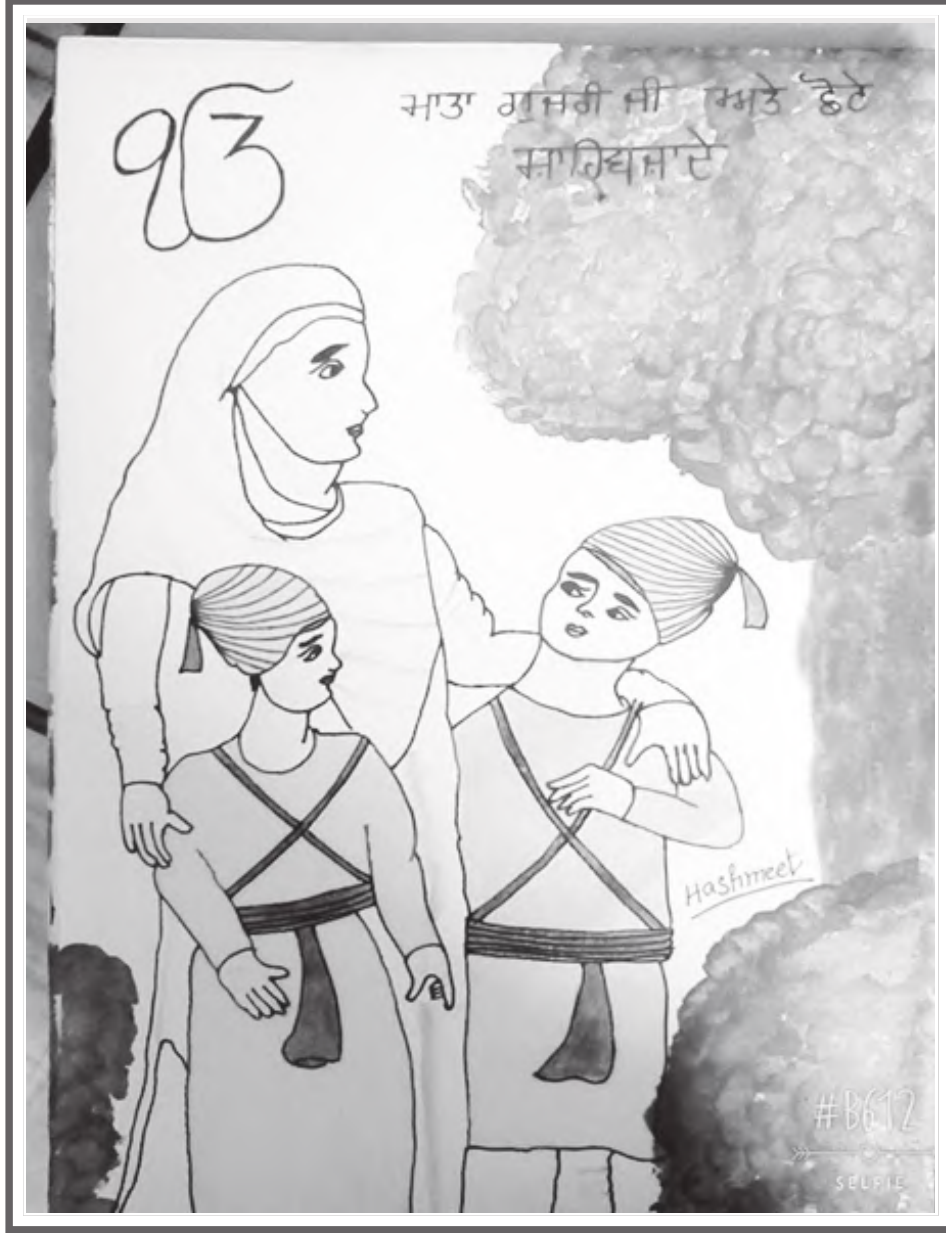
इस चित्र से हम को यह मालूम पड़ता है कि श्री गणेश जी हर कार्य के शुरू होने से पहले पूजे जाते हैं। भारतीय संस्कृति में किस प्रकार से मंगल मूर्ति मोरया नाम का जया जयकारा होता है और बिना उनकी पूजा के कोई भी कार्य असफल और अधूरा माना जाता है।

हशमीत कौर
बी.कॉम. प्रोग्राम, प्रथम वर्ष

माता गुजरी जी अपने छोटे साहिबजादों के साथ

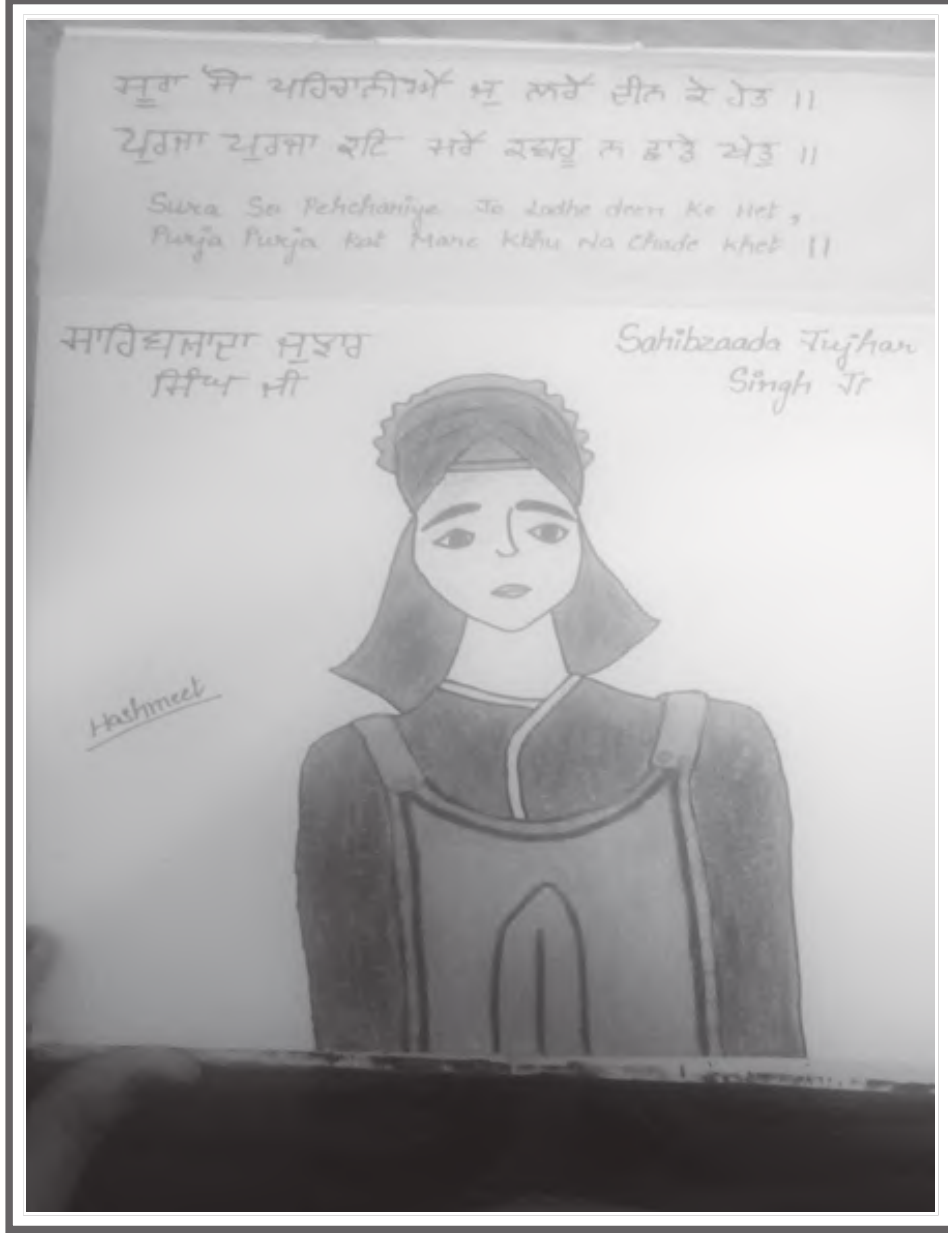
‘माता गुजरी जी अपने छोटे साहिबजादों के साथ’ इस चित्र के माध्यम से यह बताने का प्रयास किया गया है कि वो भावना, अपनापन और प्रेम अगर समाज में फैलाया जाए तो बढ़ता ही है, ना कि घटता है और मनुष्य जीवन का अंतिम रहस्य भी यही है कि मानव को अपना जीवन दूसरो की सेवा में समर्पित करना चाहिए क्योंकि दूसरों की सेवा कर के ही हमको बलिदान, त्याग, तपस्या एवं ईश्वर के साक्षात दर्शन इस धरती पर होते हैं।

हश्मीत कौर
बी.कॉम. प्रोग्राम, प्रथम वर्ष

साहिबजादे जुझार सिंह जी

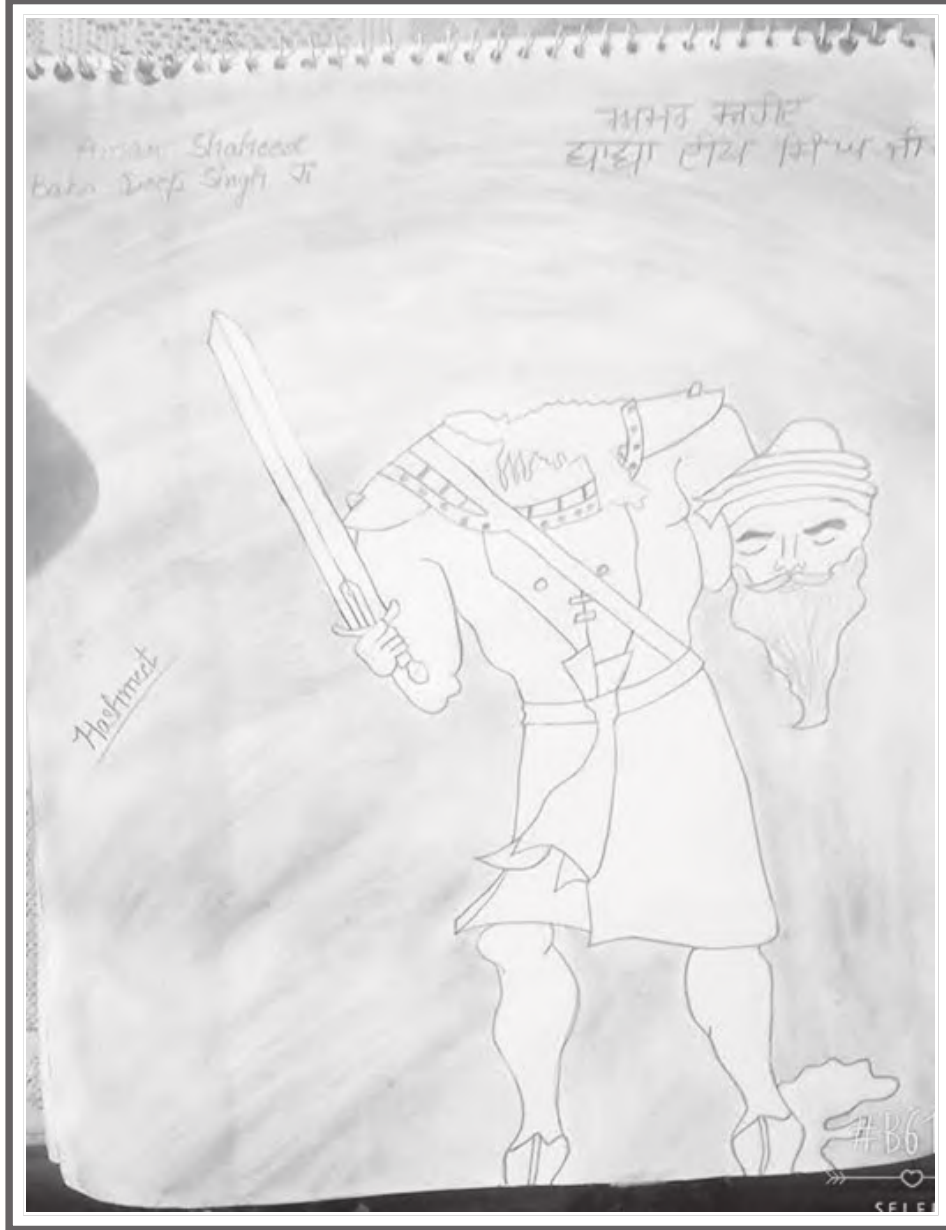
जुझार सिंह जी (14 मार्च, 1691 – 7 दिसम्बर 1705), गुरु गोबिंद सिंह जी के द्वितीय पुत्र थे। वे माता जीतो गर्भ से आनन्दपुर साहिब में जन्मे थे। नानकशाही पंचांग के अनुसार उनका जन्मदिन अब ६ अप्रैल को प्रतिवर्ष मनाया जाता है।

हश्मीत कौर
बी.कॉम. प्रोग्राम, प्रथम वर्ष

बाबा दीप सिंह जी

बाबा दीप सिंह जी (26 जनवरी 1682 – 13 नवंबर 1757) सिखों में प्रतिष्ठित पवित्र शहीदों में से एक के रूप में और एक उच्च धार्मिक व्यक्ति के रूप में पूजनीय हैं। इन्हें सिख गुरुओं की शिक्षाओं के प्रति त्याग और समर्पण के लिए याद किया जाता है।

हशमीत कौर
बी.कॉम. प्रोग्राम, प्रथम वर्ष

नेशनल एजुकेशन पॉलिसी 2020:

दोस्तों जैसे कि आप सभी लोग जानते हैं हाल ही में मानव संसाधन प्रबंधन मंत्रालय ने एजुकेशन पॉलिसी में बदलाव किया है। यह बदलाव इसरो प्रमुख डॉक्टर के. कस्तूरीरंगन की अध्यक्षता में किया गया है। आज हम आपको इस लेख के माध्यम से नेशनल एजुकेशन पॉलिसी से संबंधित जानकारी प्रदान करने जा रहे हैं। इसी के साथ हम आपको नेशनल एजुकेशन पॉलिसी का उद्देश्य बताएंगे और नेशनल एजुकेशन पालिसी 2020 की विशेषताएं बताएंगे। हम आपको इस लेख के माध्यम से एजुकेशन पॉलिसी में होने वाले बदलाव के बारे में भी बताएंगे। यदि आप **National Education Policy** से संबंधित सभी जानकारी प्राप्त करना चाहते हैं तो आपसे निवेदन है कि आप हमारे इस लेख को अंत तक पढ़ें।

नेशनल एजुकेशन पॉलिसी क्या है?

नेशनल एजुकेशन पॉलिसी के अंतर्गत स्कूलों तथा कॉलेजों में होने वाली शिक्षा की नीति तैयार की जाती है। भारत सरकार ने नई नेशनल एजुकेशन पॉलिसी 2020 आरंभ की है। जिसके अंतर्गत सरकार ने एजुकेशन पॉलिसी में काफी सारे मुख्य बदलाव किए हैं। नई नेशनल एजुकेशन पॉलिसी के माध्यम से भारत को वैश्विक ज्ञान महाशक्ति बनाना है। अब मानव संसाधन प्रबंधन मंत्रालय शिक्षा मंत्रालय के नाम से जाना जाएगा। नेशनल एजुकेशन पॉलिसी के अंतर्गत 2030 तक स्कूली शिक्षा में 100% जी ई आर के साथ पूर्व विद्यालय से माध्यमिक विद्यालय तक शिक्षा का सार्वभौमीकरण किया जाएगा (**Medical and law studies not included**) पहले 10+2 का पैटर्न फॉलो किया जाता था परंतु अब नई शिक्षा नीति के अंतर्गत 5334 का पैटर्न फॉलो किया जाएगा। यह **National Education Policy 2014** के आम चुनाव में भारतीय जनता पार्टी के घोषणा पत्र में शामिल था।

National Education Policy 2021 का उद्देश्य

National Education Policy 2021 का मुख्य उद्देश्य भारत में प्रदान की जाने वाली शिक्षा को वैश्विक स्तर पर लाना है। जिससे कि भारत एक वैश्विक ज्ञान महाशक्ति बन सके। नेशनल एजुकेशन पॉलिसी के माध्यम से शिक्षा का सार्वभौमीकरण किया जाएगा। नेशनल एजुकेशन पॉलिसी 2021 में सरकार के माध्यम से पुरानी एजुकेशन पॉलिसी में काफी सारे संशोधन किए हैं, जिससे कि शिक्षा की गुणवत्ता में सुधार आएगा और बच्चे अच्छी शिक्षा प्राप्त कर पाएंगे।

नेशनल एजुकेशन पॉलिसी समीक्षा

अब मंत्रालय द्वारा इन सुझाव की समीक्षा की प्रक्रिया जारी कर दी गई है। शिक्षा मंत्रालय द्वारा एक ड्राफ्ट कार्यान्वयन योजना नेशनल एजुकेशन पॉलिसी के अंतर्गत तैयार की गई है। यह कार्यान्वयन योजना मंत्रालय द्वारा सितंबर 2020 में ही तैयार कर ली गई थी। नेशनल एजुकेशन पालिसी योजना के अंतर्गत 31 राज्य और केंद्र शासित प्रदेशों के हितधारकों से फीडबैक प्राप्त किया था। इस फीडबैक को विशेषज्ञों के ग्रुप में देखा और कार्यान्वयन योजना में शामिल किया।

नेशनल एजुकेशन पॉलिसी, अब समग्र शिक्षा में प्री प्राइमरी भी शामिल होगी

शिक्षा मंत्रालय स्कूलों में राष्ट्रीय शिक्षा नीति के सफलतापूर्वक कार्यान्वयन करवाने के कार्य में जुटा हुआ है। इसी बीच यह निर्णय लिया गया है की समग्र शिक्षा में अगले वर्ष से प्री प्राइमरी को भी जोड़ा जाएगा। यह एक बहुत बड़ी पहल है। कोरोना काल के चलते स्कूलों में शुरू हुई ऑनलाइन पढ़ाई को भी शिक्षा मंत्रालय द्वारा मजबूत बनाए जाने का प्रयास किया जा रहा है।

नेशनल एजुकेशन पॉलिसी, स्कूल बैग का वजन तथा होमवर्क कम किया जाएगा

नेशनल एजुकेशन पॉलिसी के अंतर्गत कई नए फैसले लिए गए हैं जिससे कि शिक्षा को और बेहतर बनाया जाएगा। इस पॉलिसी के अंतर्गत 1 से 10 कक्षा के बच्चों के लिए स्कूल बैग का वजन उनके वजन का 10% ही होना चाहिए। इससे ज्यादा वजन की किताबें उनके लिए नहीं होनी चाहिए।

National Education Policy 2021 के चार चरण

नई शिक्षा नीति को चार चरणों में विभाजित किया गया है जो कि 5+3+3+4 पैटर्न है। इस नए पैटर्न में 12 साल की स्कूली शिक्षा तथा 3 साल की प्री स्कूली शिक्षा शामिल है। न्यू नेशनल एजुकेशन पॉलिसी को सरकारी तथा प्राइवेट दोनों संस्थानों को फॉलो करना होगा। न्यू नेशनल एजुकेशन पॉलिसी 2021 के चार चरण कुछ इस प्रकार हैं:-

1. फाउंडेशन स्टेज :

फाउंडेशन स्टेज 3 से 8 साल तक के बच्चों के लिए है। जिसमें 3 साल की प्री स्कूल शिक्षा तथा 2 साल की स्कूली शिक्षा (कक्षा एक तथा दो) शामिल है। फाउंडेशन स्टेज के अंतर्गत भाषा कौशल और शिक्षण के विकास पर ध्यान केंद्रित किया जाएगा।

2. प्रिप्रेटरी स्टेज :

प्रिप्रेटरी स्टेज के अंतर्गत 8 साल से लेकर 11 साल तक के बच्चे आएंगे। जिसमें कक्षा 3 से 5 तक के बच्चे शामिल है। इस स्टेज में बच्चों की भाषा और संख्यात्मक कौशल में विकास करना शिक्षकों का उद्देश्य रहेगा। इस स्टेज में बच्चों को क्षेत्रीय भाषा में पढ़ाया जाएगा।

3. मिडिल स्टेज :

मिडिल स्टेज के अंतर्गत कक्षा 6 से 8 तक के बच्चे आएंगे। कक्षा 6 से बच्चों को कोडिंग सिखाई जाएगी और उन्हें व्यवसायिक परीक्षण के साथ-साथ इंटरनशिप भी प्रदान की जाएगी।

4. सेकेंडरी स्टेज :

सेकेंडरी स्टेज में कक्षा 9 से 12 तक के बच्चे आएंगे। जैसे कि पहले बच्चे साइंस, कॉमर्स तथा आर्ट्स स्ट्रीम लेते थे। परंतु अब यह खत्म कर दिया गया है। अब बच्चे अपनी पसंद का सब्जेक्ट ले सकते हैं। जैसे कि बच्चे साइंस के साथ कॉमर्स का या फिर कॉमर्स के साथ आर्ट्स के विषय भी ले सकते हैं।

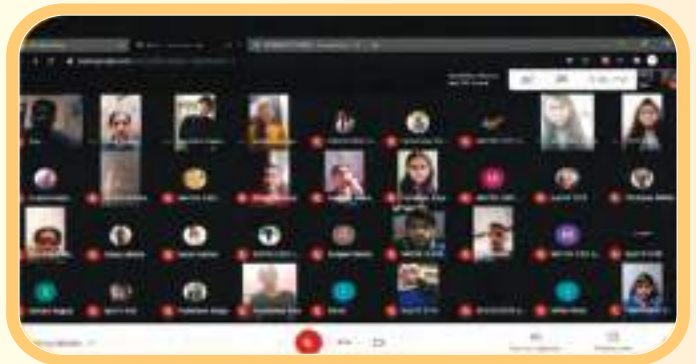
दोस्तों हमने आपको अपने इस लेख के माध्यम से न्यू नेशनल एजुकेशन पॉलिसी से संबंधित सभी महत्वपूर्ण जानकारी प्रदान करने का प्रयास किया है। कुल मिलाकर यह कहा जा सकता है कि यह एजुकेशन पॉलिसी सरकार के लिए क्रांतिकारी फैसला है जो कि भविष्य में छात्रों के लिए बहुत लाभदायक साबित होगा।

भविष्य दहिया
बी.ए. प्रोग्राम, अंतिम वर्ष

NSS Unit " Not Me, But You"

Self Esteem by JATIN PURI

Webinar on Healthy Lifestyle

Sanitary Pad Distribution Drive

Webinar on "Women Safety"

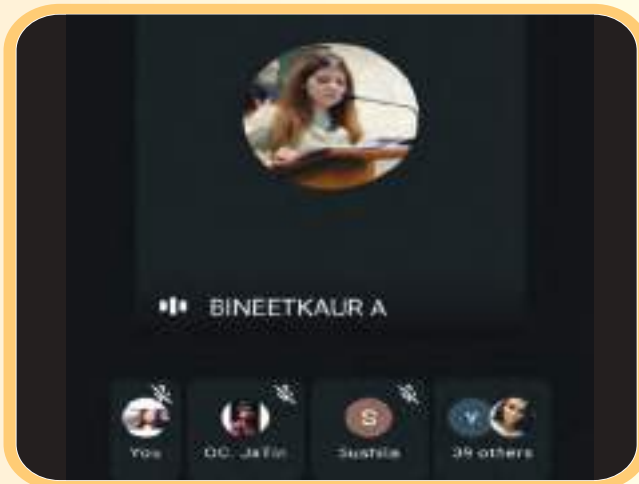

Webinar on "Road Safety Awareness Campaign"

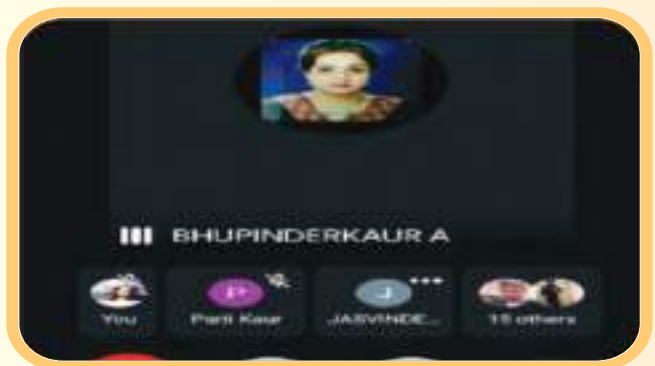
NZM : A Bunch of Rising Poets

Poetry Work shop

Poetry Work shop

Kavya Mela [A Slam Poetry Competition]

PHOTOBUG

PLACEMENT CELL

Orientation Session

SAMYA

Dhara se Uthte Kadam

Articulation in Print : New Gender Identity in Early 20th Century India

S.E.V.A

(Supporting and Empowering through Volunteering and Assistance)

Orientation Programme

Visit at Lohar Basti in Sarai Rohilla, Karol Bagh

Covid-19 Awareness

S.E.V.A

(Supporting and Empowering through Volunteering and Assistance)

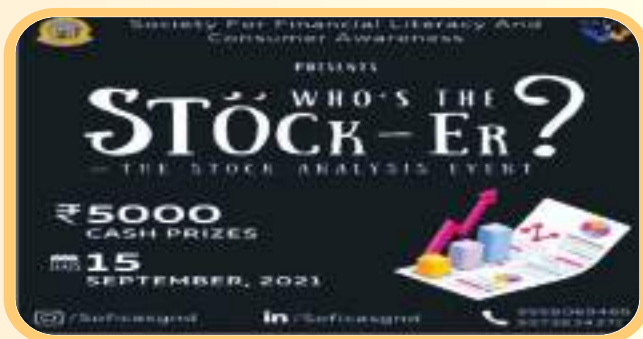

Mensuration Hygiene Awareness

SOFICA

Inaugural ceremony of SOFICA

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਭੂਪਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਖਸ਼ੀ
ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਪਾਦਕ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਤਤਕਰਾ

ਸੰਪਾਦਕੀ	ਡਾ. ਭੂਪਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਖਸ਼ੀ	93
1. ਰਾਜਨੀਤੀ-1, ਰਾਜਨੀਤੀ-2, ਕਵਿਤਾ	ਪ੍ਰੋ. (ਡਾ.) ਗੁਰਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	94
2. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ ਨਜ਼ਰੀਆ	ਡਾ. ਬੇਅੰਤ ਕੌਰ	95
3. ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ	ਡਾ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ	98
4. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਫ਼ਰਜ਼	ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ	99
5. ਕੁਦਰਤਾਂ ਦੇ ਖੇਡ	ਮਨਹਰਲੀਨ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਨਾ	100
6. ਫ਼ੈਸ਼ਨ	ਤਰਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	101
7. ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼	ਮਨਹਰਲੀਨ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਨਾ	102
8. ਕਹਾਣੀ ਰਚਣ ਤੇ ਪਰਖਣ ਸੰਬੰਧੀ	ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ	103
9. ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਪਹਿਲੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਦਾ ਤਜਰਬਾ	ਅਨੀਸ਼ ਸਰੀਨ, ਹਰਸ਼ਿਤਾ ਚੋਪੜਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਗੰਭੀਰ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਵਿਨੈ ਤਿਆਗੀ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ	107
10. ਟਿਕਣਾ		110
11. ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ	ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ	111
12. ਮਾਂ !	ਹਰਸਿਮਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ	112
13. ਵੱਧ ਰਹੀ ਮਹਿੰਗਾਈ	ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	113
14. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ 400ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ	ਗੁਰਜੋਤ ਕੌਰ	115
15. ਓਹ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ	ਮਨਹਰਲੀਨ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਨਾ	116
16. ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ	ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	117
17. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਾਰੀ ਦਿਵਸ	ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	121
18. ਮੁਾਰਾ ਦੇਸ ਪੁਆਧ	ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	124
19. ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ	ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ	125
20. ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ		127

ਸੰਪਾਦਕੀ

‘ਸੁਰਲੋਕ’ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਹ ਅੰਕ ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਹ ਸਾਲ ਵੀ ਕੋਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨਾਲ ਪੀੜਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਰੋਨਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਰਥੱਲੀ ਮਚਾਈ ਹੈ। ਲਗਪਗ ਹਰ ਸੂਬਾ ਇਸ ਤੋਂ ਗ੍ਰਸਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਗਲੀ-ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚੋਂ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਧਾੜ ਹਪਸਤਾਲਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬੈੱਡ ਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਿਗੂਣੀ ਵਸਤ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜਿੰਦਾਂ ਕਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਅਨੇਕਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਰੋਨਾ ਨਾਲ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਾਰ ਗਏ। ਹਸਪਤਾਲੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਆ ਸਕੀਆਂ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕਫਨ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੋਢਾ। ਨਾ ਹੀ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਪਾਠ-ਪੂਜਾ, ਅੰਤਿਮ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੱਕੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਲਈ ਟੋਕਨ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਕਈ-ਕਈ ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਸੰਕਟ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ ਤੇ ਤੀਜੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਵੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣ, ਇਹੀ ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ।

ਇਹ ਵਰ੍ਹਾ ਨੌਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ 400ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੋਰੋਨਾ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਇਸ ਚੌਥੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਮਨਾਏ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਘਰਾਂ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੀਮਿਤ ਇਕੱਠ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਰ੍ਹਾ ਮਨਾਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਨਲਾਈਨ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੇ। ਅਸੀਂ ਵੱਡਭਾਗੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ 400ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਹਾਸਿਲ ਹੋਏ ਹਨ।

‘ਸੁਰਲੋਕ’ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਇਸ ਅੰਕ ਲਈ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਪ੍ਰੋ. (ਡਾ.) ਗੁਰਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰਾਧਿਆਪਕਾਂ—ਡਾ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਡਾ. ਬੇਅੰਤ ਕੌਰ, ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਭ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ‘ਸੁਰਲੋਕ’ ਛਪੇ ਰੂਪ ਦੀ ਥਾਂ ਡਿਜੀਟਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੋਗੇ ਤੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣੋਗੇ। ਇਸ ਅੰਕ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਪਾਦਕ ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਪਾਦਕ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸਦਕਾ ‘ਸੁਰਲੋਕ’ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਹ ਅੰਕ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੈ।

—ਡਾ. ਭੂਪਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਖ਼ਸ਼ੀ

ਰਾਜਨੀਤੀ-1

ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਬਦਲੋ
ਨਹੀਂ ?
ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਬਦਲੋ
ਤਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ।

ਜੇਕਰ
ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ
ਤਾਂ
ਫਿਰ ਮੁਲਕ ਬਦਲੋ
ਸਵਿਸ ਬੈਂਕ ਦੇ ਖਾਤੇ
ਖਾਲੀ ਵੀ ਤਾਂ ਕਰਨੇ ਨੇ।

ਰਾਜਨੀਤੀ-2

ਚਿੱਚੜ !
ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਐਸੇ ਚਿੱਬੜੇ
ਸਿਵਾਏ ਆਪਣੇ
ਪਾਵਿਆਂ ਦੇ
ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

‘ਚਿਕੜ’
ਵਰਗਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸਾਡੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ
ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ
ਕਮਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ
ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਉਣਗੇ ?

ਕਵਿਤਾ

ਏ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾਏ !
ਤੂੰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ
ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਨੂੰ
ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ
ਇਕ ਓਪਰੇਪਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਰਿਸਦੇ ਹਨ
ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੀਲ ਹੁੱਜਤ ਦੇ
ਪਿੰਡੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ
ਜ਼ਖਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪੀੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ
ਤੇ ਫੇਰ
ਦਿਲ 'ਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਏਵੇਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ
ਖੇਚਲ ਨਾ ਕਰ
ਮੈਂ ਅਜੇ ਜੀਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ
ਤੇਰੇ ਲਈ।

ਪ੍ਰੋ. (ਡਾ.) ਗੁਰਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ ਨਜ਼ਰੀਆ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਹਨ। ਆਪ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਪ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਨਵੇਕਲੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜਬਰ-ਜੁਲਮ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤੰਨ ਕਰਨ ਲਈ 'ਭੈਅ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨਿ।' ਦੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਬਾਣੀ ਸਿਰਜ ਕੇ, ਨਿਰਭੈ ਅਤੇ ਸਾਹਸੀ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਚਾਰਤ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ, ਆਦਰਸ਼ ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 400 ਸਾਲਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਉ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕੈਸਾ ਸੀ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ ਨਜ਼ਰੀਆ/ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕੀ ਸੀ?

ਤਪੱਸਵੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ, ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਅਤੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ 1621 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਧੂ ਸੁਭਾਅ, ਸੋਚਵਾਨ, ਦਲੇਰ, ਤਿਆਗੀ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ

ਸਿਖਲਾਈ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਹੱਥੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਸਤਰ ਵਿੱਦਿਆ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਕਲਾ ਦੇ ਦਾਅ ਆਪ ਨੇ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਜੋ ਜੋਹਰ ਆਪ ਨੇ ਦਿਖਾਏ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਨੂੰ ਤਿਆਗ ਮੱਲ ਤੋਂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ 'ਤੇ ਗੁਰ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਲਈ ਸਦਾ ਧੜਕਦਾ ਸੀ। ਗਰੀਬ ਗੁਰਬੇ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਉਹ ਸਦਾ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਲਵਾ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬਿਹਾਰ ਆਦਿ ਪੂਰਬੀ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਗਏ ਉੱਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਜੀਵਨ ਤਿਆਗਣ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਹਾਜਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਨਿਰਭੈ ਰਹਿ ਕੇ ਅਣਖ, ਇਜ਼ਤ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਜੀਵਣ ਜੀਣ ਦਾ ਹੋਕਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ :

ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ ॥

ਮਾਨਵੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਵਕਤ ਦੇ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਨਾ ਗਵਾਰ ਗੁਜ਼ਰਿਆ। ਮੁਗਲ ਹਾਕਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ

ਜਬਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਉੱਤੇ ਜਜ਼ੀਆ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਥੁਰਾ, ਅਯੁਧਿਆ, ਕਾਸ਼ੀ, ਬਨਾਰਸ ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਕਈ ਪੂਜਣਯੋਗ ਮੰਦਰ ਵੀ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਸੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਨੇਊ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਲਿਆ। ਪਰ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਨ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਡਰਾਉਣ ਦਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਹਿਤ 25 ਮਈ 1675 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਪੰਡਤ ਕਿਰਪਾ ਰਾਮ 16 ਮੁਖੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਤਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀ ਫ਼ਰਿਆਦ ਸੁਣ ਕੇ ਡੂੰਘੇ ਚਿੰਤਨ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇਖ ਬਾਲਕ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਸ ਉਤੇ ਬਾਲਕ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਭਰਪੂਰ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ, ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਭੈਤਾ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਉਪਾਅ ਦੇ ਕੇ ਉੱਥੋਂ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹਾਕਮ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਲੈਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਦਲੇਰਾਨਾ ਐਲਾਨ ਸਦਕਾ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਆਈ। 8 ਜੁਲਾਈ 1675 ਈ. ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਣਖ, ਇਜ਼ਤ ਅਤੇ ਸਵੈਮਾਣ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਸਮੇਤ ਖੁਦ

ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਹੈਰਤਜਨਕ ਸੀ ਕਿ ਮਕਤੂਲ ਖੁਦ ਕਾਤਲ ਕੋਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। 5 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਉਣ ਜਾਂ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। 11 ਨਵੰਬਰ 1675 ਨੂੰ ਸਿਰ ਧੜ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਿਰ ਧੜ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਅਦੁੱਤੀ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਪਰ-ਉਪਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੀ ਲਾਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਵੀ ਲੋਕਾਈ ਲਈ ਰਾਹਨੁਮਾਈ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਗ ਰਹਿਤ ਬਾਣੀ ਵੀ ਹੈ। ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੁੱਲ 59 ਪਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ 19 ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਰਾਗ ਰਹਿਤ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬੈਰਾਗਮਈ 57 ਸਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਾਂ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਮੋਹ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ :

ਰੇ ਮਨ ਰਾਮ ਸਿਉ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ॥

ਸ੍ਰਵਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨੁ ਸੁਨਉ ਅਰ ਗਾਉ ਰਸਨਾ ਗੀਤਿ॥

(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ 901)

‘ਰੇ ਮਨ ਉਟ ਲੇਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮਾ॥ ਜਾਕੇ ਸਿਮਰਨ ਦੁਰਮਤਿ ਨਾਸੇ ਪਾਵਹਿ ਪਦ ਨਿਰਬਾਨਾ॥’ ਨਿਰਬਾਨੁ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰੀ ਭੇਖ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ

ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਤਲਾਸ਼ਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਦੀ, ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਪ੍ਰਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੇ ਢੰਗ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਪਰਿਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਰਜਾ/ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ, ਉਸ ਉੱਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣਾ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਹੈ :

ਸਭ ਸੁੱਖ ਦਾਤਾ ਰਾਮੁ ਹੈ ਦੂਸਰ ਨਾਹਿਨ ਕੋਇ॥

ਮਨੁੱਖੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਕੇਵਲ ਭੌਤਿਕ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਭੌਤਿਕ ਸੁੱਖ ਮਿਥਿਆ ਹਨ, ਝੂਠ ਹਨ, ਛਿਣ ਭੰਗਰੀ ਹਨ। ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਹੀ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਸ਼ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵਕਤ-ਵੇਲਾ ਵੀ ਨਿਯਤ ਨਹੀਂ। ਨਾਸ਼ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਵੇਰਵਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਭਗਤ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ।

ਧਨੁ ਦਾਰਾ ਸੰਪਤਿ ਸਗਲ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨੀ ਕਰਿ ਮਾਨਿ॥
ਇਨ ਮੈ ਕਛੁ ਸੰਗੀ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਸਾਚੀ ਜਾਨਿ॥

ਜੱਗ ਦੀ ਨਾਸ਼ਮਾਨਤਾ ਦੀ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ, ਧਨ ਸੰਪਤੀ, ਅਹੰ, ਨਿੱਜ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਉਠ ਸਕੇ। ਸਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਸ਼ਮਾਨਤਾ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਤੁੱਛਤਾ, ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ :

ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੇ ਆਜੁ ਕੇ ਕਾਲ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ਲੈ ਛਾਡਿ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ॥

ਨਿਜ ਕਰਿ ਦੇਖਿਓ ਜਗਤੁ ਮੈ ਕੇ ਕਾਹੂ ਕੇ ਨਾਹਿ॥
ਨਾਨਕ ਥਿਰੁ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹੈ ਤਿਹ ਰਾਖੇ ਮਨ ਮਾਹਿ॥

ਇਸ ਲਈ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਮਨ ਨੂੰ ਨਕੇਲ ਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਹੈ। ਨਾਸ਼ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮਨੁੱਖ ਸਮਝਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਸ ਅੰਦਰ ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਵੈਰਾਗ ਕੀ ਹੈ ? ਵਿਰਕਤ/ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣ ਦੀ

ਅਵਸਥਾ, ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ। ਤਿਆਗਣਾ ਕੀ ਹੈ ? ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰ ਲੋਭ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਹੈ :

ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਮਤਾ ਤਜੈ ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰ
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਆਪਨ ਤਰੈ ਅਉਰਨ ਲੈਤ ਉਧਾਰ॥

ਅਜਿਹਾ ਤਿਆਗੀ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਕੁੱਲਾਂ ਤਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਬੈਰਾਗ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੀ ਹੈ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਹਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਭੈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ :

ਨਹਿ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੇ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ॥
ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਿਆਗੀ ਅਤੇ ਸਾਹਸੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੁੱਖ-ਸੁਖ, ਸਨੇਹ, ਬੰਧਨ, ਡਰ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਧਨ ਯੁਕਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੈਅ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਬੰਧਨ ਮੁਕਤ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੂਪਾਂਤਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ :

ਬਲ ਹੋਆ ਬੰਧਨ ਛੁਟੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਤ ਉਪਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਹਾਥ ਮੈ ਤੁਮ ਹੀ ਹੋਤ ਸਹਾਇ॥

ਇਉਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਖਤਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਤੀਉਤਰ ਹੈ। ਸੋ ਭੈ, ਡਰ, ਕੂੜ, ਕਾਇਰਤਾ, ਨਿਰਦਈਪੁਣੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਨਵ-ਉਸਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦਾ ਸਾਰ ਤੱਤ ਹੈ।

-ਡਾ. ਬੇਅੰਤ ਕੌਰ

ਗਜ਼ਲਾਂ

1.

ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਹੁਣ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਿਆਂ।
ਥੋੜਾ ਹੱਸਿਆ ਬਹੁਤਾ ਰੋਇਆ ਮੈਂ ਬੀਤੇ ਨੂੰ ਛਾਣਦਿਆਂ।

ਦੁੱਖ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਏ ਆ ਕੇ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਮਿਲੇ,
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀ ਹੋਈ ਮੇਰੇ ਨਕਸ਼ ਪਛਾਣਦਿਆਂ।

ਛੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਛਲਨੀ ਕਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਬਾਰਿਸ਼ ਤਾਂ,
ਇਸ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਛਤਰੀ ਤਾਣ ਦਿਆਂ।

ਇਸ਼ਕ ਦੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹਿਜਰਾਂ ਦਾ ਥਲ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ,
ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਦਾ ਵਸਲਾਂ ਦੀ ਲੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਮਾਣਦਿਆਂ।

ਉਮਰ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੇਰੇ ਐਨ ਬਰਾਬਰ ਹੈ,
ਸਾਥ ਕਦੇ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਮੇਰਾ ਹੁਣ ਤਕ ਮੇਰੇ ਹਾਣ ਦਿਆਂ।

2.

ਸਬਰ ਦੇ ਬਿਨ ਹੋਰ ਚਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।
ਸਬਰ ਕਰ ਕੇ ਪਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਆਈ ਹੈ ਬਹਾਰ,
ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਹਿਜਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਹੈ ਚੀਰਿਆ,
ਚੀਰਦਾ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਹੋਰ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕਈ,
ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਸਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਜ਼ਾਬਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਨਦੀਆਂ ਵਾਸਤੇ,
ਪਿਆਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਿਨਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਬੜਾ ਕੁਝ ਵਕ਼ਤ ਨੇ,
ਦਿਲ 'ਚ ਹੁਣ ਬਹੁਤਾ ਖਿਲਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਡਾ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਫ਼ਰਜ਼

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਬੜਾ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਸਰ ਉਹ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਪਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਹੱਲ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਕੋਈ ਇਸ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਬਾਕੀ ਉਮਰ ਓਨੇ ਹੀ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਿਰਾ ਮੌਜ-ਮੇਲਾ ਅਤੇ ਹੱਸਣ-ਖੇਡਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸਮਝਣਾ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦੇ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਕੌੜੀਆਂ ਅਸਲੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਚੰਗਾ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘਸੁੰਨ ਦੇ ਕੇ ਰੋਣਾ ਨਾ ਪਵੇ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਉਹ ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਪਿੱਛੋਂ। ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੱਲ ਉੱਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਮਤਿਹਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਦਾ। ਕਈ ਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਕਈ ਅੱਧਾ-ਪਚੱਧਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਤ, ਘਰ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਮਾਇਆ ਧਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ

ਹਨ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਚੰਗਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕਦੇ ਖੱਪ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਗੁਣ ਖ਼ਿਆਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਬਤ ਰਹਿਤ ਜੀਵਨ ਨਾਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਚੰਗਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਉਸਤਾਦਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਨੌਜਵਾਨ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੜੀ ਆਕੜ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲ-ਗੱਲ ਵਿਚ ਖਿੱਝ ਕੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਚੰਗਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਜਿਹਾ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਨਿਰੇ ਕਿਤਾਬੀ ਕੀੜੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ੋਭਦੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਅਰਥ ਨਿਰੀ ਦਿਮਾਗੀ ਉੱਨਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਅਤੇ ਦਿਲ-ਪ੍ਰਚਾਵੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਅਪਨਾਉਣ।

ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ, ਉਸਤਾਦਾਂ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਬੜੇ

ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਅਤੇ ਟੋਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਕੀਮਤੀ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਨਾ ਕਰੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਉਹ ਜੀਵਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨਿਖਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਨੂੰ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਨਿਖਾਰ ਲਵੇਗਾ, ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਵੱਧ ਉਹ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮਾਣ ਪਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਚੰਗੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਸ ਵੱਡਮੁੱਲੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਅੰਝਾਈਂ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਸਭਿਅ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਵੰਤ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਚੰਗੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਣ।

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ

ਹਿਸਟਰੀ ਆਨਰਜ਼ (ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ)

ਕੁਦਰਤਾਂ ਦੇ ਖੇਡ

ਕਮਾਲ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ, ਕਲੀਆਂ 'ਚੋਂ ਫੁੱਲ ਤੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।
ਫਿਰ ਰਖਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਤਿੱਖੇ ਕੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।
ਸੂਰਜ ਦੇ ਉੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਂਦਾ ਹੈਂ।
ਤਿਤਲੀਆਂ ਦੇ ਪਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕੱਚਾ ਰੰਗ ਕਿਵੇਂ ਚੜਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।
ਮੀਂਹ ਵਸਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੱਤਾ-ਪੁੱਤਾ ਤੂੰ ਧੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।
ਫੇਰ ਮੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੁਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਚ ਨਾਚਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।
ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਦਹਾੜ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।
ਇਕ-ਇਕ ਤੀਲੇ ਨਾਲ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਜੋੜਿਆ ਆਲ੍ਹਣਾ ਸਜਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਕਿਵੇਂ ਬੰਦ ਅੰਡਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਜਾਨ ਫੂਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ।
ਸਿੱਪੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਮੋਤੀ ਤੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।
ਕਿਵੇਂ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਿਰਗਿਟਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਬਦਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।
ਇਕ ਇਕ ਕੀੜੇ ਕੋਲੋਂ ਮੇਹਨਤ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।
ਮੌਤ ਤੇ ਜਨਮ ਦਾ ਖੇਡ ਕਿਵੇਂ ਤੂੰ ਰਚਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।
ਕਦੇ ਕਦੇ 'ਮਨਹਰ' ਨੂੰ ਗਹਿਰੀ ਸੋਚਾਂ 'ਚ ਡੁਬਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।
ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਕੱਲਾ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।
ਕੱਲਾ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ !

ਮਨਹਰਲੀਨ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਨਾ

ਫੈਸ਼ਨ

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਨਵੇਂ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਸੋ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਟੀ.ਵੀ. ਉੱਤੇ ਇਕ ਚੈਨਲ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਫੈਸ਼ਨ ਹੀ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਿਊਟੀ ਪਾਰਲਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਖੂਬ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਜਣ-ਫਬਣ ਨੂੰ ਵੀ ਖੂਬ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਚਾਲ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਤੇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਇਹ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫੈਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੱਛਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਵੀਨਤਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਗਲਾ ਫੈਸ਼ਨ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਪੱਛਮੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਾਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਪੱਛਮ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ। ਫੈਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਭਾਵ ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਨਜ਼ਾਕਤ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਖੁਦ ਸਾਦਗੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਦਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ

ਉਹ ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਦਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢ ਕੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹਮਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਰਗ ਉੱਤੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਕਮਾਇਆ ਧਨ, ਆਪਣਾ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਪਹਿਨਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਜਾਉਣ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੋਹਣੇ, ਚੁਸਤ ਤੇ ਫੁਰਤੀਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਲ ਇੰਨਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਿੰਨਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੀਮਤੀ, ਸੋਹਣੇ ਤੇ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਵੀਨ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੜਕ 'ਤੇ ਤਿਲਕ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਣ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗਾਗਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਾਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਚੁਸਤ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪੈੱਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਤੇ ਕੰਘੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮੁੰਡੇ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਕੁੜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤੇ ਸੈੱਟ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੂਟ ਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਰਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਫੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਢਾਲਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਪਹਿਰਾਵਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਪਸੰਦ ਅਤੇ ਨਾ-ਪਸੰਦ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਆਚਰਨ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ ਪਰ

ਇਹ ਦਿਖਾਵੇ ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਫਜ਼ੂਲ-ਖਰਚਾ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਤੇ ਸਾਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋਹਣਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਾਉਣਾ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਸਰੀਰ

ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਢੁੱਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਫੈਸ਼ਨਪ੍ਰਸਤ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਦਗੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਤਰਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਬੀ.ਏ. (ਹਿਸਟਰੀ ਆਨਰਜ਼) ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਫਸਲ ਉਗਾਉਂਦਾ ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਹੈ।
ਉਹਦੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਇਹ ਜਹਾਨ ਹੈ।

ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਹੈ।
ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿਤ 'ਚ ਤੇ ਜਾਨ ਵੀ ਕੁਰਬਾਨ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਜਿਤਾਉਂਦਾ ਤੈਨੂੰ, ਫੇਰ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਤੂੰ ਗੁਮਾਨ ਹੈ।
ਕਿੰਨੇ ਝੁਠੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਦਾ, ਕਿੰਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੇਰੀ ਜੁਬਾਨ ਹੈ।

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਸਾਨ ਸਾਲਾਨਾ ਮਰ ਜਾਂਦੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਹੈ।
ਅਨਪੜ੍ਹ ਅਪਰਾਧੀ ਵੀ ਨੇਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ, ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੈ।

ਭੁੱਖੀ ਮਰ ਰਹੀ ਦੁਨੀਆ ਸਾਰੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਬਣ ਰਿਹਾ ਓਹ ਮਹਾਨ ਹੈ।
ਕਦ ਤੱਕ ਚੁੱਪ ਬੈਠਣਾ, ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਇਹ ਤੇਰੀ ਦੁਕਾਨ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰੀਦਾ ਬੰਦਿਆ, ਓਦੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਡੀ ਆਨ,
ਬਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇਖ ਲਿਆ 'ਮਨਹਰ' ਨੇ ਕਿ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਹਰ ਬੰਦਾ ਬੇਈਮਾਨ ਹੈ।
ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਹਰ ਬੰਦਾ ਬੇਈਮਾਨ ਹੈ।

ਮਨਹਰਲੀਨ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਨਾ

ਕਹਾਣੀ ਰਚਣ ਤੇ ਪਰਖਣ ਸੰਬੰਧੀ

PUNJABI KAHANI

ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਗੁਣਾਂ ਕਾਰਣ ਕਹਾਣੀ ਵਧੀਆ ਤੇ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਚਾਹ ਪੀਣਾ-ਪਿਲਾਉਣਾ। ਹਰ ਕੋਈ ਨਾ ਚਾਹ ਵਧੀਆ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਉਹ ਪੀ ਕੇ ਚੰਗਾ, ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜੇ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਧੀਆ ਹੋਣ ਬਾਬਤ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਹਾਣੀ-ਰਸ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਉਸ ਦਾ ਕਥਾਨਕ, ਪਾਤਰ-ਚਿੱਤਰਣ, ਭਾਸ਼ਾ-ਬੋਲੀ, ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਸ਼ੈਲੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਜਾਂ ਸੰਦੇਸ਼...ਇਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਕਈ ਦੌਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਇੱਥੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਪੈੜ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਹਾਣੀ-ਰਸ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਮਾਂਜੀ-ਸੰਵਰੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਘੜੇ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਵਿਕ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੱਧੂ, ਜਤਿੰਦਰ ਹਾਂਸ, ਜਸਵੀਰ ਰਾਣਾ, ਜਿੰਦਰ, ਵਿਸ਼ਵਜੋਤੀ ਧੀਰ, ਭਗਵੰਤ ਰਸੂਲਪੁਰੀ, ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕੇ. ਸਿੰਘ, ਸਰਘੀ ਜਿਹੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਜਾਂ ਮੁੱਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਪਣੀ ਪਕੜ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਹਾਣੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲੈਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਬਹੁਤ

ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤਕ ਨਾ ਯਾਦ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਧੀਆ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ।

ਸੱਚ ਦੱਸਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵਾਦ-ਵੂਦ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਹੀ ਉਸ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਤ ਹੈ, ਉਹ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ਼, ਆਦਰਸ਼ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਸਾਹਿਤਕ ਸਿਧਾਂਤ, ਪੱਧਤੀਆਂ ਤੇ ਵਾਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਲੈਬਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਗਾਉਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸਭ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਪੱਧਤੀਆਂ ਦਾ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਮੌਲਿਕ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪਰਿਪੇਖ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਾਂ, ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿਣ ਦਾ ਢੰਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦੀ 'ਮੀਂਹ ਜਾਓ, ਹਨੇਰੀ ਜਾਏ' ਜਾਂ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਕੁਲਫ਼ੀ, 'ਰਜ਼ਾਈ', 'ਬਾਗਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ', 'ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ' ਆਦਿ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਨ। ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਜਸਬੀਰ ਭੁੱਲਰ, ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ, ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ, ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਨਵੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਾਲੀ ਤੇ ਪਿਛਾਂਹ-ਖਿੱਚੂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ, ਬੋਝਿਲਪਨ ਤੇ ਹਤਾਸ਼ਾ ਵਧੇਰੇ ਭਾਰੂ ਹੈ ਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨਿਘਾਰ ਦੇ ਖੱਡ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਿੱਛਲੇ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਾਣ ਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਪੜ੍ਹਦੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਉਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਹਾਣੀ ਬਹੁਤ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਤਕ 450 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੀ-ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਲਈ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ, ਜੋ ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਗਿਆਨਪੀਠ, ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ, ਡਾਇਮੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਆਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਵਾਂ ਗਿਆਨਓਦਏ, ਸਮਕਾਲੀਨ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ, ਵਸੁਧਾ, ਹੰਸ, ਜਿਹੀਆਂ ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਸੰਪਾਦਨ ਤੇ ਚੋਣ ਕਰ ਕੇ ਅੰਕ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ‘ਕਲ੍ਹ ਕੇ ਲੀਏ, ਰਮਣਿਕਾ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ, ਵਸੁਧਾ, ਵਾਂਗਮਈ ਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮੈਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਕੇ ਭੇਜੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ।

ਪਰ ਹੁਣ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਕਹਾਣੀ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਸਾਹਿਤਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਬਿਓਰਾ ਮਾਤਰ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵਰਜਿਤ ਸੰਬੰਧਾਂ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਬਾਹਰੇ ਸੰਬੰਧਾਂ, ਏਡਜ਼ ਜਾਂ ਸਮਲਿੰਗੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ‘ਸ਼ੋਰਟ ਕੱਟ’ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਅਸਲੀਲਤਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮਿਆਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ।

ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਹਿੰਦੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ‘ਹੰਸ’ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਲਈ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਜਾਸੂਸੀ ਜਾਂ ਰਹੱਸ-ਰੋਮਾਂਚ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਕੇ ਭੇਜਾਂ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਇਕ ਲੇਖ ਲਿਖ

ਕੇ ਭੇਜਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ; ਜੋ ਚੰਦਰਕਾਂਤਾ, ਅਰੇਬਿਅਨ ਨਾਈਟਜ਼ ਜਿਹੀ ਜਾਂ ਹੈਰੀ ਪੋਰਟਰ ਸੀਰੀਜ਼ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇ। ਸੋਚ-ਸੋਚ ਕੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਰਚਨਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ। ਪਰ ਮੈਂ ਹੱਸ ਕੇ ਆਪਣਿਆਂ ਉਤੇ ਪਰਚਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ‘ਲੁਕ-ਛਿਪ ਕੇ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸੁਭਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਸਾਹਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਚਿਆ ਗਿਆ।’ ਪਰ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਲੱਗੀ, ਕਿਉਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਮੈਂ ਅਜੇ ਤਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ, ਜੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਪਲੀਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦਸੋ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕਹਿ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ ਕਿ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾਂਮਾਤਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਸਾਇੰਸ ਫਿਕਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਵਾਂਗੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੀਮਿਤ ਦਾਇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ‘ਵਿਜ਼ਨ’ ਵੱਡਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੰਮੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਉਲਝਾਓ ਨਾ, ਭਾਸ਼ਾ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਉਤੇ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੁਹਰਾਵਾਂਗੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉੱਪਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜੀਤ ਕੌਰ, ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਣਖੀ, ਬੀ.ਐੱਸ. ਬੀਰ ਮਨਮੋਹਨ ਬਾਵਾ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਨਿਰਾਲਾ, ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਤਰਜੀਤ, ਸਰੂਪ ਸਿਆਲਵੀਂ, ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਸੰਘੇੜਾ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੀਤ ਕੜਿਆਲਵੀਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀਧਾਰਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਮਕਾਲੀ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀਪਤੀ ਬਬੂਟਾ ਦੀ

ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ, ਉਸ ਕੋਲ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇਵੇਂ ਹਨ। ਸਰੂਪ ਸਿਆਲਵੀਂ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ੇ ਨਵੇਂ ਹਨ, ‘ਰਵਿੰਦਰ ਰਾਵਣ’, ‘ਉਹ ਪਰੀ ਕੌਣ ਹੈ’ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ‘ਰੀਮਾ’ ਜਿਹੀ ਰੋਬੋਟਕ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਰਾਮਪੁਰੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਪੁਲਾੜ ਉਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਕੁੜੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ‘ਜੰਗ’ ਵਰਗੀ ਵਧੀਆ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖੀ। ਦੀਪ ਦਵਿੰਦਰ ਚੰਗੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਖਜੀਤ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗੀ। ਸੁਕੀਰਤ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਭਾਸ਼ਾ, ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਤੇ ਢੰਗ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਰਹਿ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸੰਧੂ, ਬਚਿੰਤ ਕੌਰ, ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ, ਅਜੀਤ ਕੌਰ, ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲਿਟ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਨਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਚਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਵੀ ਹੈ...। ਸਾਹਿਤ ਕੋਲ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡਿਆ ਜਿਹਾ ਨੈਟਵਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤਕ ਸਾਡੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਉਂਦੀ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ, ਗੁਰਪਾਲ ਲਿਟ, ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ, ਗੁਰਦੇਵ ਰੁਪਾਣਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਲਾ ਉਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜਸੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜੀ ਵਾਦਾਂ ਤੇ ਧੜੇਬੰਦੀਆਂ...ਕਹਾਣੀ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕ ਵੰਨਗੀ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੰਵਾਰਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਭਾਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਸਾਹਿਤ ਰਚਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਜੇ ਸੋਚ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਨਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਸਿਰਜੇਗਾ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਕ ਦਰ

ਦੀ ਪੁਲਾਂਘ ਮਾਰ ਸਕੇਗਾ। ਹਾਂ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਦਲਿਤ ਸਾਹਿਤ, ਇਸਤਰੀ-ਵਿਮਰਸ਼, ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਪਾਸਾਰੇ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਪੱਖੋਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਣਾ, ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਘਟਨਾ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਕਥਾਨਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਢਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ...ਪਰ ਕੀਤਾ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਏ, ਚਿੰਤਨ-ਮਨਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਉਸ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਧੀਆ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਧੜੇਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਏ, ਫਿਰ ਚੰਗਾ ਕਥਾ ਸਾਹਿਤ ਰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਜਦੋਂ ਛਪ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਲੇਖਕ ਦਾ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਆਲੋਚਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਟਿੱਪਣੀ, ਲੇਖ ਜਾਂ ਸਮੀਖਿਆ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਵੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ ਵਾਲੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ, ਸਿਧਾਂਤਾਂ-ਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਪਟੀ ਹੋਈ, ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਔਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨਿੰਦਾ-ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੀ ਗਿਰਫ਼ਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਵਿਚਲੀ ਸਾਮਗੱਰੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ, ਪਰਖਣਾ, ਵਿਆਖਿਆ-ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸੌਖਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਿਚੋਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਨੂੰ, ਅਣਕਿਹੇ ਨੂੰ ਤੇ ‘ਬਿਟਵੀਨ ਦਿ ਲਾਈਨਜ਼’ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਖੂਬੀਆਂ ਤੇ ਕਮੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਲੋਚਕ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਾਣੀ

ਜਾਂ ਰਚਨਾ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਠਕਾਂ, ਖੋਜ-ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਜਾਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਸੇਧ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਸ, ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਇਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਜੀ ਹੋਈ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਭ ਦੇ ਪੱਲੇ ਪੈ ਜਾਏ। ਬਾਕੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਤੱਥਾਂ-ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਟਿਕਾਊ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਿਹਨਤ ਆਪੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਪੇਪਰ ਲਿਖੇ-ਲਿਖਵਾਏ ਜਾਣ ਜਾਂ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣਾ ਇਕ ਕਲਾ ਹੈ, ਟੈਕਨੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਥਿਰ ਫਾਰਮੂਲਾ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਉਸ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕਹਾਣੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਤਲਾ, ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਜਿਹੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਚੰਗੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖੀ। ਮੁੱਦਾ ਉਮਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਲਾ-ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਿਖਣਾ-ਪੜ੍ਹਨਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਗੁਰਬਚਨ ਭੁੱਲਰ, ਕਿਰਪਾਲ ਕੱਜਾਕ ਨੇ ਬਹੁਤ ਅਰਸੇ ਬਾਦ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ; ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਲਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਵਕਤ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਾ ਕਦੇ ਮਰਦੀ ਨਹੀਂ।

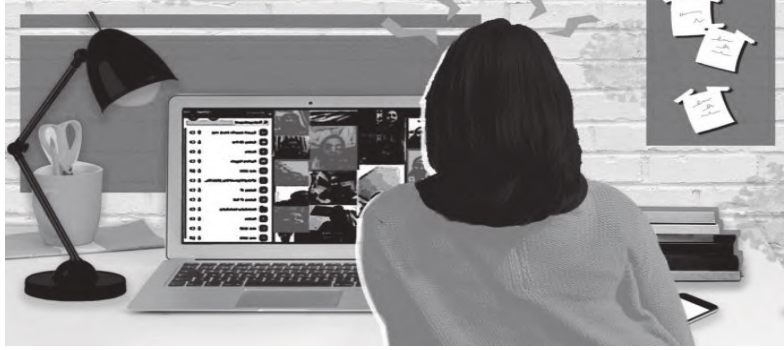
ਕਥਾ ਸਾਹਿਤ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਸੀ, ਸਮਾਜੀ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਉਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ‘ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ’ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚੋਂ ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ। ਸਾਹਿਤਕ ਲਹਿਰਾਂ ਵੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਸਾਹਿਤ ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲਈ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਹ ਫਾਇਦਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਖੋਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸਮਾਜਕ ਵਿਗਿਆਨ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਾਲੇ ਖੋਜ-ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ‘ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ’ ਜਾਂ ‘ਦਿੱਲੀ ਦੇ 1984 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ’ ਨੂੰ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾ ਕੇ ਡਾਕਟਰੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਦੋਵਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਬਲਬੀਰ ਪਰਵਾਨਾ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕੁਝ ਚੰਗੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਮਾਨਵੀ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਕਹਾਣੀ ਸਫਲ ਹੈ। ਜੋ ਅਨਜਾਣੇ, ਅਣਦੇਖੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਏ, ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਸਫਲ ਹੈ। ਜੋ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਦੇਵੇ, ਰੁਆ ਦੇਵੇ, ਸੋਚਣ ਲਾ ਦੇਵੇ, ਨਵੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੇ, ਉਹੀ ਕਹਾਣੀ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ

ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਪਹਿਲੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਦਾ ਤਜਰਬਾ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ। ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਲਾਸਾਂ ਲਗਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਕੋਰੋਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਕਈਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਛੁੱਟ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਚਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਵਿਦਿਆ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਬਣਾ ਲਏ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਵੀ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਲਾਸ ਲਗਾ ਕੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਓਨਾ ਹੀ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਲੈਣ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਆਮ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਵੀ ਖਰਾਬੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਲਾਸ ਲਗਾਉਣ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋਚ ਕੇ ਦੇਖੋ ਜੇ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ?

ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬਸ ਇਹ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਨੀਸ਼ ਸਰੀਨ

ਬੀ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼) ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ

* * *

ਮੈਨੂੰ ਕਾਲਜ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭਾਰ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਲਜ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਲਈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਬੜੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਬੰਕ ਨਹੀਂ ਮਾਰੇਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਛੁੱ ਮਿਲੀ। ਮੈਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਲੱਗਿਆ। ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਮੱਸਿਆ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਝਟ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਦਾ ਫਾਰਮ ਭਰਨ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਲਾਸ ਲੈਣ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਅੱਛਾ ਲੱਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਨਿਯਮਿਤ ਕਲਾਸ ਨਾ ਲਗੇ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਲਾਸ ਲੈ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਜੋ ਵੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਚਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਾਫੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਹਰਸ਼ਿਤਾ ਚੋਪੜਾ

ਬੀ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼) ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ

* * *

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਗੰਭੀਰ, ਜਮਾਤ ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਹਿਰਦ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਬੜੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਢੰਗ ਬੜਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਢੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਆਕ੍ਰਿਸ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਵੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਕਾਲਜ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਇੰਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਲਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਘਰ ਵਿਚ ਕਲਾਸ ਲੈ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਇੰਜ ਲਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਓਪਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਤੇ ਖੇਡਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖੇਡਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਲਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਲਾਸ ਵੀ ਬੜੀ ਹੀ ਰੋਚਕ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ 2020 ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਕੋਰੋਨਾ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਰੱਬ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਗੋਂ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਰੋਨਾ ਜਲਦੀ ਖਤਮ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕਾਲਜ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀਏ।

ਖੁਸ਼ੀ ਗੰਭੀਰ

ਬੀ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼) ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ

* * *

ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।

ਮੈਂ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ

ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਾਕਡਾਊਨ ਲਗਾਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਬੰਦ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਨਲਾਈਨ ਮਾਧਿਅਮ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ।

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੁਝਾਨ ਆਨਲਾਈਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਣ ਤੇ ਵੇਖ ਵੀ ਸਕਣ।

ਜਦੋਂ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜ਼ਰੂਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਪਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਵੀ ਹਲ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਮਾਧਿਅਮ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਾਂ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਹੀ ਗਿਆ ਪਰੰਤੂ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲੋਗਇੰਨ ਕਰਕੇ ਕਲਾਸ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਸੁਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅਣਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੀ ਹਨ।

ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੁਵਿਧਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਅਨੁਭਵ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਈ ਤੇ ਚੰਗੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਣਾ ਵੀ ਨਾ ਪਿਆ।

ਅੰਤ 'ਚ ਇਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਨਲਾਈਨ

ਕਲਾਸਾਂ, ਆਫਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਪਰ ਮਦਦਗਾਰ ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਬੀ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼) ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ

* * *

ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼ (ਪਹਿਲੇ ਵਰ੍ਹੇ) ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਾਰੂਵੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਕਾਲਜ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਦੋਸਤ ਬਣਾਵਾਂਗੇ। ਟੀਚਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਾਂਗੇ। ਕੈਨਟੀਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਖਾਵਾਂ-ਪੀਵਾਂਗੇ ਤੇ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਾਂਗੇ। ਏਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੇਖੀ ਸੀ ਹੁਣ ਕਾਲਜ ਲਾਈਫ ਦੇ ਟਾਈਮ ਤੇ ਕੋਰੋਨਾ ਨਾਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਏਨਾ ਘਾਟਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ।

ਫਾਇਦੇ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਤੇ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸੁੱਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਸੀ।

ਨੁਕਸਾਨ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬੱਝ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹਰਕਤ ਘੱਟ ਹੋ ਗਈ।

ਆਨਲਾਈਨ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸਿਰਫ ਆਨਲਾਈਨ ਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਟੀਚਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡਾ ਕੋਰਸ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ

ਬੀ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼) ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ

* * *

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ। ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਲਾਸਾਂ ਲਗਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਕੋਰੋਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਕਈਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਛੁੱਟ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਵਿਦਿਆ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਬਣਾ ਲਏ ਹਨ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬਸ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਿਨੈ ਤਿਆਗੀ

ਬੀ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼) ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ

* * *

ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।

ਮੈਂ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਦੱਸਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਸਾਡੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਲ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਦੂਜੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੌਣ, ਕਿਥੋਂ ਤੋਂ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰੁਚੀ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸਬਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਾਡੀ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ

ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਵੀ ਮਿਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਸਬਜੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਬਣਾਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੀ ਕਾਫੀ ਮਦਦ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਚੰਗੇ ਹਨ। ਤੇ ਇਹ ਸੀ ਮੇਰੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਦਾ ਤਜਰਬਾ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੀ ਉਮੀਦਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ।

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ

ਬੀ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼) ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ

* * *

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।

ਮੈਂ ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼ (ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ) ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ

ਲੱਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਵਹਾਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਲਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਲਣ ਢੰਗ ਵੀ ਚੰਗਾ ਲਗਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਓਪਰਾ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲੱਗੇ ਤੇ ਸਭ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਸੀ।

ਆਨਲਾਈਨ ਕਲਾਸਾਂ ਨੇ ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਟਾਈਮ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ।

ਅੰਤ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇੰਝ ਹੀ ਕਲਾਸਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ

ਬੀ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼) ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ

* * *

ਟਿਕਣਾ

ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਲੋਕੀਂ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਨੇ। ਗੱਲਾਂ ਸਿਰਫ ਮਾੜੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਬੜੀ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਟਿਕਣਾ ਓਹੀ ਹੈ ਜੋ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸੋਚਦਾ ਤੇ ਵਾਧੂ ਸੋਚਣ ਵਾਲੇ ਕਦੀ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਡੇਗਦੇ ਹਨ।

ਇਥੇ ਓਹੀ ਬੰਦਾ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਟਿਕਦਾ, ਜੋ ਕਿਸੀ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਓਹ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤਾ ਖਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੋਚ ਜਿਥੇ ਮਰਦੀ, ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਾਨ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਨ, ਬਾਨ, ਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਵਾਰ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਫੇਰ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਿਸਾਨ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਮੰਡੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਖਰੀਦ ਵੀ ਮਾਨੋ ਰੁੱਕ ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਸਾਨ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਉੱਤਰੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਅੱਜ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਹਰ ਸਾਲ ਹੜ੍ਹ ਅਤੇ ਸੌਕੇ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ ਮਿੱਟੀ ਹਰ ਵਾਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹਰ ਵਾਰ ਖਰਾਬ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕਿਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਓਨਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਕਾਰਣ :

- * ਖੇਤੀ 'ਚ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।
- * ਹਰ ਦਿਨ ਬੀਜਾਂ ਤੇ ਖਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।
- * ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. 'ਚ ਖੇਤੀ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਧਨ ਦੇ ਵਿਤਰਣ 'ਚੋਂ ਇਕ ਅਨੁਪਾਤਕ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- * ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਫਸਲ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਉਗਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹਦਾ ਮੁੱਲ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦਾ ਰੇਟ ਘੱਟ ਹੀ ਰਖਦੀ ਹੈ।
- * ਉਗਾਈ ਫਸਲ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਥਿਤੀ ਵਧੀਆ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਖੇਤੀ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਵਾਧਾ-ਘਾਟਾ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵਾਰ ਘਾਟਾ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਖੇਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਧਿਆਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਓਨਾ ਧਿਆਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋ ਵੀ ਕੀਮਤ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਹੋਣ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ

ਇੰਗਲਿਸ਼ ਆਨਰਜ਼ (ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ)

ਮਾਂ !

ਅੱਜ ਵਖ-ਵਖ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਿਆਂ ਜਾਣਿਆ ਏ
ਮੌਸਮ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਗਿਆ
ਕਿ ਕਵੀ ਮੇਲੇ 'ਚ ਰੌਣਕਾਂ ਲਿਆ ਜਾਣਿਆ ਏ
ਮੌਸਮ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਰੱਬ ਅੱਗੇ
ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੀਂ
ਜਿਸਨੇ ਦਿੱਤਾ ਮੈਨੂੰ ਜਨਮ
ਉਸ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੀਂ।

ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਬਬੇਰੇ ਨੇ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਪਰ ਓਦੇ ਵਰਗਾ ਨੀ
ਲੱਖ ਪੁੱਛਦੇ ਨੀ ਹਾਲ ਮੇਰਾ
ਪਰ ਓਦੇ ਵਰਗਾ ਨੀ
ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਰੱਬ ਅੱਗੇ
ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੀਂ
ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਰੱਬ ਅੱਗੇ
ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੀਂ।

ਜੋ ਆਪਣੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ
ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਦੀ ਆ
ਜੋ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਨਾ ਸੋਚ ਕੇ
ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੀ ਆ
ਓਹੀ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਐ
ਓਹੀ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਐ
ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਐ

ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਰੱਬ ਅੱਗੇ
ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੀਂ
ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਰੱਬ ਅੱਗੇ
ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੀਂ।

ਉਸਨੇ ਹਸਣਾ ਸਿਖਾਇਆ
ਉਸਨੇ ਤੁਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ
ਗਮ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਸਿਖਾਇਆ
ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਫਰਕ ਸਿਖਾਇਆ
ਸਭ ਕੁਛ ਮੈਨੂੰ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ
ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਿਖਾਇਆ
ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਰੱਬ ਅੱਗੇ
ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੀਂ
ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਰੱਬ ਅੱਗੇ
ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੀਂ।

ਸਭ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਕਰ ਲੈਣੇ ਨੇ
ਓਦਾ ਹੱਥ ਨਾਲ ਰਹੂਗਾ
ਜੋ ਮੇਰਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਬਣ ਕੇ
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੂਗੀ
ਅੱਲ੍ਹਾ ਉਸਨੂੰ ਸੁੱਖ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਵੇ
ਓਦੇ ਦੁੱਖ ਸ਼ਾਮਿਲ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਰ ਦੇਵੇ
ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਰੱਬ ਅੱਗੇ
ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੀਂ।
ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਰੱਬ ਅੱਗੇ
ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੀਂ।

ਹਰਸਿਮਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ

ਬੀ.ਕਾਮ (ਆਨਰਜ਼) ਦੂਜਾ ਵਰ੍ਹਾ

ਵੱਧ ਰਹੀ ਮਹਿੰਗਾਈ

ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਕੁ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬੀਜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਤਾਂ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਕੁਝ, ਦੁਪਹਿਰੇ ਕੁਝ ਤੇ ਸ਼ਾਮੀਂ ਦੁੱਗਣੇ ਤਿਗਣੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਧ-ਪਦਾਰਥਾਂ, ਲੋਹਾ, ਸੀਮਿੰਟ, ਪੈਟਰੋਲ, ਡੀਜ਼ਲ ਤੇ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮੁਦਰਾ ਸਫਿਤੀ ਦੀ ਦਰ ਬਹੁਤ ਉਪਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੰਨੇ-ਪ੍ਰਮੰਨੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵੀ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਦੀ ਛੜੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਲਗਾਤਾਰ ਦੁੜੰਗੇ ਮਾਰਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਸਾਧਾਰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ—ਦਾਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਚੀਨੀ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਵੱਧ ਰਹੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਨੇ ਇਸ ਬਲਦੀ ਉਤੇ ਤੇਲ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਕਦਮ ਚੁਕੇ ਗਏ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਖਿਡਾਰੀ ਇਸ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਏ, ਪਰੰਤੂ ਜ਼ਖ਼ੀਰੇਬਾਜ਼ੀ, ਸੱਟੇਬਾਜ਼ੀ, ਘਾਟੇ ਦੇ ਬਜਟਾਂ ਤੇ ਮੁਦਰਾ ਫੈਲਾਉ

ਕਾਰਨ ਇਹ ਦੈਂਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਬੂ ਨਾ ਆਇਆ ਤੇ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਗਿਆ। ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਕਲੀ ਸੰਕਟਾਂ ਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਿਚ ਲੱਕ-ਤੋੜਵਾਂ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੀਮਿੰਟ, ਘਿਉ ਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂੰਹਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਵਿਚ ਵਾਧਾ, ਡਾਕ ਤਾਰ ਤੇ ਸੰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ-ਬੰਨੇ ਟੱਪ ਗਿਆ।

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਸਾਲ ਘਾਟੇ ਦੇ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਦਰ ਦਾ ਘੱਟ ਰਹਿਣਾ, ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਘਾਟੇ ਦੀ ਵਿੱਤ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨਾ, ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ, ਅਬਾਦੀ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਣਾ, ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਣਾ, ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹੋਣਾ, ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਮੁਦਰਾ ਪਸਾਰ, ਬੇਲੋੜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ, ਮੁਦਰਾ ਪੂਰਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ, ਨਿੱਜੀਕਰਣ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਬੋਝ, ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਕਾਲੇ ਧਨ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ, ਸਫੀਤੀਕਾਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਧਣਾ, ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੇ ਪਸਾਰ, ਮੁਨਾਫੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਬਜ਼ਾਰ, ਜਮਾਂਖੋਰੀ ਤੇ ਖੇਤੀ ਦਾ ਬਰਸਾਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣਾ ਆਦਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰਨ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਾ ਵਾਧਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਟਾ, ਦਾਲਾਂ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਨਿੱਤ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖੁੜ੍ਹ ਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚਾ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਦਵਾੜੇ

ਕਾਰਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਦਰਾ ਸਫੀਤੀ ਦੀ ਦਰ ਕਾਫੀ ਥੱਲੇ ਆਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੈਟਰੋਲ, ਡੀਜ਼ਲ ਤੇ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕੁਝ ਘਟਾਈਆਂ ਨਾ ਗਈਆਂ। ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਘਟਣ ਦੀ ਆਸ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪੈਟਰੋਲ ਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਮੁੜ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਅੱਜ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਿਜਲੀ, ਗੈਸ, ਪੈਟਰੋਲ ਦੇ ਭਾਅ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਸਿਰਮੌਰ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਵੱਸ ਹੋਈ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੀ ਮੁਦਰਾ ਸਫੀਤੀ ਤੋਂ ਭੈਭੀਤ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਧੇਰੇ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਮੱਧਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਆਮ ਲੋੜ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਕੇ ਕਰਜ਼ਾਈ ਲੋਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੋੜਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋਣ ਲਗੇ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਧਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਧਣ ਲੱਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਲੁੱਟਾਂ-ਖੋਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਕਈ ਆਤਮਘਾਤ ਦੇ ਰਾਹ। ਹੁਣ ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਦਵਾੜੇ ਤੋਂ ਭੈਭੀਤ ਹੋ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਫਿਰ ਘਟਾਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਰਥਕ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਥਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਲੱਕ ਤੋੜਵਾਂ ਵਾਧਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਉਪਰ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਵਿਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਨਾ ਵਧਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਾਉਣੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸਾਂ ਤੇ ਟੋਲ ਟੈਕਸਾਂ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਟੈਕਸ ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਫਿਰ ਆਏ ਦਿਨ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਏ ਡੇਢੇ ਕਰ ਕੇ ਆਮ ਚੀਜ਼ ਮਹਿੰਗਾ ਕਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਕਲੀ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ, ਜਮ੍ਹਾਂਖੋਰਾਂ ਤੇ ਧਨ ਕੁਬੇਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਹੋ ਲੋਕ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋਭੀ ਰੁਚੀਆਂ ਕਾਰਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਗਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਟੈਕਸ ਘਟਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚ ਘਟ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾ ਉਪਰ ਬਲ ਦੇ ਕੇ ਉਚਿਤ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅਧਿਕਤਮ ਮੁੱਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਦਰਾ ਪਸਾਰ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਕੇ ਦਾ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਭੰਡਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰੀਦ-ਫਰੋਖਤ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵੇਚ ਕੇ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ।

ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੋਕਰਾਜ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲੋਕਰਾਜ ਦੀ ਪਕਿਆਈ ਲਈ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਾ ਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਨਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਉਥੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤਕ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਪਾਏਗਾ, ਤਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਪਾਵਾਂਗੇ।

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ

ਬੀ.ਏ. (ਇੰਗਲਿਸ਼ ਆਨਰਜ਼)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ 400ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ/ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਯੋਧੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸੂਰਮੇ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ ਪਰੰਤੂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਗੇ। ‘ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ’ ਜਾਂ ‘ਧਰਮ ਦੀ ਚਾਦਰ’ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ 1621 ਈ. ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁੰਦਰ, ਸਿਹਤਮੰਦ, ਸੰਤ ਸਰੂਪ, ਕੋਮਲ ਚਿੱਤ, ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਉਦਾਰ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਮ ਤਿਆਗ ਮੱਲ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਜੋਹਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ 59 ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ 57 ਸਲੋਕ ਰਚੇ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ 16 ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸਲੋਕ, ਦੋਹਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਉੜੀ, ਆਸਾ, ਬਿਹਾਗੜਾ, ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ, ਸੋਰਠਿ, ਧਨਾਸਰੀ, ਜੈਤਸਰੀ, ਟੋਡੀ, ਤਿਲੰਗ, ਬਿਲਾਵਲੁ, ਰਾਮਕਲੀ, ਮਾਰੂ, ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਬਸੰਤੁ, ਸਾਰੰਗ ਅਤੇ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ 9ਵੇਂ ਮਹਲੇ ਦੇ ਕੁਝ ਸਲੋਕ :

ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਗਾਇਉ ਨਹੀ ਜਨਮੁ ਅਕਾਰਥੁ ਕੀਨੁ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਜੁ ਮਨਾ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਜਲ ਕਉ ਮੀਨੁ॥

ਬਿਖਿਆਨੁ ਸਿਉ ਕਾਹੈ ਰਚਿਉ ਨਿਮਖ ਨ ਹੋਹਿ ਉਦਾਸੁ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਜੁ ਹਰਿ ਮਨਾ ਪਰੈ ਨ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੁ॥

ਜੇ ਉਪਜਿਉ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੇ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਲੇ ਛਾਡਿ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲਿ॥

ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਅਰੁ ਪੇਖਨਾ ਐਸੇ ਜਗ ਕਉ ਜਾਨਿ॥
ਇਨ ਮੈ ਕੁਛ ਸਾਚੇ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਭਗਵਾਨੁ॥

ਰਾਮ ਗਾਇਉ ਰਾਵਨ ਗਾਇਓ ਜਾ ਕਉ ਬਹੁ ਪਰਵਾਰ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਥਿਰੁ ਕਛੁ ਨਹੀ ਸੁਪਨੇ ਜਿਉਂ ਸੰਸਾਰੁ॥

ਬਿਰਧਿ ਭਇਉ ਸੂਝੇ ਨਹੀ ਕਾਲੁ ਪਹੁਚਿਉ ਆਨਿ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਰ ਬਾਵਰੈ ਕਿਉ ਨ ਭਜੈ ਭਗਵਾਨੁ॥

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰੁ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਬਿਰਥਾ ਸਭ ਹੀ ਮਾਨੁ॥

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ :

ਜਨ ਨਾਨਕ ਜਗੁ ਜਾਨਿਓ ਮਿਥਿਆ ਰਹਿਓ ਰਾਮ ਸਰਨਾਈ॥
(ਗਉੜੀ, ਅੰਗ 219)

ਸਗਲ ਜਗਤ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸੁਪਨਾ ਬਿਨਸਤ ਲਗਤ ਨ ਬਾਰ॥
(ਸੋਰਠਿ, ਅੰਗ 633)

ਇਹੁ ਜਗੁ ਹੈ ਸੰਪਤਿ ਸੁਪਨੇ ਕੀ ਦੇਖਿ ਕਹਾ ਐਡਾਨੇ॥
(ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ, ਅੰਗ 1186)

ਜੇ ਉਪਜੈ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੇ ਰਹਨੁ ਨ ਕੋਊ ਪਾਵੈ॥
(ਸਾਰੰਗ, ਅੰਗ 1231)

—

ਨਾਨਕ ਜਨੁ ਕਹਿ ਪੁਕਾਰ ਸੁਪਨੈ ਜਿਉ ਜਗ ਪਸਾਰੁ॥
(ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਅੰਗ 1352)

—

ਚੰਚਲ ਮਨੁ ਦਹਦਿਸਿ ਕਉ ਧਾਵਤ ਅਚਲ ਜਾਹਿ ਠਹਰਾਨੋ॥
(ਧਨਾਸਰੀ, ਅੰਗ 685)

—

ਪਾਪੀ ਹੀਅ ਮਹਿ ਕਾਮ ਬਸਾਇ॥
ਮਨ ਚੰਚਲ ਯਾ ਤੇ ਗਹਿਓ ਨ ਜਾਇ॥

(ਬਸੰਤ, ਅੰਗ 1186)

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਕ ਸਦਾਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦੀ ਸੇਧ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਰੱਬੀ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਜੋਤ ਕੌਰ

ਬੀ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼) ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ

ਓਹ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ

ਦੱਸ ਲੱਖ ਤੇ ਭਾਰੀ ਸਿੰਘ ਚਾਲੀ ਨਾਲ
ਅਜੀਤ ਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸੀ...

ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵੀ ਡਰਗੀ ਸੀ ਇੰਨੀ ਭਾਰੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਦੀ ਦਹਾੜ ਸੀ...

ਓਹ ਦੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਹੀ ਬਥੇਰੇ ਸਨ

ਭਲੇ ਹੀ ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਭਾਰੀ ਤਾਦਾਦ ਸੀ...
ਦੱਸ ਲੱਖ ਵੀ ਹਾਰ ਮੰਨ ਗਏ ਮੁਗ਼ਲ ਇੰਨੇ ਮੁਰਦਾਰ ਸੀ...
ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਜੰਗੇ ਮੈਦਾਨ ਡਰਾ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ
ਸਵਾ ਲੱਖ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਇਕ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਸੀ...
ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਚਮਕੌਰ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ
ਤਦ ਵੀ ਝੁਕਾ ਨਾ ਸਕੀ ਸਾਡੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਸੀ...

ਓਥੇ ਦੋ ਲਾਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਕਚੈਹਰੀ 'ਚ ਕਰ ਰਹੇ
ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਸੀ...

ਨਿੱਕੇ ਮਾਸੂਮਾਂ ਦਾ ਜਿਗਰਾ ਕਿੰਨਾ ਫੌਲਾਦ ਸੀ।

ਹੁੰਦਾ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਬਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜੋ ਔਲਾਦ ਸੀ।

ਓ ਨਿੱਕੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਤੇ ਫ਼ਤਿਹ ਸਿੰਘ ਦਾ
ਆਖਰ ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਸੀ।

ਦੀਵਾਰਾਂ 'ਚ ਚੁਣਵਾਤਾ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ
ਜਦਕਿ ਆਰੋਪ ਵੀ ਓਹਨਾਂ ਤੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਸੀ।
ਲਾਲਚ ਲਈ ਮਾਸੂਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਉਣ ਲਈ ਮੰਨ ਗਏ,
ਓ ਕਿੰਨੇ ਜ਼ਾਲਮ ਜੱਲਾਦ ਸੀ।

ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੀ ਝੁਕਣ ਦੇਣੀ
ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੁਰਾਦ ਸੀ।
ਅੱਜ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਰੋਂਦੇ ਨੇਂ ਦੇਖ ਓ ਮੰਜ਼ਰ
ਸਦਾ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਆਬਾਦ ਜੀ।
ਕਦੇ ਭੁਲਿਓ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸੂਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ
ਇਹ 'ਮਨਹਰ' ਦੀ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਫਰਿਆਦ ਜੀ।
ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਫਰਿਆਦ ਜੀ।

ਮਨਹਰਲੀਨ ਸਿੰਘ ਖੁਰਾਨਾ

ਵੱਡੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਨੰਬਰ-1 ਜੇਤੂ ਲੇਖ

ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ/ਨੌਜਵਾਨ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ, ਆਪਣੀ ਰੁਚੀ ਬਾਰੇ, ਆਪਣੇ ਫ਼ਾਇਦੇ ਲਈ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਲਈ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਵਾਰਥੀ, ਹਉਮੈਵਾਦੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ। ਅੱਜ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ, ਦੋਸਤਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਦਬਾਅ, ਕਈ ਵਾਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੱਤ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਤੱਤਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ/ਗੱਲਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ :

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਰਹਿ ਗੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਵਟਸਐਪ, ਫੇਸਬੁੱਕ, ਸਨੈਪਚੈਟ, ਟਵਿੱਟਰ, ਗੂਗਲ ਆਦਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਐਪਾਂ ਹਨ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਕ੍ਰਿਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗੂਗਲ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਜੋ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਨ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਉੱਤਰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਸਾਧਨ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਸਨ ਪਰੰਤੂ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਸਰਾਪ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ

ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ

ਹਨ। ਜੋ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਐਕਟਿਵ/ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ, ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਘੱਟ ਕਾਇਮ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜੋ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਜਾਂ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ:

ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ੈਅ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਾਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਕੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਜੋ ਕਿ ਪੈਸੇ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਹੈ ਉਸ ਉਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ : ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੈਸੇ ਲੈ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਢਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਅਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣਾ :

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੇ ਸਥਾਨ— ਮੰਦਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਮਸੀਤ, ਜਿਥੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਗਿਆਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਾਣ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਇਕ ਸੰਕਟ ਦੀ ਘੜੀ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਅਕਲ 'ਤੇ ਪਰਦਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ

ਖਿਆਲਾਤਾਂ ਵੱਲ ਰੁਚੀ ਨਾ ਵਧਾਉਣਾ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੁਣਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਗੋਂ ਸਰਬੱਤ ਭਾਵ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਚੀ ਘਟਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਦੇਣਾ :

ਮਾਪੇ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਜੀਅ ਤਾਂ ਖੁਦ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਪੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਕੇ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ, ਲੈਪਟਾਪ ਜਾਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੇ ਉਹ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਹੋਣਾ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਾਪਿਆਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਰਾਜਨਤੀਕ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਬਾਅ :

ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਲਈ, ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਦਬਾਅ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾ ਤਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਬਸ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਲੋਂ ਚੰਗੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਦਬਾਅ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੇ ਤੱਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਫਰੋਲਣ ਤੋਂ ਬੇਬਸ ਹਨ।

ਨੈਤਿਕਤਾ, ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ, ਸਤਿਕਾਰ ਆਦਿ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਵੇਸਲਾਪਣ :

ਇਹ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਲ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਜਾਂ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨਾਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਘੱਟ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਭੁੱਲਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਵੇਸਲੇਪਣ ਵਾਲਾ ਰਵੱਈਆ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਨੌਜਵਾਨ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅਸਫਲਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨੌਜਵਾਨ ਇਕਲਤਾ ਵਿਚ ਖੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਬਸ ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਉਹਦਾ ਖਿਆਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟੀਆ ਹੈ। ਉਹ ਹਰੇਕ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਇਕੱਲਾ ਮਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਆਦਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਉਮੈਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਗੋਂ ਮਿਲ-ਜੁਲ ਕੇ ਹਰੇਕ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਗੁਣ ਉਹ ਚੰਗੇ ਜਾਂ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਗੱਲ 'ਚ 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਾਣ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਕੁਝ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪੈਸੇ ਲਈ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਹਰ ਕੋਈ ਸੁਆਰਥੀ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅੱਜ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਉਮੈਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਛੱਡ ਦਿਓ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਾ ਬਣੋ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ ਵੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲਵੋ ਵੀ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਵਿਚਲੀ ਕੰਧ ਤੋੜ ਸਕੀਏ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਰਚਿਤ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪੰਕਤੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਹਲੂਣਾ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਲੇਖ ਨੂੰ ਅਗੇ ਨਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇੱਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ:

ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਾ ਬਣੋ ਨੌਜਵਾਨੋ,
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਲੱਖਾਂ ਹਰਜ਼ਾਨੇ।
ਮਿਲ-ਵਰਤ ਕੇ ਰਹੋ ਨੌਜਵਾਨੋ,
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਣੇ ਖਜ਼ਾਨੇ।
ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਥੋਡੇ ਅੱਗੇ ਨੌਜਵਾਨੋ,
ਮਦਦ ਕਰੋ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੋ।
ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਨਾ ਬਣੋ ਨੌਜਵਾਨੋ,
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਲੱਖਾਂ ਹਰਜ਼ਾਨੇ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼ (ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ)

ਜੈਸੇ ਜਲ ਤੇ ਬੁਦਬੁਦਾ ਉਪਜੈ ਬਿਨਸੈ ਨੀਤ ॥
ਜਗ ਰਚਨਾ ਤੈਸੇ ਰਚੀ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਮੀਤ ॥ 25 ॥

ਜਤਨ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਕੇ ਕੀਏ ਦੁਖ ਕੇ ਕੀਓ ਨ ਕੋਇ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਹਰਿ ਭਾਵੈ ਸੋ ਹੋਇ ॥ 39 ॥

ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੂ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤ ਮੈ ਕਿਨ ਜਪਿਓ ਗੁਰ ਮੰਤੁ ॥ 56 ॥

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਾਰੀ ਦਿਵਸ

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਾਰੀ ਦਿਵਸ, ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ 8 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਨਮਾਨ, ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਦਿਨ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਤਿਉਹਾਰ ਵਾਂਗ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਿਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸੰਨ 1908 ਵਿਚ 15,000 ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ, ਕੰਮ ਦੇ ਘੰਟੇ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਮਾਰਚ ਕੱਢਿਆ। ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਨ 1909 ਵਿਚ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਾਰੀ ਦਿਵਸ 28 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ 1910 ਵਿਚ ਕਲਾਰਾ ਜੇਟਕਿਨ (Clara Jetkin) (ਜਰਮਨ ਦੀ ਸੋਸ਼ਲ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨਾਰੀ ਦਫਤਰ ਦੀ ਆਗੂ) ਨਾਮ ਦੀ ਇਕ ਔਰਤ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਾਰੀ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਾਰੀ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ 17 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਔਰਤਾਂ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਾਰੀ ਦਿਵਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਾਰੀ ਦਿਵਸ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 19 ਮਾਰਚ, 1911 ਨੂੰ ਆਸਟਰੀਆ, ਡੈਨਮਾਰਕ, ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1913 ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ

8 ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਇਹ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਨਾਰੀ ਦਿਵਸ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਫੁੱਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਛੁੱਟੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਜਿਹੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਮਾਲ ਜਾਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਤੇ ਭਾਰੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਉਦੋਂ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਮਰਦਾਂ ਵਲੋਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਾਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਤੱਕ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਵੀ ਬੈਠ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਹੁਦਿਆਂ; ਮੰਤਰੀ, ਰਾਜਪਾਲ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਜੱਜ, ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਆਦਿ 'ਤੇ ਵੀ ਔਰਤਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਸ਼ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਤਰੱਕੀ ਵੇਖਕੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ।

ਉਪਰੀ ਨਜ਼ਰੇ ਵੇਖਿਆਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਉਪਰ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ, ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ, ਬਾਲ ਵਿਆਹ, ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਆਦਿ। ਪਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਹਲੂਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਤੇਜ਼ਾਬ ਸੁੱਟਣ ਤੇ ਬਲਾਤਾਕਾਰ ਵਰਗੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜ਼ਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ 'ਚ ਮਰਦ ਤੇ ਔਰਤ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੇਠਲੇ ਤੋਂ ਉਪਰਲੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ

ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਚੇਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਚਾਨਣ ਦੇ ਮੁਨਾਰੇ ਉੱਚ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਰਹੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਅਸਾਵੇਂ ਵਿਕਾਸ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤ ਨਾਲ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਧੀਨਗੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਵਿਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਲ, ਸੰਸਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਮਾਨ ਔਰਤ 'ਤੇ ਥੋਪ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਅਧੀਨਗੀ ਵਾਲੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਠੀਕ ਨਿਰਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਮਰਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਔਰਤ ਪਿਛਾਂਹ ਖਿੱਚੂ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਰਭਰਤਾ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਨੌਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਈ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਕੰਮਕਾਜੀ ਥਾਵਾਂ, ਦਫਤਰਾਂ ਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਮਰਦਾਵੀਂ ਸੱਤਾ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਰੋਹਬ ਹੇਠ ਔਰਤ ਨੂੰ ਵਿਚਰਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖੇਤਾਂ ਜਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਹੈ। ਉਹ ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਜਿਨਸੀ ਸੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਠੇਕਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਘਾਟ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਾਸ਼ਾ, ਬਿਮਾਰੀ ਤੇ ਭੈੜਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁਜੈਲਾ ਸਥਾਨ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਤੇ ਔਰਤ ਦੀ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਈ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਔਰਤ ਅਤੇ ਮਰਦ ਵਿਚਲੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀਆਂ-ਲਿਖੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਰਾਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਕੇ ਬੱਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਘਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਡਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਧਰ ਵੀ ਛੇੜਛਾੜ ਤੇ ਲੁੱਟ-ਘਸੁੱਟ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਫੀ ਵੱਧ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਅੱਜ ਔਰਤਾਂ ਨਾ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਹਰ। ਕੌਮੀ ਅਪਰਾਧ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜਿਨਸੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਲ 2016 ਵਿਚ 38,947 ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰ ਜਨਾਹ ਹੋਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 36,857 ਮੁਲਜ਼ਮ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 630 ਘਰੇਲੂ ਮੈਂਬਰ, 1,087 ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਵਿਅਕਤੀ, 2,174 ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਅਤੇ 10,520 ਗੁਆਂਢੀ ਸਨ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 4,882 ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰ ਜਨਾਹ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ 4,903 ਮੁਲਜ਼ਮ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿੱਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਟੀਆ ਹਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜ਼ਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਰਿੰਦੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਇਹ ਔਰਤ ਇਕ 8 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਬੱਚੀ, 20 ਸਾਲ ਦੀ ਕੁੜੀ ਜਾਂ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਹੀ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਾਪੇ ਵੀ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਡਰ ਅਤੇ ਸਹਿਮ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਡਰਦੀਆਂ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਬੁਲੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ। ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਚੇਤੰਨ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਆਪ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂਹੀਂ ਗਲਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਬਦਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਇਕ ਵਧੀਆ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ

ਉਹ ਔਰਤ ਇਕ ਧੀ ਹੋਵੇ, ਭੈਣ ਹੋਵੇ, ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਜਾਂ ਮਾਂ ਹੋਵੇ, ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਕ ਔਰਤ ਬਾਝੋਂ ਘਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਸਮਾਜ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਆਖਿਰ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਾਂ-ਭੈਣ ਦੀ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਰ ਮਰਦ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਭੈਣ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੇਗਾਨੀ ਮਾਂ ਭੈਣ ਦੀ ਵੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨਾ ਓਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਚੱਲਦੀ ਹਰ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਦਿਨ ਹੀ ਨਾਰੀ ਦਿਵਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ
(ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ)

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਰਾਗੁ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮਹਲਾ 9॥

ਰਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਰਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਇਹੈ ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਹੈ॥
ਮਾਇਆ ਕੇ ਸੰਗੁ ਤਿਆਗੁ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਕੀ ਸਰਨਿ ਲਾਗੁ॥
ਜਗਤ ਸੁਖ ਮਾਨੁ ਮਿਥਿਆ ਝੂਠੇ ਸਭ ਸਾਜੁ ਹੈ॥1॥ ਰਹਾਉ॥
ਸੁਪਨੇ ਜਿਉ ਧਨੁ ਪਛਾਨੁ ਕਾਹੇ ਪਰਿ ਕਰਤ ਮਾਨੁ॥
ਬਾਰੂ ਕੀ ਭੀਤਿ ਜੈਸੇ ਬਸੁਧਾ ਕੇ ਰਾਜੁ ਹੈ॥1॥
ਨਾਨਕੁ ਜਨੁ ਕਹਤੁ ਬਾਤ ਬਿਨਸਿ ਜੈਹੈ ਤੇਰੇ ਗਾਤੁ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਕਰਿ ਗਇਓ ਕਾਲੁ ਤੈਸੇ ਜਾਤੁ ਆਜੁ ਹੈ॥2॥1॥

ਮੁਾਰਾ ਦੇਸ ਪੁਆਧ

ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਿੱਤਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਝਾ, ਮਾਲਵਾ ਅਤੇ ਦੋਆਬਾ ਦਾ ਹੀ ਨਾਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਕ ਹਿੱਸਾ 'ਪੁਆਧ' ਵੀ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਲੋਕ ਪੁਆਧ ਨੂੰ ਭੁੱਲਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੁਆਧ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਹੈ, ਖੇਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੋਹਾਲੀ, ਰੋਪੜ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣੇ ਦਾ ਘੱਗਰ ਪਾਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਅੰਬਾਲਾ ਅਤੇ ਜੀਂਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੁਆਧ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ 'ਪੁਆਧੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਉਪ-ਬੋਲੀਆਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹੈ।

ਪੁਆਧ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨਾਲ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਿਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਖੇਤਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਇਸ (ਪੁਆਧੀ) ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਸੰਗਠੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਨੇੜੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਵਸਣਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੁਆਧ ਖੇਤਰ ਦੇ ਲਗਭਗ 50 ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਦਿ ਸਿਟੀ ਬਿਊਟੀਫੁਲ' ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਉਪ-ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦਰਜਾ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬੋਲੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਟਕਸਾਲੀ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਇਸਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧੁਨੀਆਤਮਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਬਦ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ :

ਬੌੜ (ਸਥਾਨ), ਮੈਂਸ (ਮੱਝ), ਛੋਕਰਾ (ਮੁੰਡਾ), ਗੈਂ (ਗਾਂ), ਚਾਲਣੀ (ਕੜਾਹੀ), ਰਮੈਣ (ਰਾਮਾਇਣ), ਹਮੈ (ਅਸੀਂ), ਥਮੈ (ਤੁਸੀਂ), ਉਰੈ (ਇੱਥੇ), ਬਿਚਮਾ (ਵਿਚ),

ਮੁਾਰੇ (ਸਾਡੇ), ਥੁਾਰੇ (ਤੁਹਾਡੇ), ਗੈਲ (ਨਾਲ) ਆਦਿ ਇਸ ਬੋਲੀ ਦੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ।
 ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਉੱਤਰ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ :
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਰੈ ਬੰਤਾ ਤੋਂ ਕਹਾਂ ਜਾਹਾਂ ?
 ਉੱਤਰ : ਕਿਤੇ ਬੀ ਨੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਤੋਂ ਝੂਠ ਕਦ ਤੇ ਬੋਲਣ ਲਗ ਗਿਆ ?
 ਉੱਤਰ : ਕਿਉਂ, ਇਸ ਮਾ ਝੂਠ ਕੀ ਕਿਆ ਬਾਤ ਐ।
 ਪੁਆਧ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸੋਬੇ ਮੌਕੇ ਸਥਾਪਿਤ ਖੇੜਾ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਾਧੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਤੇ ਰਖਵਾਲੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਕੇ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਐਤਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਕੱਚੀ ਲੱਸੀ ਨਾਲ ਨਹਾਉਣਾ, ਸ਼ਾਮੀ ਚਿਰਾਗ (ਦੀਵੇ) ਬਾਲਣਾ, ਕਣਕ ਦੇ ਦਲੀਏ ਦਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ ਆਦਿ।

ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਵੀ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ 33% ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬਾਰਾਂਮਾਹ ਪੁਆਧੀ ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਪੁਆਧ (ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦੋ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜੰਗਾਂ ਚੱਪੜ ਚਿੜੀ ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜੰਗ ਵੀ ਪੁਆਧ ਵਿਚ ਹੀ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵੇਦ 'ਰਿਗਵੇਦ' ਵੀ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ (ਪੁਆਧ ਦੇ ਇਲਾਕੇ) ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋਕ ਬੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਗੀਤ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ 'ਚੋਂ ਪੁਆਧ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :
 ਮਾਝੇ ਮਾਲਵੇ ਦੁਆਬੇ ਦੀਆਂ ਜੱਟੀਆਂ,
 ਗਿੱਧੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਭੜਥੂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਪੁਆਧ ਅਲੋਪ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਸੁਹਾਗ ਦੇ ਲੋਕਗੀਤ ਦੀ ਵੰਨਗੀ
ਵੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਪੁਆਧ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੁਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।
ਬੇਟੀ ਚੰਦਨ ਕੇ ਉਹਲੇ ਉਹਲੇ ਕਿਉਂ ਏ ਖੜੀ
ਮੈਂ ਤੋ ਦੇਖਾਂ 'ਤੀ ਬਾਬਲ ਜੀ ਕੀ ਬਾਟ।
ਬਾਬਲ ਵਰ ਲੋੜੀਏ
ਬੇਟੀ ਕੈਸਾ ਤੇ ਵਰ ਲੋੜੀਏ

ਬਾਬਲ ਜਿਉਂ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚੰਦ
ਘਨੱਈਆ ਵਰ ਲੋੜੀਏ ... ਏ ...।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਆਧ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਾਝੇ, ਮਾਲਵੇ ਅਤੇ
ਦੁਆਬੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਤੇ ਵੱਖਰਤਾ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਨਾ ਵਿਸਾਰੋ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬੀ ਆਨਰਜ਼ (ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ)

“ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ” ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸ਼ੋਰਟ ਟਰਮ ਕੌਰਸ ਕਰਵਾਇਆ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ‘ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ’ ਸੰਬੰਧੀ 30 ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ੋਰਟ ਟਰਮ ਕੌਰਸ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੌਰਸ ਦੀ ਕਲਾਸ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਤੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਸਿੱਖਲਾਈ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪ੍ਰਾਧਿਆਪਕ ਡਾ. ਰਾਜੀਵ ਮਿੱਡਾ ਨੇ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੀ.ਪੀ.ਟੀ., ਐਕਸਲ, ਵਰਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ।

ਇਸ ਕੌਰਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਫੌਂਟ, ਲਿਪੀਅੰਤਰ ਤੇ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਉਚੇਚੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਸਿੱਖਲਾਈ ਪਟਿਆਲਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਡਾ. ਸੀ. ਪੀ. ਕੰਬੋਜ ਨੇ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਕੌਰਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਡਾ. ਭੂਪਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਖ਼ਸ਼ੀ, ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਡਾ. ਰਾਜਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਜਿਹੇ ਕਈ ਪ੍ਰਾਧਿਆਪਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ ਦੇ ਡਾ. ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਥਾਪਰ, ਰਾਮਾਨੁਜਮ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਸਿਮਰਨ ਸੇਠੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਸਿੱਖਲਾਈ ਐਨੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਕਲਾਸ ਅਕਸਰ ਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੌਰਸ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਬੋਲ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੌਰਸ ਨੂੰ ਉਲੀਕਣ ਤੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਡਾ. ਵਿਨੈਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਨਿਭਾਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਡਾ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਤੇ ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਕੌਰਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਗੁਰਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਈਕਿਊਏਸੀ ਦੇ ਡਾ. ਨੀਤਾ ਢੀਂਗਰਾ ਵੀ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੌਰਸ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ

‘ਅੰਦੋਲਨ’ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਰਥਾਤ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਅੰਦੋਲਨ ਬਣਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਡੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਪਸੀਨਾ ਵਹਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਨੀਤੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੋਣ ਤਾਂ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ।

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। 1917 ਵਿਚ ਅਵਧ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ 1920 ਤਕ ਆਉਂਦੇ-ਆਉਂਦੇ ਅਵਧ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗਠਿਤ ਹੋਇਆ।

ਸੰਨ 1987 ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਿਕੈਤ ਨੇ ਬਿਜਲੀਘਰ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਿਸਾਨ ਸੰਗਠਨ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲੱਖਾਂ ਕਿਸਾਨ ਹਨ

ਜੋ ਕਿ ਆਏ ਦਿਨ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਸੰਨ 2020 ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀ ਰਾਜ ਦੀ ਏ.ਪੀ.ਈ.ਐਮ.ਸੀ. ਭਾਵ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਮੰਡੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਫਸਲ ਵੇਚਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਿਊਨਤਮ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ (ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਪੀ.) ਉੱਤੇ ਖਰੀਦ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਮੰਡੀਆਂ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਯੂ.ਪੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਕਿਸਾਨ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬਾਰਡਰਾਂ ਉਤੇ ਨਵੇਂ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਅਰੇ ਤੋਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ “ਜੈ ਜਵਾਨ ਜੈ ਕਿਸਾਨ” ਅਰਥਾਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜਵਾਨ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ
ਪਹਿਲਾ ਵਰ੍ਹਾ

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ

ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ 9 ॥

ਸਾਧੋ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵਉ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਪਾਇਓ ਬਿਰਥਾ ਕਾਹਿ ਗਵਾਵਉ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ਦੀਨ ਬੰਧ ਹਰਿ ਸਰਨਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਆਵਉ ॥
ਗਜ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸੁ ਮਿਟਿਓ ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਤੁਮ ਕਾਹੇ ਬਿਸਰਾਵਉ ॥ 1 ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਫੁਨਿ ਭਜਨ ਰਾਮ ਚਿਤੁ ਲਾਵਉ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮੁਕਤਿ ਪੰਥ ਇਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਤੁਮ ਪਾਵਉ ॥ 2 ॥ 5 ॥

ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਮਹਲਾ 9 ॥

ਜਗਤ ਮੈ ਝੂਠੀ ਦੇਖੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਅਪਨੇ ਹੀ ਸੁਖ ਸਿਉ ਸਭ ਲਾਗੇ ਕਿਆ ਦਾਰਾ ਕਿਆ ਮੀਤ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮੇਰਉ ਮੇਰਉ ਸਭੈ ਕਹਤ ਹੈ ਹਿਤ ਸਿਉ ਬਾਧਿਓ ਚੀਤ ॥
ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਸੰਗੀ ਨਹ ਕੋਊ ਇਹ ਅਚਰਜ ਹੈ ਰੀਤਿ ॥ 1 ॥
ਮਨ ਮੂਰਖ ਅਜਹੂ ਨਹ ਸਮਝਤ ਸਿਖ ਦੈ ਹਾਰਿਓ ਨੀਤ ॥
ਨਾਨਕ ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਪਰੈ ਜਉ
ਗਾਵੈ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਗੀਤ ॥ 2 ॥ 3 ॥ 6 ॥ 38 ॥ 47 ॥

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ 9 ॥

ਇਹ ਜਗਿ ਮੀਤੁ ਨ ਦੇਖਿਓ ਕੋਈ ॥
ਸਗਲ ਜਗਤੁ ਅਪਨੈ ਸੁਖਿ ਲਾਗਿਓ ਦੁਖ ਮੈ ਸੰਗਿ ਨ ਹੋਈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦਾਰਾ ਮੀਤ ਪੂਤ ਸਨਬੰਧੀ ਸਗਰੇ ਧਨ ਸਿਉ ਲਾਗੇ ॥
ਜਬ ਹੀ ਨਿਰਧਨ ਦੇਖਿਓ ਨਰ ਕਉ ਸੰਗੁ ਛਾਡਿ ਸਭ ਭਾਗੇ ॥ 1 ॥
ਕਹਉ ਕਹਾ ਯਿਆ ਮਨ ਬਉਰੇ ਕਉ ਇਨ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਲਗਾਇਓ ॥
ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਸਕਲ ਭੈ ਭੰਜਨ ਜਸੁ ਤਾ ਕੋ ਬਿਸਰਾਇਓ ॥ 2 ॥
ਸੁਆਨ ਪੂਛ ਜਿਉ ਭਇਓ ਨ ਸੂਧਉ ਬਹੁਤੁ ਜਤਨੁ ਮੈ ਕੀਨਉ ॥
ਨਾਨਕ ਲਾਜ ਬਿਰਦ ਕੀ ਰਾਖਹੁ ਨਾਮੁ ਤੁਹਾਰਉ ਲੀਨਉ ॥ 3 ॥ 9 ॥

ਸੁਖ ਮੈ ਬਹੁ ਸੰਗੀ ਭਏ ਦੁਖ ਮੈ ਸੰਗਿ ਨ ਕੋਇ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਜੁ ਮਨਾ ਅੰਤਿ ਸਹਾਈ ਹੋਇ ॥ 32 ॥
ਜਗ ਰਚਨਾ ਸਭ ਝੂਠ ਹੈ ਜਾਨਿ ਲੋਹੁ ਰੇ ਮੀਤ ॥
ਕਹਿ ਨਾਨਕ ਥਿਰੁ ਨਾ ਰਹੈ ਜਿਉ ਬਾਲੂ ਕੀ ਭੀਤਿ ॥ 49 ॥
ਚਿੰਤਾ ਤਾ ਕੀ ਕੀਜੀਐ ਜੋ ਅਨਹੋਨੀ ਹੋਇ ॥
ਇਹੁ ਮਾਰਗੁ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਨਾਨਕ ਥਿਰੁ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥ 51 ॥
ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੋ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ਲੇ ਛਾਡਿ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ ॥ 52 ॥

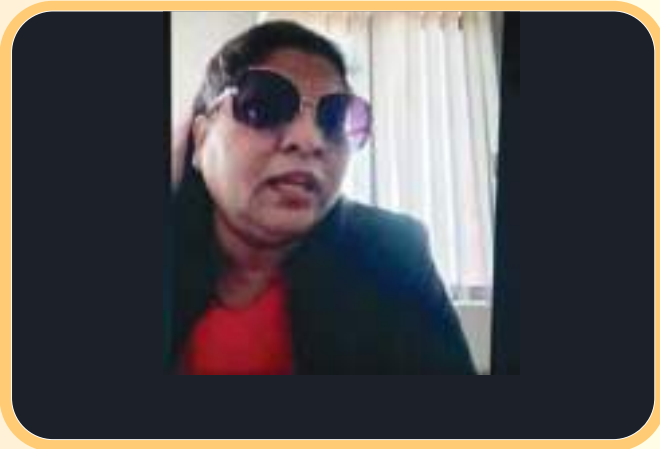
ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ 9 ॥

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥
ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥
ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ ॥ 1 ॥
ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ ॥ 2 ॥
ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਜਿਹ ਨਰ ਕਉ ਕੀਨੀ ਤਿਹ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨੀ ॥
ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ ॥ 3 ॥ 11 ॥

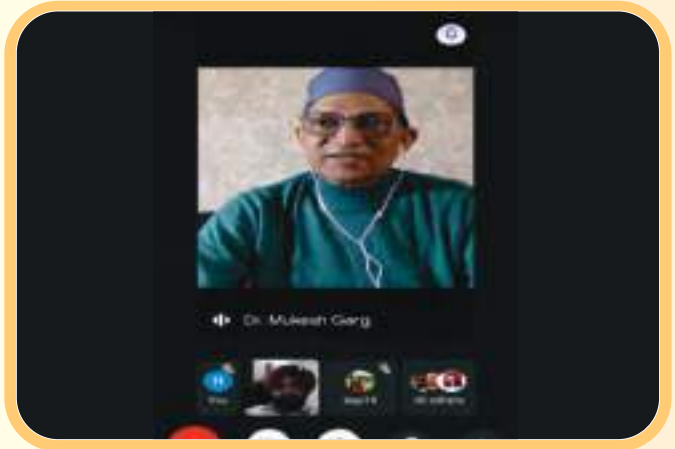
ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮਹਲਾ 9 ॥

ਬੀਤ ਜੈਹੈ ਬੀਤ ਜੈਹੈ ਜਨਮੁ ਅਕਾਜੁ ਰੇ ॥
ਨਿਸਿ ਦਿਨੁ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਰਾਨ ਸਮਝਤ ਨਹ ਰੇ ਅਜਾਨ ॥
ਕਾਲੁ ਤਉ ਪਹੁਚਿਓ ਆਨਿ ਕਹਾ ਜੈਹੈ ਭਾਜਿ ਰੇ ॥ 1 ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਸਥਿਰੁ ਜੋ ਮਾਨਿਓ ਦੇਹ ਸੋ ਤਉ ਤੇਰਉ ਹੋਇ ਹੈ ਖੇਹ ॥
ਕਿਉ ਨ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿ ਮੂਰਖ ਨਿਲਾਜ ਰੇ ॥ 1 ॥
ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਹੀਏ ਆਨਿ ਛਾਡਿ ਦੇ ਤੈ ਮਨ ਕੋ ਮਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨ ਇਹ ਬਖਾਨਿ ਜਗ ਮਹਿ ਬਿਰਾਜੁ ਰੇ ॥ 2 ॥ 4 ॥

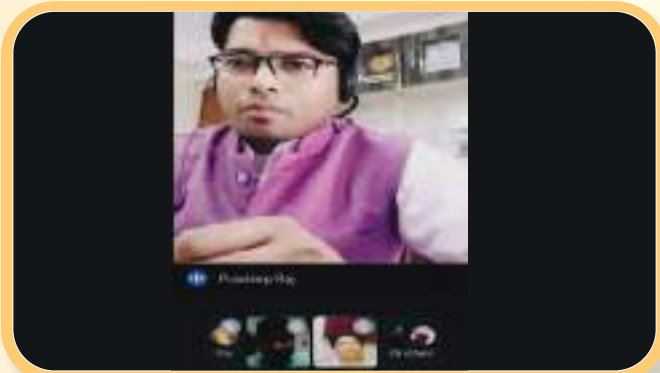
UMANG : The Enabling Unit

Resource Person Prof. Kusum Lata Malik

The 'Lata Mangeshkar' National Music competition

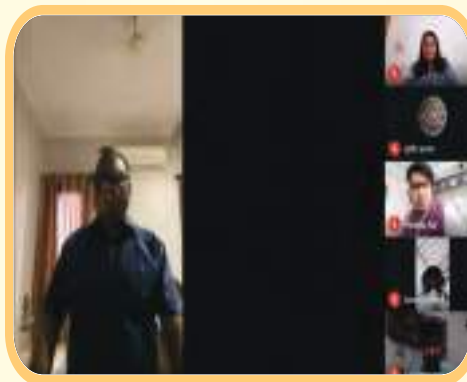
Resource Person Shri Pradeep Raj

Resource Person Shri George Abraham

Resource Person Shri Ram Murti

Resource Person Shri Santosh Rungta

The 'Lata Mangeshkar' National Music competition

UMANG : The Enabling Unit

The 'Lata Mangeshkar' National Music competition

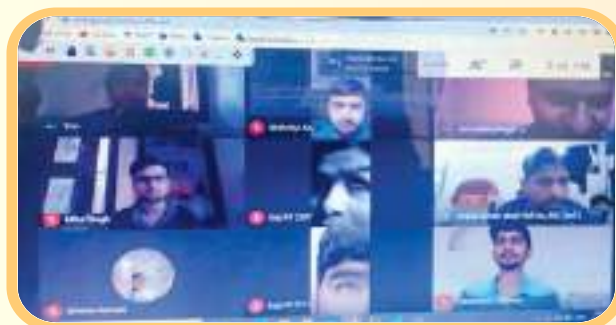
Webinar : Aarthik Chunauti, Avsar aur Viklang

The 'Lata Mangeshkar' National Music competition

Webinar : Vartman Samaj, Rajniti aur Viklang

Poetry Competition

VANAJ : Commerce Society

World Virtual campaign on Environment's day

Virtual Farewell

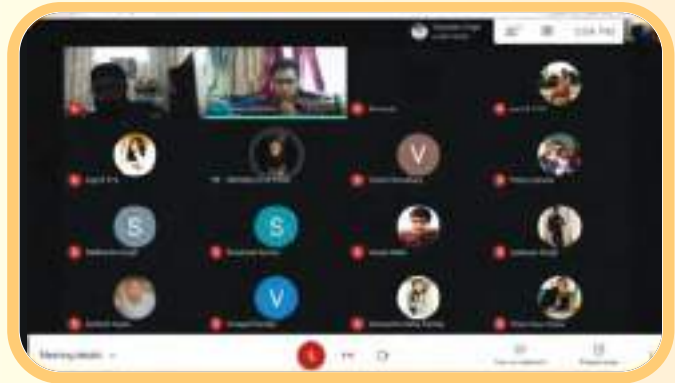
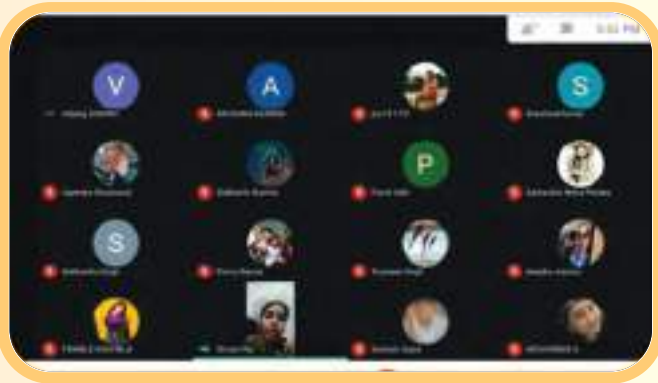

Webinar on What after graduation

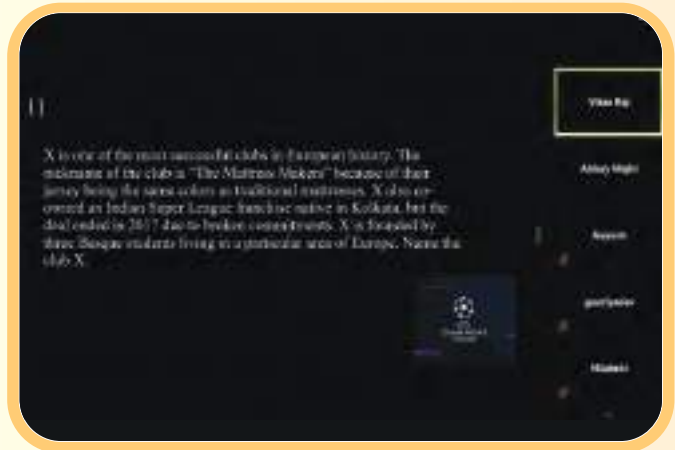

Webinar on Sudden Boom in Stock

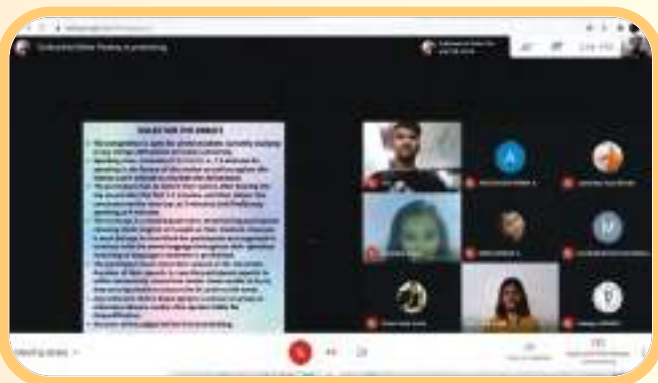
VEDANG

Vedang held auditions for new members

Vedang held an inter college General Quiz

Vedang organized an inter college turncoat debate competition

Vijayant NCC : Blood, Sweat, Glory

Tree Plantation

Club Youth Yamuna Swachhata Abhiyan

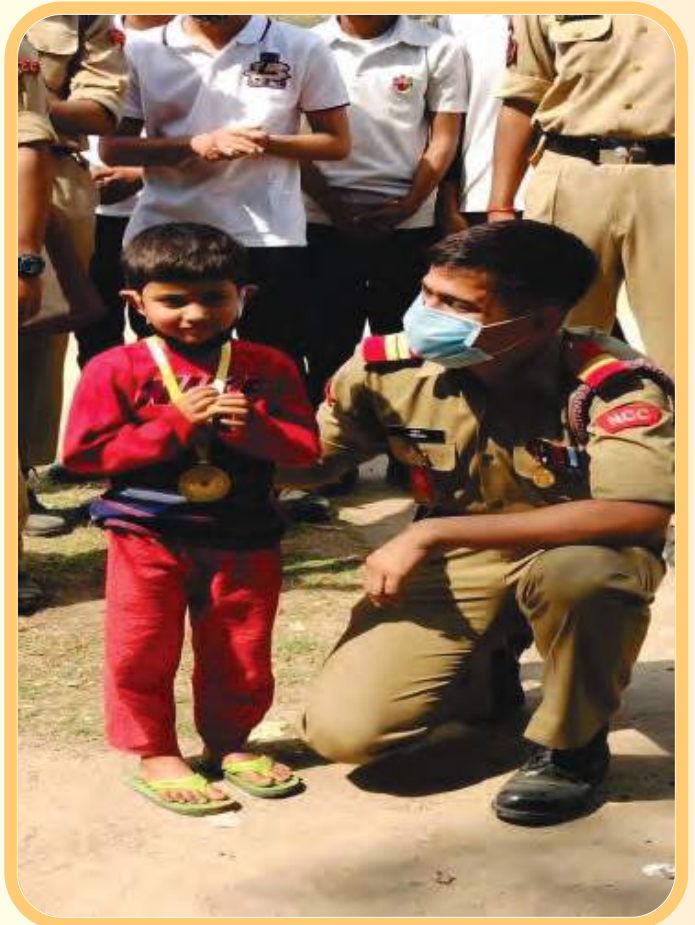
Vijayant NCC : Blood, Sweat, Glory

Ek Kadam Swachhata Ki Or

Selection 2021 Batch

Donation Drive

Shaheedi Diwas

Social Awareness Programme

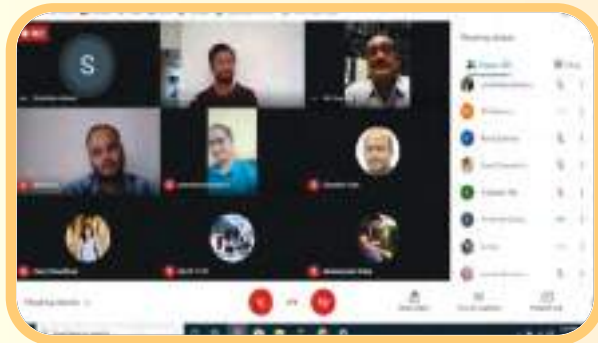
Virsa : The History Society

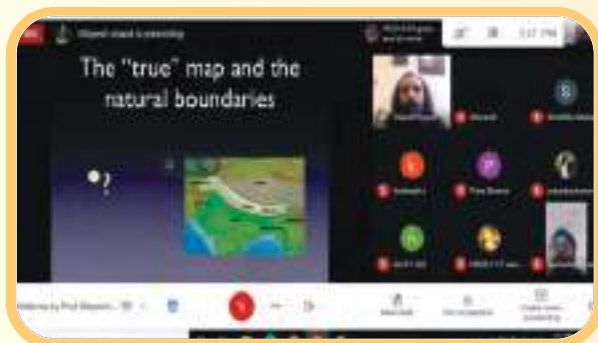
Conservation of Ajanta Caves

Relevance of Gandhi in the Modern World

Indian Leaders, Western Disciples and The Campaign Against Indenture :1911-1931

Geography and History in the Service of a Nation: The Concept of Natural Boundaries

संस्कृत-विभाग

सम्पादकः

डॉ. धर्मेन्द्र कुमारः

छात्र-सम्पादकः

अनुभव कुमारः

विषयानुक्रमणिका:

विषया:	नाम:	पृ०सं०
सम्पादकीयम्	— डॉ० धर्मेन्द्र कुमारः	138
गुरुनानकदेव महोदयस्य व्यक्तित्वम्—कृतित्वञ्च	— डॉ० धर्मेन्द्र कुमारः	139
संस्कृतभाषाया महत्वम्	— हिमांशुः	142
'स्थितप्रज्ञ' का विवेचन गीता के अनुसार	— रविः	144
दशम् त्वमसि	— साक्षीः	145
भारत नाम्नः इतिहासस्य, एकं कं विवेचनम्	— हर्षः	147
ईश्वर, ब्रह्म का स्वरूप ईशोपनिषद् के अनुसार	— लीना कुमारीः	148
ईशोपनिषद् के अनुसार विद्या और अविद्या का लक्षण	— सुनयनाः	149
संभूति और असंभूति का अभिप्राय	— अवनीत कौरः	150
नचिकेताः	— अर्पित शर्माः	151
बुद्धिर्यस्य बलं तस्यः	— अनुभव कुमारः	152
अस्माकम् उत्सवाः	— मानव मलिकः	153

सम्पादकीयम्

“सुरलोकः” अस्माकं महाविद्यालयस्य पत्रिका वर्तते । अस्यां पत्रिकायाम् छात्राणाम् कविताः, निबन्धाः, लेखाः सन्ति ।

अनेन कारणेन छात्रेषु लेखन-क्षमता वर्धते । चिंतन-क्षमता च जायते । पत्रिका माध्यमेन छात्रेषु मौलिकं चिंतनं, चिन्तनस्य च विकासः जायते । येन भविष्यति काले छात्राः स्वविचारान् प्रकटयितुं समर्थाः भवेयुः । येन च समाजोन्नतौ, देशोन्नतौ च एतेषां योगदानं भवेत् ।

– डॉ० धर्मेन्द्र कुमारः

गुरुनानकदेव महोदयस्य व्यक्तित्वम्—कृतित्वञ्च

सिखधर्मस्य गुरोः नानकस्य नाम को न जानाति? समाजसुधारकेषु अयम् अग्रगण्यः। गुरु नानकः श्रेष्ठः समाजसुधारकः तथा चिन्तकः आसीत्। अस्य महापुरुषस्य जन्म १४६७ तमे वर्षे पंचनदप्रान्ते तलवण्डी ग्रामे अभवत्। अस्य पितुः नाम श्रीमान् कालुचन्द्रः आसीत्। बाल्यादेव गुरु नानकः, एकान्तप्रियः आसीत्। तस्य मनः क्रीडने न रमति स्म। अस्य पिता नानकस्य वैराग्यवृत्तिः दृष्ट्वा; तथा एकान्तप्रिय स्वभावमवलोक्य खिन्नः आसीत्। तस्य इच्छा आसीत् यत् नानक अपि व्यापार कार्ये संलग्नः भवेत् किन्तु नानकस्य रुचिः व्यापारकार्येनासीत्। अकिंचनाय धनं वस्त्ररहिताय वस्त्रं, क्षुधापीडिताय भोजनं एतदेव नानकस्य कर्म आसीत्। एकदा नानकस्य पिता तस्मै कानिचित् रुप्यकाणि व्यापारार्थम् अयच्छत्। किन्तु नानकः तै रुप्यकैः साधवेभ्यः भोजनम् अददात् तथा च रिक्तहस्तः गृहमागच्छत्। एतत् दृष्ट्वा तस्य पिता अतीव दुःखितः अभवत्। तेन ज्ञातं यत् नानक कदापि व्यापारी न भविष्यति। ईश्वरभक्तौ संलन्ः नानक एकस्मिन् दिने गृहमत्यजत्।

गृहं त्यक्त्वा नानक साधूनां समीपे अवसत्। ईश्वरभक्त्या सः देवीसम्पन्न अभवत्। तस्य मुखे अद्वितीयं तेज विलसति स्म।

गुरुनानकस्य उपदेशाः श्रवणीयाः। ते सर्व समाजकल्याणार्थम् एव सन्ति। तान् उपदेशान् अनुसृत्य नानकस्य अनेके शिष्याः अभवन्। अद्यत्वे अपि गुरुनानकस्य उपदेशाः सर्वत्र पठन्ति।

तेन अनेकानि समाजकार्याणि कृतानि। स्थाने स्थाने पेयजल व्यवस्था कृता। अद्यपर्यन्तं नानकशिष्याः जनकल्याणं कुर्वन्ति।

नूनं, भारतीयानाम् एतत् महद्भाग्यं, यत् नानकसदृशाः महापुरुषाः अत्र अजायन्त। एते महापुरुषाः सर्वैः पूजनीयाः खलु।

गुरुनानकदेवस्य शिक्षा— तस्य शिक्षायाः इदमेवादेश्यम् आसीत्।

स हि एकं परमेश्वरमेव उपास्यदेवम् अमन्यत। तस्य वर्णनं कुर्वता तेन लिखितम्। स ईश्वरः एक एव अनन्तः, सर्वशक्तिमान्, कर्ता, निर्भयः, निर्वैरभावः, अयोनिः स्वयम्भूश्चकास्ति। स एव सर्वत्र व्याप्तोऽस्ति। नानादेवी देवतानाम् अवतारवादश्च स पतनहेतुकमेव अमन्यत। तस्यैव नामस्मरणम् प्रमुखं तत्त्वमस्ति। नाम्नःप्राप्ति गुरोः माध्यमेनैव भवितुं शक्यते। गुरुनानकमहोदयस्य या वाक् वर्तते सा भक्ति-ज्ञान-वैराग्येण च ओतप्रोता अस्ति।

गुरुनानकमहोदयः नारीजातिम् पूजनीयाम् अमन्यत । स्त्रीशिक्षां विना कोऽपि समाजः नैव स्वोन्नतिम् कर्तुम् शक्नोतीति तस्य दृढो विश्वासः । अतएव तस्यायं विश्वासः यत् सर्वेऽपि पुरुषाः, स्त्रियश्च समाना एव । मूर्तिपूजनम्—अस्पृश्यता—अन्धविश्वासः इत्यादीनां भूतप्रेतादिदम्भजालानाम् स हि प्रबलतमो विरोधी आसीत् ।

सर्वत्र सत्यप्रचारप्रसारेण । द्वेषभावं विहाय परस्परस्थिर—सुप्रीति संयोजनेन सर्वेरेव सर्वान् लाभान्वितान् कर्तुं मे प्रयत्नोऽभिप्रायश्च इति गुरुनानकदेवस्य जीवनस्य चरम् लक्ष्यमासीत् । गुरुनानकदेवो हि सामाजिकीम्, धार्मिकीम् आध्यात्मिकां च क्रान्तिम् व्यदधात् । अन्धश्रद्धाच दूरीकृत्य सफलराष्ट्र निर्माणंअकरोत् ।

गुरुनानकदेवो हि धर्मजाग्रतिम् भारतीयसंस्कृतिम् प्रति समाजे प्रेमभावमवर्धयत् । अस्पृश्यताकलङ्क पर्यमार्जयत् ।

विश्वेऽस्मिन्समाजे विश्वबंधुत्वम्, विश्वमैत्री, विश्वकल्याणम्, विश्वशांतिर्भवेदिति कृते तेन अनेका नियमा कृताः । एवञ्च एकस्यैव अकालपुरुषस्य परमेश्वरस्य पुत्रत्वेन सर्वे विश्ववासिनः परस्परं भ्रातरः एव इति तस्य दृढो विश्वास आसीत् । अतएव मानवयोर्मध्ये स्थितां भेदभित्तिम् स हि समूलम् उत्पाटयितुम् ऐच्छत् ।

तस्य व्यक्तित्वम् असाधारणम् आसीत् । स हि दार्शनिकः राजयोगी, गृहस्थः, त्यागी—धर्मसुधारकः—समाजसुधारकः—कविः—संगीतज्ञः—देशभक्तः—विश्वबंधुत्वभावना— इत्यादर्यः नैके गुणाः तरय जीवने द्रष्टुं शक्यन्ते । तस्य शिक्षायाः प्रचारः प्रसारः सर्वस्मिन् जगति भूयादिति वयं सर्वे कामयामहे ।

—डॉ० धर्मेन्द्र कुमारः

संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्

Sanskrit has many distinguishing qualities. First, it is an ancient language of our country, Secondary, it is our cultural national language. It is the bearer for Indian's ancient culture and civilization. Moreover Sanskrit is the mother of not only Indian languages but also of many languages of the world.

The fame of Sanskrit is universal. But it is no longer the language of everyday use as it once was in the past. Hence people are not able to feel a sense of oneness with the language. Mankind should come to know the greatness of Sanskrit. In this lesson, an attempt has been made to move in that direction.

A beginning is being made here to explain the special features of Sanskrit, the ability the language has for expression and the various alternatives that exist for this expression.

वयं जानीमः यत् संस्कृतभाषा सर्वासां भारतीयभाषाणां जननी वर्तते । अथ च संसारे याः भाषाः सन्ति तासु या प्राचीनतमा भाषा । अस्याः भाषायाः अनेकविधं वैशिष्ट्यम् अस्ति । अत्र उदाहरणरूपेण किञ्चित् वैशिष्ट्यं प्रदर्शयामः ।

प्रथमं वैशिष्ट्यम् । संसारस्य समस्तेषु पुस्तकालयेषु प्राचीनतमः ग्रन्थः वर्तते ऋग्वेदः । अयमपि संस्कृतभाषायाः एव ग्रन्थः । एवं संसारस्य प्रथमं पुस्तकमपि संस्कृतस्यैव वर्तते न तु कस्याश्चित् अन्यस्याः भाषाः ।

द्वितीयं वैशिष्ट्यम् । संस्कृतभाषायाः या वर्णमाला अस्ति, तत्र यः वर्णक्रमः निर्धारितः वर्तते, सः वैज्ञानिकः तार्किकः च अस्ति । प्रकृतितः सर्वेभ्यः मानवेभ्यः यत् उच्चारणतन्त्रं प्राप्तम् अस्ति, तस्य अनुसरणं कृत्वा अत्र वर्णमालायां वर्णानां क्रमः निर्धारितो वर्तते । उच्चारणतन्त्रस्य अनुसारम् अकारस्य उच्चारणम् प्रथमं भवति । अतः वर्णमालायाम् अकारः प्रथमः वर्तते । एवमेव व्यंजनवर्णेषु ककारस्य क्रमः पूर्व चकारस्य च क्रमः पश्चात् वर्तते तस्यापि कारणमिदमेव । अन्यासु भाषासु याः वर्णमालाः सन्ति, तत्र एतादृशः तार्किकः वैज्ञानिकश्च क्रमः न मिलति ।

तृतीयं वैशिष्ट्यम् । आचार्येण पाणिनिना विरचितम् अष्टाध्यायीनाम्ना प्रसिद्धं संस्कृतव्याकरणं मानवमस्तिष्कस्य सर्वोत्तमा कृतिः वर्तते । एतादृशं व्याकरणम् अन्यत्र न उपलभ्यते ।

चतुर्थं वैशिष्ट्यम् । संस्कृतभाषायां महाभारतनाम्ना प्रसिद्धः एकः ग्रन्थः वर्तते । सः लक्षश्लोक—परिमितः । एतादृशः विशालकायः ग्रन्थः निखिलेऽपि संसारे नास्ति । इदमपि संस्कृतस्य अपरं वैशिष्ट्यम् ।

पंचमं वैशिष्ट्यम् । रामायणम् नाम सुप्रसिद्धम् आदिकाव्यम् अस्ति । पुरातने भारते अयं ग्रन्थः अनेकासु लिपिषु लिखितः । सम्प्रति सः नेवारी, मैथिली, बंगाली, देवनागरी, तेलगु, ग्रन्थ, मलयालम, शारदा इत्यादिषु लिपिषु लिखितः मिलति । संस्कृतभाषायाः एतादृशाः बहवो ग्रन्थाः सन्ति ये प्राचीनकाले अनेकासु लिपिषु लिखिताः । एतादृशः उपक्रमः अपि संस्कृतस्यैव वैशिष्ट्यम् वर्तते ।

षष्ठं वैशिष्ट्यम् । संस्कृतभाषायाः पंचतन्त्रनामकः ग्रन्थः प्रायः विश्वस्य सर्वासु भाषासु अनूदितः वर्तते । एतादृशं सौभाग्यम् अन्यस्याः कस्याश्चित् भाषायाः ग्रन्थेन अद्यावधि न प्राप्तम् ।

सप्तमं वैशिष्ट्यम् । संस्कृतसाहित्ये दशकुमारचरितनाम्ना प्रसिद्धम् कथापुस्तकम् वर्तते । तस्य सप्तमं उच्छ्वासे एकं पात्रं प-वर्गप्रयोगरहितानि वाक्यानि वदति । वर्णमालायाः मनुकान् वर्णान् विहाय संवादकरणं संस्कृते एवं संभवति, नान्यत्र ।

अष्टमं वैशिष्ट्यम् । एकस्य वर्णस्य प्रयोगेण काव्यकरणम् संस्कृते एवं संभवति । महाकविना माघेन विरचिते शिशुपालवधमहाकाव्ये दकारस्य नकारस्य च एकमात्रस्य वर्णस्य प्रयोगेण निर्मितानि पद्यानि अस्य प्रमाणानि सन्ति ।

एवम् संस्कृतस्य अनेकानि वैशिष्ट्यानि सन्ति ।

—हिमांशुः
बी०ए० (प्रो०) (द्वितीय वर्ष)
संस्कृत MIL

‘स्थितप्रज्ञ’ का विवेचन गीता के अनुसार

गीता के द्वितीय अध्याय के 54वें श्लोक से लेकर 72वें श्लोक तक ‘स्थितप्रज्ञ’ के बारे में बहुत ही सुन्दर विवेचन प्रस्तुत किया है। योगेश्वर श्रीकृष्ण ने अर्जुन से कर्मयोग की चर्चा करते हुए कहा कि कर्मयोग के द्वारा निष्काम कर्म के द्वारा मनुष्य की बुद्धि में स्थिरता रहती है। उसकी मानसिक बेचैनी या चंचलता समाप्त हो जाती है।

प्रजहाति यदा कामान्सर्वान्पार्थ मनोगतान्।
आत्मन्येवात्मना तुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥१॥

अर्थ— श्रीकृष्ण कहते हैं कि “हे अर्जुन! जब मनुष्य अपने मन में उत्पन्न होने वाली सारी कामनाओं, इच्छाओं को त्याग देता है और अपने आपसे मन में (जैसी स्थिति है उसमें) सन्तुष्ट रहता है, तब वह स्थितप्रज्ञ (स्थिर बुद्धि वाला) कहलाता है, जिसका मन दुःखों में बेचैन नहीं होता है, सुखों की लालसा नहीं रखता, जो राग, भय और क्रोध से मुक्त है वही स्थिर बुद्धि वाला मुनि कहलाता है।”

(क) राग, भय और क्रोध— जो मनुष्य बहुत खुश में खुश ना हो और दुःख में बहुत दुःखी ना हो वो मनुष्य स्थितप्रज्ञ इंसान है। अर्थात् जब भी किसी व्यक्ति किसी भी विषय के प्रति आसक्त होगा उसके प्रति उसका राग होगा तो उसे हमेशा भय लगा रहेगा कि कोई इसमें बाधा न डाल दे और यदि किसी ने बाधा डाल दी तो तुरन्त उसे क्रोध आयेगा और क्रोधी व्यक्ति कभी शान्त या स्थिरमति नहीं हो सकता। जहाँ राग और आसक्ति है वहीं भय और क्रोध होता है। अतः जहाँ राग नहीं है आसक्ति है वहाँ भय और क्रोध भी नहीं होगा और क्रोधरहित व्यक्ति ही शान्त, धीर और स्थिरमति रह सकता है। क्रोध व्यक्ति का विनाश कर देता है, मनुष्य के क्रोध का कारण भी कामना या आसक्ति है। इस विषय में गीता में लिखा है कि जब मनुष्य इंद्रियों के विषयों का बार-बार ध्यान करता है तो उनके प्रति उसकी आसक्ति बन जाती है और उसको प्राप्त करने की कामना जाग्रत होती है और यदि कामना में थोड़ा सा विघ्न आया तो उसे क्रोध आ जाता है। स्मृति खो बैठता है और स्मृति के बिगड़ने से उसकी बुद्धि नष्ट हो जाती है और जिसकी बुद्धि नष्ट हो जाती है उसका विनाश भी हो जाता है। इसलिए वही बुद्धि स्थिरमति वाला व्यक्ति है जो सुख, दुःख अवस्था में समान रहे और जो राग, भय और क्रोध से अपने स्वभाव को अलग रखता है।

—रवि:

‘भारत’ नाम्नः इतिहासस्य एकं विवेचनम्

भवन्त जानन्ति एव अस्माकं देशस्य नाम ‘भारत’ इति वर्तते । अद्यत्वे केचन हिन्दुस्तान, इंडिया, इत्यपि कथयन्ति । परं यद् गौरवं ‘भारत’ इत्यय वर्तते । तन्न दृश्यते अन्येषु शब्देषु । भारत एवं अभिधानम् कथं प्रचलितम् अस्ति । अस्य शब्दस्य ऐतिह्यम् किमस्ति । प्राचीनतमेषु ग्रन्थेषु अस्य वर्णनं कुत्र सम्प्राप्यते । एतत् सर्वम् अत्र विवेचितम् भवति । सर्वप्रथमम् वयम् वेदान् अधिकृत्य विचारयायः । अथर्ववेदस्य मातृभूमिसूक्ते ‘राष्ट्र’ भूमि, पृथिवी इत्यादीनाम् शब्दानां प्राचुर्येण प्रयोगः कृतोऽस्ति ऋषिमुनिभिः । ऋग्वेदस्य २.७.१, ४.२५.४, ३.२३.२ एषु सूक्तेषु ‘भारत’ शब्दस्य प्रयोगः द्रष्टुं शक्यते । अस्यार्थो भवति य कोऽपि भरणं पोषणं करोति स भारत इत्युच्यते । एवमेव भरत, भारती इत्यादीनामपि शब्दानां वेदे प्रयोग उपलभ्यते । एवमेव ऋग्वेदस्य तृतीयमण्डलस्य त्रिपञ्चास्तिसूक्तस्य द्वादशमंत्रे अस्य शब्दस्य प्रयोगः दृश्यते—

विश्वामित्रस्य रक्षति ब्रह्मेदं भारतं जनम् । कैश्चिद् विद्वद्वर्यैः इदमपि स्वीकृतम् भारतवर्षस्य मूलस्रोतरूपेण अयमेव मंत्र प्रमाणत्वेन स्वीक्रियते ।

तैत्तिरीय आरण्यकेऽपि सम्बोधितम् अस्ति—

उत्तिष्ठत जाग्रत अग्निमिच्छध्वं भारताः ।— तै०आ० १.२७.२

(२) महाभारते भारतम्— अस्य नाम्नैव ज्ञायते यत् अत्र भारत शब्दस्य पाठोऽस्ति । अस्य नाम्नः उल्लेखः महाभारतस्य आदिपर्वणि ६२.२०, १.७८, १.३०० इत्यय द्रष्टुं शक्यते ।

(३) पुराणेषु भारतवर्षम्— पुराणग्रन्थेषु स्पष्टतया अस्य उत्तरं यत् समुद्रस्य हिमाद्रेश्चैव दक्षिणम् । नाम्नः पाठोऽस्ति । तथाहि—

वर्षं तद् भारतं नाम भारती यत्र सन्ततिः ।— ब्रह्मपुराण १९.१, विष्णुपुराण २.३.१

भारतनाम्नः देशोऽयम् यस्य सन्ततिः ‘भारती’ इति पदेन उच्यते ।

एवमेव बृहदारदीय पुराणोऽपि—

ज्ञेयं तद् भारतं वर्षम् सर्वकामफलप्रदम् । ३.४९

गरुडपुराणे विष्णुपुराणे च भारतवर्षस्य विशदं चित्रणं प्रस्तुतमस्ति—

गायन्ति देवाः किल गीतकानि

धन्यास्तु ये भारतभूमिभागे । १.६.२.३.२४

धन्यमिदं भारतवर्षं यस्य प्रशंसागीतानि देवैरपि गीयन्ते ।

ब्रह्मपुराणेऽपि—

न भारतसमं वर्षं पृथिव्यामस्ति जो द्विजाः ।— ब्रह्मपुराण २७.७०

(४) साहित्यशास्त्रे भारतम्

प्राचीनसंस्कृतसाहित्यकविपुङ्गवैः अस्य शब्दस्य भूयान् प्रयोगः

कृतोऽस्ति । तथाहि नैषधीयचरितेः—

वर्षेषु यद् भारतमार्यधुर्याः स्तुवन्ति । नै० ६.९७.१

हिन्दी साहित्यस्य कविभिरपि यत्र तत्र सर्वत्र अस्य शब्दस्य प्रयोग कृतोऽस्ति ।

१. भारत ही में लियो जनम भारत ही रहि हैं ।

भारत ही के धर्म—कर्म अरु गहिहैं ॥— अम्बिकादतः व्यासः

२. भारत आग सरिस कोउ नाहीं ।— भारतेन्दु हरिश्चन्द्रः

(५) भारत इत्याख्यस्य आधारभूत शब्दः 'भरत'—

भरत शब्दात् अणि प्रत्यये कृते 'भारत' इति सिध्यति—

(१) मत्स्यपुराणे ब्रह्माण्डपुराणे च मनुरेव प्रजानां रक्षकः पालकः भर्ता च कथितः तदनुसारेणैव भारतवर्षस्य नाम संप्रथितः भरणात् प्रजानाञ्चैव मनुर्भरत उच्यते ।

निरुक्तवचनेश्चैव वर्षं तद् भारतं स्मृतम् ॥ मत्स्यपुराण १.४.५ ब्रह्माण्डपुराणे १.२.१६.६

(२) राज्ञः दुष्यन्तस्य शकुन्तलामाश्च पुत्रः भरतनाम्ना अस्य देशस्यनाम 'भारत' इति संजातः तथाहि—

चक्रवर्ती सुतो जज्ञे दुष्यन्तस्य महात्मनः ।

शकुन्तलायां भरतो यस्य नाम्ना तु भारतम् ॥

—ब्रह्मपुराण १३.५६-५७, भविष्यपुराणे ३.३३-३६

केषाश्चित् विदुषां मतानुसारेण भरतनाम्ना भारतवर्षस्य नामकरणं सिद्धम् । राज्ञः भरतस्य प्रतापेनैव भारतनाम्नः प्रसिद्धिः संजाता । किञ्च यज्ञादौ संकल्पपाठे अद्यापि उच्चारयन्ति पण्डिताः जम्बुद्वीपे भरतखण्डे भारतवर्षे इति ।

एभिः प्रसङ्गैः सुतरामिदं सिध्यति यत् भारतवर्षस्य प्राचीनतम् अभिधानम् 'भारत' एव उपलभ्यते सर्वेषु शास्त्रेषु । अतो हेतोः अस्यैव शब्दस्य अधिकाधिकरूपेण व्यवहारः करणीयः अस्माभिः ।

**हर्ष
(संस्कृत)**

दशम त्वमसि

एकदा एकस्य ग्रामस्य दश मित्राणि तीर्थयात्रायै अगच्छन् । मार्गे एका नदी आसीत् । ते नदी तर्तुं जले प्राविशन् । पारं गत्वा तेषां नेता तान् गणयितुम् आरभत—एकः, द्वौ, त्रयः, चत्वारः, पंच, षट्, सप्त, अष्ट, नव इति । सः तेषु स्वं न अगणयत् । अत्र तु अस्माकं नव एव जनाः सन्ति । अवश्यम् अस्माकम् एको जनः नद्यां निमग्नः इति स तान् अकथयत् ।

तदा तेषां कश्चिद् अन्यः गणयितुम् आरभत—त्वं प्रथमः, सः द्वितीयः, सः तृतीयः चतुर्थः, पंचमः, षष्ठः, सप्तमः, अष्टमः नवमः इति । सोऽपि तेषु स्वं नागणयत् । अस्मासु एको जनः मृतः, इति चिन्तयित्वा ते सर्वे रोदितुम् आरभन्त ।

तदा एव कोऽपि पथिकः तेन मार्गेण गच्छति स्म । तान् शोकग्रस्तान् जनान् दृष्ट्वा सः तेषां शोकस्य कारणमपृच्छत् । तेषां नेता अवदत्—वयं स्वग्रामात् दश मित्राणि तीर्थयात्रायै आगच्छन् । मार्गे इमां नदीम् उदतराम् । किन्तु अधुना वयं नव एव स्मः । अस्माकमेकः नद्यां निमग्नः । एतदस्माकं शोकस्य कारणम् ।

नेतुः कथनं श्रुत्वा सः पथिकः तान् जनान् गणयितुम् आरभत—एकः, द्वौ, त्रयः, चत्वारः, पंच, षट्, सप्त, अष्टौ, नव इति । ततः सः नेतारम् अकथयत्—न कोऽपि जनो युष्मासु न्यूनः । दशमेव त्वमसि ।

अस्याः कथाया अयमेवाभिप्रायो वर्तते यद् वयं अन्येषां जनानामेव दोषान् परिगणयितुं स्वकालं यापयामः । अनेन इदं कृतम् । अयम् इदम् न जानाति । त्वं मूर्खोऽसि । ते किमपि न जानन्ति । अतः परदोषाः नैव द्रष्टव्याः अस्माभिः अपितु स्वदोषाः एव अवलोकनीयाः । मम जीवने के के दोषाः सन्तीति विचारणीयं सर्वदा । कोऽहम्? कस्याहम्? किमिहागतः? को बन्धुर्मम । इत्येते प्रश्नाऽस्माभिः स्वयमेव प्रष्टव्याः तदैवोन्नतिः भवितुं शक्यते नान्यथेति ।

हिन्दी अनुवाद— एक बार किसी गाँव के दस मित्र तीर्थ यात्रा पर गए । रास्ते में एक नदी पड़ी । वे नदी पार करने के लिए नदी में उतर गए । नदी के दूसरे किनारे पर जाकर उनके नेता ने उन्हें गिनना शुरू किया— एक, दो, तीन, चार, पाँच, छह, सात, आठ, नौ । उसने उनमें अपने आपको नहीं गिना । उसने उनसे कहा, हम तो केवल नौ ही लोग हैं । निश्चय ही हम में से कोई एक नदी में डूब गया है ।

इसके बाद उनमें से किसी दूसरे ने गिनना शुरू किया । तुम पहले हो, वह दूसरा है, वह तीसरा, चौथा, पाँचवा, छठा, सातवाँ, आठवाँ, नौवाँ है । उसने भी उनमें अपने आपको नहीं गिना । यह सोचकर कि हम में से एक मर गया है, वे सब रोने लगे ।

उसी समय कोई यात्री उस रास्ते से गुजर रहा था । उन दुःखी लोगों को देखकर उसने उनके दुःख का कारण पूछा । उनके नेता ने कहा, 'हम दस मित्र अपने गाँव से तीर्थ यात्रा के लिए निकले थे । रास्ते में हमने इस नदी को पार किया । परन्तु अब हम केवल नौ ही हैं । हममें से एक नदी में डूब गया है । हमारे दुःख का यही कारण है ।

नेता के कथन को सुनकर यात्री ने उन्हें गिनना शुरू किया । एक, दो, तीन, चार, पाँच, छह, सात, आठ, नौ । तब उसने नेता से कहा तुममें से कोई भी कम नहीं हुआ है । तुम दसवें हो ।

इस कथा का अभिप्राय यह है कि हम दूसरों के दोषों की गणना करने में समय नष्ट करते हैं । इसने यह किया, वह यह नहीं जानता । तुम मुख हो । वे कुछ नहीं जानते । अतः हमें दूसरों के दोषों को नहीं देखना चाहिए, अपितु स्वयं के दोषों का आकलन करना चाहिए । मेरे जीवन में क्या-क्या दोष हैं, सर्वदा उनका चिन्तन करना चाहिए । मैं कौन हूँ? किसका हूँ? यहाँ क्यों आया हूँ? मेरे बन्धु कौन हैं? उक्त प्रश्नों को स्वयं ही पूछना चाहिए, तभी उन्नति सम्भव है, अन्यथा नहीं ।

—साक्षी

बी०ए० (प्रो०) प्रथम वर्ष
संस्कृत MIL

ईश्वर, ब्रह्म का स्वरूप ईशोपनिषद् के अनुसार

उप + नि इन दो उपसर्गों के साथ सद् धातु से 'उपनिषद्' शब्द बनता है। इसके अनुसार उपनिषद् विद्या वह है जो समस्त दुखों का नाश कर दे। अविद्या अज्ञान को शिथिल कर दे तथा ब्रह्म की प्राप्ति कराती है, वह उपनिषद् वह है। इस प्रकार 'ब्रह्मविद्या' को ही 'उपनिषद्' नाम से कहा गया है। इनकी संख्या 108 है। तथापि 11, उपनिषद् प्रमाण कोटि में आती है, जिनमें अनेक विद्याओं का प्रतिपादन किया गया है। शुक्ल यजुर्वेद का अन्तिम चालीसवां अध्याय कुछ मंत्रों में पाठ भेद के साथ 18 मंत्र ही ईशोपनिषद् कहलाता है।

उपनिषद् भारतीय संस्कृति के प्राण है। उपनिषद् शांति और विश्वप्रेम का महान् संदेश देते हैं। उपनिषदों का लक्ष्य ब्रह्मविद्या, अध्यात्मविद्या की प्राप्ति कराना है।

ईशोपनिषद् के प्रथम मंत्र में 'ईशा वास्यमिदं सर्वम्' में यह बताया गया है कि इस संपूर्ण चर-अचर, जड़-चेतन, समस्त दृश्य-अदृश्य संसार का स्वामी अधिपति ईश ईश्वर है। वही ईश्वर प्रकृति से लेकर पृथिवी पर्यन्त समस्त पदार्थों में व्याप्त है, उसकी सत्ता के बिना इस जगत् में कुछ भी गतिशील नहीं बन सकता। उसके द्वारा दिये गये समस्त पदार्थों का उपयोग एवं उपभोग त्याग भाव से करें।

किसी के भी धन की लालच न रखें। यह धन किसका है? यह प्रथम मंत्र का सार है।

4वें मंत्र में ब्रह्म का ईश्वर का स्वरूप बताया गया है— ब्रह्म अनन्त है। अतः जहां-जहां हमारा मन जाता है वहां-वहां पहले से ही वह व्यापक एवं आगे-आगे स्थित है। उस ब्रह्म का ज्ञान शुद्ध मन से ही होता है। उसे आँख, नाक, कान आदि इन्द्रियां और अविद्वान लोग नहीं देख सकते। वह स्वयं स्थिर रहता हुआ सब जीवों को नियम में चलाता है और सबको धारण करता है। जैसे आकाश में वायु क्रियाशील रहता है, वैसे ही प्रत्येक जीव उस ब्रह्म में क्रिया को करता है। वह ब्रह्म प्रभु 'अनेजत्' है कंपन रहित है। पर तमाम सृष्टि को चलाता है—

बिनु पग चले सुने बिनु काना।

बिनु कर कर्म करे विधि नाना।।

5वें मंत्र में बताया गया है कि ब्रह्म चलता है, वह नहीं चलता है। ऐसा मूढ़ समझते हैं। वह ब्रह्म सब प्रकृति ब्रह्माण्ड आदि के बाहर और भीतर के अवयवों में व्यापक होकर सब जीवों को अन्तर्यामी रूप से सब पाप और पुण्य कर्मों को जानता हुआ ठीक-ठीक फल प्रदान करता है। अतः इसी ब्रह्म को ही सबको ध्यान उपासना करनी चाहिए।

8वें मंत्र में ब्रह्म (ईश्वर) कैसा है? उसका स्वरूप कैसा है? इस विषय पर ऋषि कहते हैं— वह ब्रह्म सब जगह विद्यमान है। स्थूल, सूक्ष्म, कारण, शरीर से रहित है।

पिंड रहित नस-नाड़ी आदि के बंधन से रहित है। अविद्या आदि दोषों से रहित सदा पवित्र है। जो कभी भी पाप करने वाला नहीं होता, वह सर्वज्ञ है। सब जीवों के मनोविचारों को जानने वाला है।

लीना कुमारी:
संस्कृत

ईशोपनिषद् के अनुसार विद्या और अविद्या का लक्षण

इस उपनिषद् में विद्या और अविद्या का अर्थ बताया गया है।

अविद्या का अर्थ है— अनित्य को नित्य जानना। जैसे— शरीर यदि अनित्य है इसको नित्य समझने की भावना रखना।

इसी प्रकार अपवित्र को पवित्र समझना। दुखदायी पदार्थों को सुखदायी समझना।

जो आत्मा नहीं है उसे आत्मा जानना यह सब अविद्या है। अथवा कार्यकारण रूप परमेश्वर से भिन्न जड़ वस्तु की उपासना करने वाले गाढ़ अंधकार में प्रवेश करते हैं।

विद्या शब्द अर्थ और सम्बन्ध के जानने वाले तथा अवैदिक आचरण में रमण करते हैं। वे उससे कहीं अधिक अज्ञान में प्रविष्ट होते हैं।

कुछ विद्वान अविद्या का अर्थ कर्मकांड करते हैं। विद्या का अर्थ ज्ञान काण्ड करते हैं।

अविद्या का अर्थ भौतिक ज्ञान है। विद्या का मतलब जिससे स्वयं को जाना जाता है। आत्मज्ञान।

विद्या— ईशविद्या, ब्रह्मविद्या, आत्मविद्या।

अविद्या प्रकृतिविद्या, सृष्टिविद्या जगत्विद्या 'विद्यया ऽमृतमश्नुते' विद्या से मनुष्य अमृतम् Immortality को प्राप्त करता है।

इसी को पराविद्या कहा है। परा तथा आत्मज्ञान को विद्या का नाम दिया है। अपरा, अविद्या है।

विद्या कहते ही उस ज्ञान को हैं जिससे मनुष्य सब दुःखों से छुटकारा प्राप्त कर लेता है। अर्थात् मुक्ति को प्राप्त कर लेता है। इस प्रकार विद्या का अर्थ हुआ अध्यात्म विद्या आध्यात्मिक ज्ञान और अविद्या उसको कहते हैं जो आध्यात्मिक ज्ञान न हो पर तद् भिन्न कोई ऐसा ज्ञान हो जो उसका पूरक हो ऐसा ज्ञान है, "भौतिक ज्ञान"।

सुनयनाः
संस्कृत

संभूति और असंभूति का अभिप्राय

ईशोपनिषद् के मंत्र संख्या 12, 13, 14 इन 3 मंत्रों में संभूति और असंभूति के उपयोग को समझाया है।

महर्षि दयानंद के भाष्य के अनुसार— असंभूति का अर्थ प्रकृति है जो कभी उत्पन्न न होने से अनादि है। यह जड़ वस्तु है। इस प्रकृति से जो बुद्धि आदि तथा इंद्रियाँ उत्पन्न होती हैं, उन्हें 'संभूति' कहा है। जो लोग 'प्रकृति' जड़ आदि पदार्थों की मात्र उपासना करते हैं वे अंधकार को प्राप्त होते हैं। जो संभूति प्रकृति के कार्य पृथिवी आदि जड़ वस्तुओं में लगे रहते हैं वह और भी अधिक घोर अंधकार में प्रवेश करते हैं।

संभूति का अर्थ कार्यरूप सृष्टि से है। विनाशम् का अर्थ कारणरूप प्रकृति है।

सातवलेकरजी के अनुसार— संभव—संभूति एक होकर रहना संघ भाव से समाज बनाकर रहना। असंभूति व्यक्ति सत्तावाद प्रत्येक व्यक्ति भिन्न—भिन्न सत्ता वाला है।

कुछ विद्वानों के अनुसार— संभूति का अर्थ— नित्य, अविनाशी, सर्वव्यापी, परमेश्वर से है, जिससे इस सारे विश्व की उत्पत्ति, स्थिति व प्रलय होता है।

असंभूति का अर्थ कार्य जगत—पृथिवी आदि से है। इस संभूति के ज्ञान से अमृतत्व की प्राप्तिरूप फल बतलाया गया है। संभूति को ही प्रकारान्तर से विद्या कहा गया है—

विद्यया अमृतम् अश्नुते।

सं भूत्यां अमृतम् अश्नुते।

विद्या + संभूति = आत्मिक ज्ञान, आत्मा, परमात्मा आदि का।

अविद्या + असंभूति + विनाश = कार्यजगत – पृथिवी आदि पदार्थों का ज्ञान।

अवनीत कौरः
संस्कृत

नचिकेताः

एकः पितृभक्तो बालकः अल्पे वयसि एव अध्यात्मज्ञानं प्राप्नोत् । तस्य नाम नचिकेताः, तस्य पितुः नाम वाजश्रवाश्चासीत् । एकदा वाजश्रवाः सर्वमेधयज्ञम् अकरोत् । यज्ञे सम्पूर्णतां गते स ब्राह्मणेभ्यः दक्षिणारूपेण दुर्बलानां वृद्धानां दुग्धदानेऽसमर्थानां धेनूनां दाने प्रवृत्तोऽभवत् । बालकः नचिकेताः एतद् दृष्ट्वा अचिन्तयत् यत् एतादृशीनां धेनूनां दानेन मम पिता नरके पतिष्यति । बालकः पुत्रस्य कर्तव्यं मनसि निधाय जनकम् अवदत्— “हे पित! दक्षिणायां प्रियं वस्तु प्रयच्छेत् । भवतः सर्वाधिकं प्रियः अहमस्मि । अतः मां कस्मै दास्यति? यदा जनकः किमपि उत्तरं नायच्छत् तदा सः द्विः त्रिः एवमेव अवदत् । तदा तस्य पिता उद्विग्नो भूत्वा अकथयत्— ‘अहं त्वां मृत्यवे ददामि ।’ इति ।”

यद्यपि बालकः जानाति स्म यत् पिता क्रुद्धो भूत्वा एवम् अवदत्, तथापि सः पितुः आदेशं परिपाल्य यमपुरमगच्छत् । तत्र तदा यमः अनुपस्थितः आसीत् । बालकः त्रीणि दिनानि तत्रैव किमपि अभुक्त्वा अपीत्वा च यमस्य प्रतीक्षामकरोत् । चतुर्थे दिवसे यमः आगत्य त्रिभ्यः दिवसेभ्यः बुभुक्षितं पिपासितं चातिथिं दृष्ट्वा पश्चात्तापमकरोत् । यमः पितृभक्तं बालकं दृढनिश्चयं ज्ञात्वा प्रसन्नो भूत्वा च तं त्रीन् वरान् याचितुम् अवदत् । ततः बालकः प्रथमवररूपेण स्वपितुः प्रसन्नतां द्वितीयवररूपेण स्वर्गसाधिकाम् अग्निविद्यां च अयाचत् । यमः प्रथमं द्वितीयं च वरं बालकाय नचिकेतसे प्रायच्छत् । ततो नचिकेताः अग्निविद्यायाः यादृशं वर्णनं यमात् अशृणोत् तथैव यथावत् अश्रावयत् । तेन प्रसन्नो भूत्वा यमः यज्ञाग्नेः नाम तस्य नाम्ना ‘नचिकेताः’ इति अकरोत् ।

बालकः तृतीयवररूपेण आत्मज्ञानम् अयाचत । तत् श्रुत्वा यमः तस्मै विविधान् भोगपदार्थान् प्रदातुं प्रालोभयत्, किन्तु नचिकेतास्तु स्वनिश्चये दृढः आसीत् । अतः विवशः यमः तस्मै आत्मज्ञानम् उपादिशत् । एवं पितृभक्तः बालकः नचिकेताः पितुः कल्याणाय यमाय आत्मानं समर्पितवान् । अतएव बालकः पितुः प्रसन्नतां प्राप्तुं प्रथमवररूपेण पितुः प्रसन्नताम् एव अयाचत् । एवं सः पुत्रशब्दं सार्थकम् अकरोत्—पुंनाम—नरकात् त्रायते इति पुत्रः । उक्तञ्च—

‘यः प्रीणयेत् सुचरितैः पितरं स पुत्रः’ इति ।

अर्पित शर्माः
संस्कृत

बुद्धिर्यस्य बलं तस्यः

अथ कदाचित् मन्दारनामके पर्वते दुर्दान्तनामकः सिंहः अवसत् । सः नित्यम् असंख्यानां पशूनां वधम् अकरोत् । ततः स्वजातेः क्षयं दृष्ट्वा सर्वे पशवः मिलित्वा सिंहस्य समीपम् अगच्छन् । तस्मै च न्यवेदयन् “महाराज! अनेन पशुघातेन कः लाभः? प्रसीद त्वम् प्रतिदिनम् एकः पशुः तव आहाराय स्वयमेव आगमिष्यति” इति । सिंहः तान् अवदत् ‘एवं भवतु’ इति ।

ततः प्रभृति प्रतिदिनं स्वयमेव एकः पशुः सिंहस्य समीपम् अगच्छत् । सिंहः तं प्रीत्या अखादत् । कालान्तरे एकस्य वृद्धशशकस्य वारः समायातः । सः अचिन्तयत् ‘यद्यपि इदानीं जीवनरक्षणं दुष्करं तथापि भयात् त्राणाय यत्नः कर्तव्यः’ इति । एवं स्वमत्या उपायं चिन्तयन् सः शशकः मन्दं मन्दं गत्वा चिरं विलम्ब्य सिंहस्य अग्रे उपस्थितः अभवत् ।

तस्य विलम्बेन सिंहः अत्यन्तं कुपितः अतिष्ठत् । सः शशकं विलम्बस्य कारणम् अपृच्छत् । शशकः अकथयत्— ‘महाराज! नात्र ममापराधः, मार्गो एकः अपरः सिंहः मां विलोक्य अकथयत्— “रे शशक! त्वं कुत्र गच्छसि? अत्रैव तिष्ठ, मम आहारो भव” इति ।

तदाहं तम् अकथयम्— “अहम् अस्य वनस्य महाराजदुर्दान्तस्य समीपं गच्छामि ।” तत् श्रुत्वा सः सिंहः अकथयत्— “रे धूर्त! अहम् अस्य वनस्य राजा, नान्यः कश्चित् । त्वमत्रैव तिष्ठ” इति । “स्वामिन! तदाहं तस्मै पुनरागमनाय शपथं कृत्वा अत्र समागतः अस्मि” इति ।

अथ दुर्दान्तः अत्यन्तकोपेन अगर्जत् अकथयत् च, “कुत्र तिष्ठति स वञ्चकः? तं सत्वरं मां दर्शय, येन अहं तं क्षणादेव हनिष्यामि” इति ।

ततः शशकः तं सिंहम् एकं गभीरं कूपम् अनयत् । कूपस्य उपरि गत्वा सः सिंहम् अवदत् “देव! भीत्या सः दुष्टः अस्मिन् कूपे निलीनः तिष्ठति ।” सिंहः तत्र गत्वा कूपे स्वप्रतिबिम्बम् अपश्यत् । तं च अपरं सिंहं मत्वा तस्य वधाय कूपे न्यपतत् पञ्चत्वं चागच्छत् । एवं बुद्धिबलेन सः शशकः बलिनम् अपि सिंहं न्यपातयत्! । अतः हि साधूक्तम्— ‘बुद्धिर्यस्य बलं तस्य निर्बुद्धेस्तु कुतो बलम्?’ इति ।

अनुभव कुमारः
संस्कृत

अस्माकम् उत्सवाः

अस्माकं भारतं पर्वणामुत्सवानां च देशोऽस्ति । अत्र प्रतिवर्षं बहवः उत्सवाः सोत्साहम् आयोज्यन्ते ।

दीपावली प्रकाशस्य महोत्सवः अस्ति । असौ महोत्सवः कार्तिक्याम् अमावस्यायां संघटते । अमुष्मिन् दिने भगवान् रामचन्द्रः चतुर्दशवर्षमितं स्वकीयं वनवासं परिसमाप्य रावणवधानन्तरम् अयोध्यां प्रत्यागच्छत् । ततः प्रभृति अयम् उत्सवः प्रचलति । अमुष्मिन् महोत्सवे रात्रौ महालक्ष्म्याः पूजनं भवति । तां वयं सर्वे धनधान्यादिकं याचामहे । सर्वे जनाः स्वकीयान् गृहान् दीपमालया सज्जयन्ति, सायं वयं वीथीष्वापणेषु मार्गेषु गृहेषु च सर्वत्र दीपकानां प्रकाशं पश्यामः । अहो कियत् चाकचिक्यं प्रतिभवनं विद्युद्दीपानाम् । उत्सवेषु दीपावली प्रमुखः उत्सवः वर्तते । अस्माकं देशे अन्येऽप्युत्सवाः सन्ति—रक्षाबंधनम् विजयादशमी, होलिकोत्सव इत्यादयः ।

कार्तिकमासस्यैव पूर्णिमायां गुरुनानकदेवस्य जयन्ती भवति । अस्यामेव तिथौ गुरुनानकदेवस्य जन्म अभवत् । सिक्खधर्मावलम्बिनः जनाः अस्मिन् दिने विशेषरूपेण उत्सवान् आयोजयन्ति । तैः सह तेषाम् इष्टमित्राण्यपि इदं पर्वं मानयन्ति । ते गुरुद्वारायां परिवारजनान् नयन्ति । तत्र शिरः नमयित्वा ते 'गुरुग्रन्थसाहेब' इति नामधेयं स्वकीयं धर्मग्रन्थं शृण्वन्ति, मित्रैः सह संलपन्ति आनन्दं च लभन्ते । अमुष्मिन् पर्वणि सिक्खमहानुभावाः सर्वेभ्यः समागतेभ्यः जनेभ्यः संयावं प्रसादरूपेण वितरन्ति । भजन—कीर्तनादि—कार्यक्रमेण सह ते शोभायात्राम् अप्यायोजयन्ति ।

ईसाईजनानां रमणीयं पर्वं क्रिसमस—नामकम् अस्ति । अदः पर्वं दिसम्बर—मासस्य पञ्चविंशतितमे दिनाङ्के भवति । अमुष्मिन् दिवसे परमकारुणिकः ईसामसीहः स्वजन्मना भुवमलङ्कृतवान् । जनाः 'गिरजाघर' नामधेयेषु ख्रीष्टोपासनामन्दिरेषु प्रार्थनां कुर्वन्ति, ईशस्य कृपां च लभन्ते । गृहे—गृहे क्रिसमसवृक्षस्य निर्माणमपि भवति । सान्ताक्लाजः शिशुभ्यः उपहारान् प्रयच्छति । निशीथे असौ महोत्सवः पराकाष्ठाम् आरोहति ।

मुस्लिमसमाजस्य ईद—उल्—फितरनामधेयं मुख्यं पर्वं अस्ति । अमुष्यायोजनं रमजानमासस्य समाप्तौ भवति । रमजानमासे मुस्लिमजनाः एकमासमुपवसन्ति । केवलं सायम् एव मिलित्वा खादन्ति । सम्बन्धिनां मित्राणां च गृहं गच्छन्ति परस्परं वर्धापयन्ति, सुपरिचितेभ्यः मिष्टान्नादिकं वितरन्ति, मनोहराण्यभिनवानि वस्त्राणि च धारयन्ति । ईदोत्सवे ते स्वमित्राणां सम्बन्धिनां च परस्परम् आलिङ्गनं कुर्वन्ति ।

मानक मलिकः
संस्कृत

Non Teaching Farewell

"Every new beginning comes from some other beginning's end"

Wishing you all the best

Sardar Gurudev Singh

Honouring with a bunch of flowers

Felicitating for a long and dedicated service

Honouring with a bunch of flowers

Felicitations by non-teaching staff

Pic Tale : The Enabling Unit

"The world is a mirror it returns your reflections, you have to burn to be fragrant". This image depicts the reflection of water and fire.

Captured & Written by -
Ghanshyam Bhasin

Try to make at least one person happy every day. If you cannot do a kind deed, speak a kind word. If you cannot speak a kind word, think a kind thought. Count up, if you can, the treasure of happiness that you would dispense in a week, in a year, in a lifetime!

Captured & Written by -
Ghanshyam Bhasin

Birds are a miracle because they prove to us there is a finer, simpler state of being which we may strive to attain.

Captured & Written by -
Jannat Faamta

सुकून है आज भी उन राहों पर, जहाँ जमाने का दस्तूर पुराना है, आज कुछ वक्त अपनो के साथ बिताना है ।।

Captured & Written by -
Akshay Kumar

It's often heard and said that Knowledge is Power. There couldn't be a more true statement than this. One who has acquired skills in any domain is self-sufficient enough to conduct his affairs efficiently. Person with knowledge does not believe in speculations or perceptions presented to him that are not supported with real facts. Basis of his knowledge he could eradicate superstition and create an environment of awareness.

Captured & Written by – **Sidakpal Singh**

ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਛਾਵਾਂ ਉੱਡਦੇ ਪੰਛੀ ਬਰਾਮਦੇ ਚ ਜਾਵਾਂ ਰੁੱਖ ਤਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਆ ਜਾਵਾਂ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਮਸਾਲਾ ਪਾਵਾਂ ਇਹ ਸੋਹਣੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ।

Captured & Written by-
Gursharan Singh

ਕਮਾਲ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਜੇ ਕਲੀਆਂ ਚੋਂ ਫੁੱਲ ਤੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ.. ਰਖਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਤਿੱਖੇ ਕੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ.. ਤਿਤਲੀਆਂ ਦੇ ਪਰਾਂ ਤੇ ਕੱਚਾ ਰੰਗ ਕਿਵੇਂ ਚੜਾਉਂਦਾ ਹੈ.. ਕਦੇ ਕਦੇ ਮਨਹਰ ਨੂੰ ਗਹਿਰੀ ਸੋਚਾਂ ਚ ਡੁਬਾਉਂਦਾ ਹੈ.. ਕਿਵੇਂ ਬੰਦ ਅੰਡਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਜਾਨ ਫੂਕ ਜਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਕਿਵੇਂ ਤੂੰ ਗਿਰਗਿਤਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਬਦਲਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਕ ਇਕ ਕੀੜੇ ਕੋਲੋਂ ਮੋਹਨਤ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ.. ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਕੱਲਾ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ

Captured by- **Ramnivas Geela**
Written by- **Manharleen Singh**

The beauty of Springs can be just seen, but the true beauty & the love of Autumns is what we Feel & actually live with, the shades of reddish weather with numb & pure air wandering through the sky, the classy touch to the season, most loved by the most beautiful creatures 'Butterflies' & the humans the Springs, is what we all crave for whole the year with love & Patience

Captured & Written by –
Himanshu Sharma

“दुनिया आप में हर पल खोत निकालती रहती है, जैसे बिल्ली बेचारी तो रोड क्रॉस करके जा ही रही थी ! पर इसमें भी बिल्ली ही बुरी और अपशुगनी बना दी जाती है तो दुनिया की परवाह किये बिना अपना काम करते रहें।”

Captured by – **Ramnivas Geela 'Raman'**
Written by - **Shailly**

Shuttersnaps Photobug

Gaurang

Gaurang

Ramandeep

Jaspreet Singh

Charan

Mansha

Nidhan

Nidhan

Nidhan

Nidhan

Siddharth

Siddharth

Siddharath

Siddharath

Yash

Yash

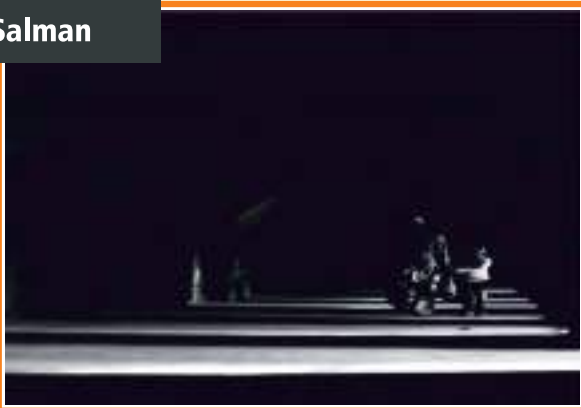
Jyotika

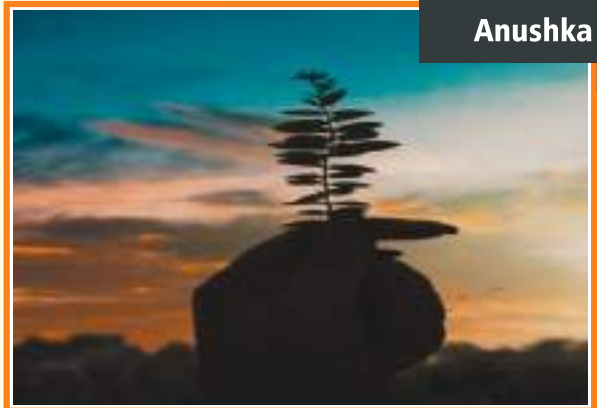
Raavi

Salman

Anushka

Student Academic Achievers

Abhishek Sharma
B.A. (Hons) Maths
1st Year
Roll No.: 1344
CGPA: 9.05

Ashish Garg
B.A. (Hons) Maths
1st Year
Roll No.: 1369
CGPA: 9.05

Raunak Soni
B.Com (Hons)
1st Year
Roll No.: 151
CGPA: 8.77

Ritesh Seth
B.Com (Hons)
1st Year
Roll No.: 118
CGPA: 8.77

Mridul Saparia
B.Com (Hons)
1st Year
Roll No.: 115
CGPA: 8.77

Amrita Malhotra
B.A. (Hons) Pol Sci.
1st Year
Roll No. 1701
CGPA: 8.23

Vikas Raj
B.A. (Hons) History
1st Year
Roll No.: 1143
CGPA: 8.23

Subhashini Neha P.
B.A. (Hons) Hindi
1st Year
Roll No.: 724
CGPA: 8.18

Prerana kiran
B.A. (Hons) HJM
1st Year
Roll No.: 908
CGPA: 8.14

Manik Singh
B.A. (Hons) Pol. Sci.
2nd Year
Roll No.: 1724
CGPA: 8.36

|| Shradhanjali ||

Dr. Daya Shanker Sharma
Department of Commerce

SGND Khalsa College family suffered a great loss in the untimely demise of one of their most beloved colleague Dr. Daya Shanker Sharma, Associate Professor in the Department of Commerce, on 27th April 2021 at the age of 65 years. He was due to retire on 30th June 2021. Having joined in 1981, Dr. Daya rendered 40 years of exemplary service to the college. He inspired all those who came into his contact. He had a kind heart and a sharp mind with remarkable problem solving approach. Daya ji was loved by one and all in the college due to his qualities of honesty, sincerity, humility, kindness, helping nature, sense of humour, very high standards of work efficiency, intelligence and utmost concern for his students. Although he is not with us today physically, Dr. Daya Shanker Sharma will continue to live inside the heart of each one of us.

May his soul rest in peace.

|| Shradhanjali ||

RK Gupta

Department of Mathematics

The college received another setback in the sad and tragic demise of Mr. R. K. Gupta on 9th May 2021. Mr. Gupta had joined college as Lecturer in the Department of Mathematics in 1981 and was serving as Associate Professor. He was due to retire in February, 2022. Mr Gupta will always be remembered as a very dedicated and hardworking teacher as well as a very helpful colleague, who was always ready with advice and suggestions for the improvement of the college. He was a father figure to the young colleagues of the Department, who always looked up to him for guidance. The void that Mr R.K. Gupta has left behind will always be felt in the college.

May his soul rest in peace.

ACKNOWLEDGEMENT

This magazine is the outcome of concerted efforts of a number of individuals whom I would like to acknowledge and express my gratitude.

First and foremost, sincere thanks to the Delhi Sikh Gurudwara Management Committee (DSGMC) for their patronage. I would like to express my utmost gratitude to our Principal Sir, Prof. Gurmohinder Singh for his constant encouragement, tremendous support by taking time out of his busy schedule and for his patience to answer all queries regarding the magazine.

I would like to acknowledge all the convenors and core members of different societies, Teachers in Charge of various departments and other faculty members for providing all the necessary information, articles, writeups and photographs whenever needed. Due to the COVID-19 situation, Group photo shoot of various societies and committees was not possible. Nevertheless, I would like to thank the Photobug Team for taking photographs of all college events throughout the year and providing the same for the magazine.

I would also express my gratitude to Mrs. Meera Dhiri and Mr. Sunny Kumar for their constant support and help whenever it was required from them.

Special thanks to my entire editorial team Dr. Bhupinder Pal Singh Bakhshi, Dr. Dharmendra Kumar, Priyanka Shrivastava, Dr. Hardeep Kaur, Dr. Jasvinder Kaur Bindra and their respective student editors. I am very thankful to my student editor-in-chief, Miss Subhasini Neha Pandey, Mr. Raman, Mr. Vivek for their tireless efforts throughout the preparation of this magazine. Lastly, but not the least, I would like to thank P.P. Enterprises for helping bring out this magazine in time.

Dr. Anju

**Form IV
(Rule 8)**

1. Place of Publication : Sri Guru Nanak Dev Khalsa College
New Delhi
2. Periodicity of its Publication : Yearly
3. Publisher's Name : Prof. Gurmohinder Singh
Nationality : Indian
Address : Sri Guru Nanak Dev Khalsa College
New Delhi
4. Editors Name : Dr. Anju
Nationality : Indian
Address : Sri Guru Nanak Dev Khalsa College
New Delhi
5. Name and Address of Individual : Sri Guru Nanak Dev Khalsa College
who owns the Newspapers and
Partners of Shareholders holding
more than one percent of the
total Capital

I, Prof. Gurmohinder Singh, hereby declare that the particulars given above are true to best of my knowledge and belief.

Sd/-
Prof. Gurmohinder Singh
Publisher

Surlok

2020-21

SRI GURU NANAK DEV KHALSA COLLEGE

(University of Delhi)

Dev Nagar, New Delhi - 110005